PERSPEKTIVY

…BORNÉ VYDÁNÍ
BÁSNICKÝCH SPISŮ
JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

PERSPEKTIVY.

BÁSNĚ

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

(1880—1884)

DRUHÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE.

TISKEM A NÁKLADEM J. OTTY.

1897.

I.

STARÉ FRESKY.

Ekloga andělská.

— Paní Boženě Fridové. —

Země celá spala ve tmách, mraky nebem táhly,
obzor jak štít obra kynul v dálku neobsáhlý,
sem tam hvězdy rozptýlené na něm jako hřeby,
jak myšlenek slední stopy v zmírající lebi,
a tím šerem mraků spěli andělé dva k nebi.

Ituriel.

Sám se vracíš, s děsem v tváři, co se stalo, bratře?

Sefor.

Zříceniny, spoustu, chaos, noc vše stínem zastře,
propast lépe. — Vlny moře, nežli vzplane ráno,
budou šumět v hořkém pláči nad vším: Dokonáno!
Hrozný úkol, síti zmary, smrt sít, práce tuhá.

Ituriel.

Bůh chtěl tomu! Dva jste vyšli. Pověz, kde máš druha?
Skrýváš zraky, skrýváš tváře v sněžných křídel clonu,
prsa tvoje vlní se a plní mořem stonů?
Kde tvůj druh je Etiniah — proč se vracíš sirý?

Sefor.

Etiniah, jaké jméno, jak zachvění lýry!
Ústa jeho jako úsměv červánků jest jitřních,
oči, rajská něha slastí nepoznaných, vnitřních,
tělo, bytost z mlhy stkána, která zbyla Pánu,
když dech' v ether, by rozklenul první slunci bránu.
Jaký osud teď ho schvátil! — Dobře ptáš se po něm,
pohřben leží s nimi jako jezdec pod komoněm.
A ten jezdec byl hněv boha, a kůň zhouba byla,
jež se z ruky toho jezdce z plné číše lila.
Etiniah, znals jej také, milovals jej sotva,
neb co zemi upevnila božské vůle kotva
v bezdný azúr, on byl z prvních, kteří k ní se nesli
ještě potom, i když lidé hříchem k pádu klesli.
Kadeřemi jeho vždycky hvězdný zástup splýval,
když on zemi kolébavku v zlatém vzduchu zpíval,
cedry vždy se rozhoupaly, harfy obrovité,
nekonečné melodie v korunách jim skryté
probudily všecko ptactvo a již v šumné směsi
vždy se valil velký hymnus země pod nebesy!
Nyní bude truchlit země, což mi ale po ní,
nechť se hvězdy, zlaté slzy, v bezdno stále roní,
co mi po všem — prostor prázdný hrobem na mne zeje
bez něho jsa bídnou troskou božské epopeje,
bez něho zem pustý žalář, jemuž klnu nyní,
v kterém vládne zmar a který perutí smrt stíní,
jemuž Satan láskou ženy dlouhý řetěz skoval,
by jej spíše k peklu strhnul.

Ituriel.

Tys ho zamiloval?

Sefor.

Zamiloval? Prázdné slovo. Co je láska? — Málo!
Vášně rozkoš, plamen touhy, ráj, o němž se zdálo
synům země! Nic a stíny!

Ituriel.

Pověz, co se stalo?

Sefor.

Znals ta města, která nyní pohltila země!
Před východem slunce bůh děl hlasem hromu ke mně:
»Míra vin je dovršena, zítra zhynou všecka.
Což je před ním pohled ženy, modlitba co děcka?
Šel jsem tedy, Etiniah jak vždy kráčel se mnou.
A my letli, letli dlouhou tůní vzduchu temnou,
až nám kmitly hory země jako modré pruhy,
zelené jak skvrny dole údoly a luhy,
zrcadel jak třpytné plochy, na nichž světlo leží,
ploché střechy gigantických paláců a věží.
Nový tady otevřel svět nezvyklým se zrakům,
karavany táhly k městům dlouhým rovny mrakům.
v pochod jejich zvonce zněly, vůdců křik a hesla,
ryk a ržání zvířat, která spoustu zboží nesla
z dálných zemí, velké perly krůpěje jak rosy,
žlutý jantar, slonovinu, kůže, péra pštrosí,
ambru, muškát, štíty z bronzu, poháry a zbraně,
nahých zajatých žen zástup, teskno hlednout na ně,
s pýchou, vzdorem jak v svůj osud zřely odhodlaně.

Z města vstříc jim zástup jiný v ústrety se valil,
mužů, kterým život v poušti v cihlu tváře spálil,
kmetů, kteří z všeho nejdřív zřeli ženy nahé,
žen, jež nejdřív prohlížely šperky, látky drahé,
jásot nastal, uvítání, potlesk, pokřik širý,
vzduch až kolem hlučel echem zkalen prachu víry
a v to zněly píšťaly a cymbály a lýry!

V dav ten my se přimísili, a tak vešli v města;
širokými ulicemi vedla k chrámu cesta,
kde Gog trůnil s Astarothou, které Artimpasa
říkají. Chrám byl pln květů, v středu zlatá vasa
trůnila, kol polétali obroviti ptáci,
v jícen vodu k očištění bronzoví dva draci
chrlili a kol se táhly hojně stoly kryté
plné mis a amfor s vínem, bohatě jež ryté
svítily v šer prosycený tajuplnou vůní.
Slyším posud píšťal výskot a jak štíty duní,
když se těla spletla v rej tam, bohyně kde trůní.

Dali jsme si ukázati palác toho muže,
jejž jsme zachrániti měli. V jeho sadu růže
kvetly velké, purpurové, kvetly hojně, zhusta,
jako žhoucí chvějící se po polibcích ústa,
a v středu těch růží stály — podvečer byl šerý —
jako lilje úbělové muže toho dcery.
Kynuly nám s usmíváním, jak nás z dálky zřely,
hodily pak růží po nás, jejíž zkrvavělý
nach jen kmit' se modrým šerem, v němž stopen svět celý.

Vešli jsme a co já mluvil s mužem, pánem domu,
oznamuje soud mu boha v orkánu a hromu,

s mojím druhem laškovaly dívky víc a více,
jak já kletby, listí růží v tvář mu metajíce
Smály se, co já jsem hrozil a co do záhuby
otvíral jsem výhled, ony perleťové zuby
odkrývaly a jak vítr zavál z nenadání,
ňadra plná zakmitla se v jejich laškování
jako vlna, když ji zlíbá zlatý úsměv ranní.

Vše jsem řekl muži tomu, líčil příští zmary,
pramálo mi ale věřil šedý Hebrej starý,
liščí jeho sivé oko úsměv přelít' lstivý,
čet' jsem dobře v jeho duši, že víc pochyb živí
nežli víry — jeho mysl nebyla víc prosta
jako srdce patriarchů. Nicméně jak hosta
uvítal mne ve svém domě, k hodům zval a v díky
hrbil šíj — nás líčil dcerám jako Chaldejčíky,
cestující jako kupce, syny druha z mládí.
Kynul kvas a otrok brzy k tanci cymbál ladí,
stůl byl krytý, číše plná — hojné pobízení
a my s druhem zasedli již, kde se číše pění,
mnohý žert lít' plaše kolem, mnohé políbení.

Etiniah změněn celý vedle dívky sednul,
vedle té, jíž v středu růží nejkrásnější zhlednul,
vedle té, od které růži vrženou mu zvednul.

Seděl němý, v blahu tonul, ale v očích blesky
svítily mu divé vášně, ňadry chvěly stesky,
jeho pohled hledal její, ruka jen se chvěla,
když se dotkla její ručky, která stříbroskvělá
lupínek jak liliový v středu číší zlatých,

amfor plných ananasů, fíků, kvítím spjatých,
míhala se, lehce jen se plodů dotýkajíc,
jako motýl, v jejích pelu prstíkem si hrajíc.
Sladký druh můj propad' kouzlu, jež z bytosti ženy
lije se jak z harfy tóny lítnou rozvlněny,
kouzlu, jímž svět, nebe, peklo hynou podmaněny.

K půlnoci šlo, hostitel vstal a se loučil s námi,
předstíral, že navštíviti musí svaté chrámy,
k oslavě kde velkých bohů hody se dnes strojí,
dívek sta kde nahých tančí mezi muži v zbroji;
já šel ven jej vyprovodit — Etiniah zůstal,
venku tma, než otrokyň a fléten povyk zrůstal,
nevím ani, jak se stalo, co se dělo s námi,
Etiniah s dcerou Lota že zůstali sami,
co my šli jsme navštíviti Astarothy chrámy.

Vím jen tolik, jak jsme vyšli velké na náměstí,
rudá hvězda v mraku vzplála, krvavou jak pěstí
kdos by hrozil, a ta hvězda rostla víc a více,
brzy nebem ohon táhla děsná vlasatice!
Ticho bylo po ulicích, domů řady němy,
cypřiš, cedr nepohnuly svými haluzemi,
z chrámu jenom povyk hlasný hučel, ječel, výskal,
otroků dav v buben třískal a na flétnu pískal,
vítěz ženu zajatou když v tanci k ňadrům stiskal.

Nebe šedé, jen ta hvězda rostla stále, stále,
ostatní vše bledly před ní, a tu nenadále
ona hvězda nížila se, jako výheň plála,
jako metla trestající nad městem tím stála
a s kadeří její žhoucích smrt a hrůza vála.

Hukot dálný ozýval se, v chrámu světla hasla,
hukot rostl jako bouře, a již zem se třásla.
Lot mou ruku chytil v bázni, řka: »Tys pravdu věštil!«
Však v tom síry, ohně, jisker lijavec již deštil,
a já slyšel sochy bohů zaduněti v pádu,
a já slyšel hukot děsný jako vodopádů,
lidí nářek, lkání, kletby, sykot v živlů vádu!

»Zachraňme se, muži boží — pojď, spas moje dcery!«

Šli jsme, kudy blesk se míhal — všady popel šerý,
země povrch pod nohami nám se táh' jak vlny,
každý krok v stoh mrtvol padl, v jícen krve plný,
paláce kol naší cesty třásly se a chvěly,
rány hromné padajících potvor z řims jich zněly
a v to jako zlaté stíny jely nebe střely!

Zem svůj chřtán již otevřela, prchajících tlupy
padaly tam jako mouchy, v mraku orli, supi
křídly bili, vlci vyli města za branami,
a já cítil, jak jsme šli, že pouze Bůh byl s námi,
že nás vedl silnou rukou, že chtěl Lota chránit,
neb před námi hasnul plamen v tom, co měl nás ranit.
U cíle jsme — bijem v dvéře — marně, všecka vrata
závorami upevněna, železy jsou spjata,
darmo se již míhá okny nebes metla zlatá!

»Vzhůru! vzhůru, moje děti!« — darmo, dům je němý,
cypřiš s cedrem hovoří jen v sadu haluzemi,
z dálky povyk, praskot, výskot letí ulicemi.

Již se blíží ten soud Boha veliký a děsný!
Jako vichr když se zvedne ve svůj tanec běsný,

zem se třese, jak to duní, praská, vše se láme,
všecko puká, každý trám a každá píď tu klame.
Otec on a milenec já, venku oba v bázni
a dokola celé město ve plamenné lázni,
a my v hrůze, ve šílenství, každé těchy prázdni!

S rachotem již portál domu před námi se svalil,
dýmu oblak a vír prachu jizby vnitřek halil;
v jisker dešti chvílemi jak rudý blesk se mihnul,
zlekaný můj pohled hrozný, děsný obraz stihnul:
na loži na tygří kůži tam leželi oba
v chvíli té, kdy přemohla je smyslů sladká mdloba
a jich nahé údy kryla rudých růží zdoba.

Etiniah ležel klidně dívky ve náručí,
jako svěží, nové poupě vedle růže pučí,
kolem nich co zhouba, zkáza, zatracení hlučí!

Ležel tam — my darmo lkali a na vrata bili,
město se již propadalo, lvi a vlci vyli,
a ti dva tam jako děti, jak andělé snili!

Na rtu jejím jeho ústa, poupě na poupěti,
jeho hlava čarokrásná v jejích vlasů změti,
a ten úsměv, jako motýl z lilije když letí!

Jeho ruce v objímání kol jejího těla,
jež se chvělo jako struna v chvíli té, když sjela
na ni píseň nejkrásnější, jakou harfa zněla!

A Lot darmo křičel nocí, já na vrata bušil,
větší štěstí měli oba, než z nás každý tušil.
Láska tu — co anděl pomsty všecko kolem krušil.

Etiniah! já jsem volal hrůzou, jak hlas soudu,
Etiniah! přehlušil jsem jek a hukot proudů,
Etiniah neodolal, nechť svět hynul v troudu.

Násilím jsem pamětlivý boží vůle s chvatem
Lota vyrval, který v žalu halil tvář svou šatem;
ještě jeden pohled zpátky — jediný a krátký —
z mysli mojí nevymizí tento obraz sladký:
Leželi tam ve objetí jak dvě šťastné děti,
obě hlavy čarokrásné v zlatých vlasů změti,
a ten úsměv, jako motýl z lilije když letí!

Strašný praskot, sloupy dýmu, tma, již závoj těsný
velkých blesků v dlouhých pausách rušil příval děsný,
valících vod dálné hřmění, jež se zpjaly z hlubin,
sem tam hvězda s rudou kšticí, osamělý rubín,
kolosů, jež v prach se řítí, dunění a rázy,
lomoz, jako ruka obří když v tmu světy hází,
šum a jek, noc děsná kolem, velká, beze hrází.

Dokonáno! — Pospěš, druhu — Orion již vzchází!«

Země celá spala ve tmách, mraky nebem táhly,
obzor jak štít obra kynul v dálku neobsáhlý,
sem tam hvězdy rozptýlené na něm jako hřeby,
jak myšlenek slední stopy v zmírající lebi —
a tím šerem mraků spěli andělé dva k nebi!

Žebrák Buddhův.

— Prof. Ed. Albertovi. —

V pariů čtvrti v svojí bídné chatě
sám ležel na otepi shnilé rýže,
sny létly, žádný nesklonil se níže,
jak též by zhrdal ubožákem v blátě.

Mrak hvězdy shltil podoben jsa draku,
jenž roztáh' křídla až k obzoru kraji;
naslouchal žebrák, kterak větry lkají. —
Les bambusů byl z dálky roven mraku.

V té chvíli, když tak dumal ve svém trudu,
on zavržený a poslední z lidí,
kdy jako supa, jenž po lupu slídí,
zřel nad svou hlavou kroužit těžkou nudu,

V té chvíli ozvaly se rány pádné
na dvéře chaty, padaly tak prudce,
že hádat mohl, jak se chvějí ruce,
jež bušily je. V této noci chladné

Kdo u něho cos pohledávat může,
čí v proklatců čtvrt zajít můž' krok bludný?
Kde člověk jest, jenž z bídy jeho studny
by napit šel se? — Otevřel, zřel muže.

Stál v šeru před ním jako cedr přímý
jsa opatrně zahalen v plášť řasný,
svit hvězdný linul se mu z očí jasný
a tilaky měl kresbu mezi nimi.

Stál chvíli mlčky, žebrák tich se díval
do tváře jeho, z níž proudila záře
tak jemná, jako plný měsíc v páře
když vstává z lesů, v nichž se přes den skrýval.

Pak pravil, jeho slova hudbou zněla:
»Jen, kmete, nelekej se, proč jdu v noci;
já děkovat ti musím, co v mé moci,
tě odměnit; čas letí jako střela,

A málo mně ho zbývá do svítání,
než odejdu, a proto poslyš krátce!«
Žebráku bylo jako ve pohádce,
sed' na lože a skráň zaclonil dlaní.

»Jsem Gautama, ty bledneš, jsem syn krále.«
A řasný plášť při slovech s beder strhnul
a z vlasů vínek rval, jej ve prach vrhnul,
a v očích kmeta tím rost' neustále.

»Tys otec můj, tys vzkřísil moji duši,
jež spala tvrdě, já tě viděl z rána,
tvé šaty hadry, a tvé tělo rána,
tvá skráň jak otep, kterou žernov kruší.

Já tebe zřel, blesk sjel mi v hruď; já viděl,
proč ty máš trpět, když já tonu v pychu,
a skvosty, žezlo, trůn, to vše mi k smíchu,
já před sluncem se člověkem být styděl.

Co z démantů já řetěz kolem hrdla
si ovíjím — ty škrabeš hnis svých vředů,
ty v prachu, kalu, červů žiješ středu
a za pokrm ti stačí datle stvrdlá.

A já se ptal: Čím tento člověk zhřešil?
Proč bídný jest, proč já mám býti králem?
A v žití poprv zachvěl jsem se žalem,
a poprv jeho těžký spor jsem řešil.

A přes den rostla propast v duši mojí,
dům otce opustil jsem za soumraku
a prosím tebe nyní, slzy v zraku,
dej dále proudit svojí lásky zdroji,

Co's ve mně začal, dokonej svou rukou!
Měj soucit se mnou, pociť teď mou bídu!
Ne první víc, chci poslední být z lidu,
chci jeho trudem žít a jeho mukou!

Chci prchnout v poušť, chci trůn opustit zlatý,
chci myšlence dát věčnosti tu pídi,
již zveme život, — kol však po mně slídí
a proto prosím, starče, půjč mi šaty;

Zder obličej můj a jej pomaž špínou,
půjč hadry mně a žebráka hůl pádnou,
tak oklamu snad strážců bdělost zrádnou
a doplazím se v lesů klenbu stinnou.

Ó smiluj se a vrať mi žití nové!«
I roztáh' ruce a pláč sotva dusil;
kmet na kolena před ním klesnout musil
a slíbat jeho slzy opálové.

Lkal: »‚Dovol, ať jdu s tebou, v klidu svatém
přej žít mi v poušti s tebou řadem roků;
chci sloužit ti, stát věrně po tvém boku!«'
On líbaje ho pravil: »Buď mým bratem!«

A rychle šat byl změněn, zakuklení
pak oba vyšli. Stromů haluzemi
chvěl vítr, městem spícím s pochodněmi
sto letlo sluhů v divém pobouření.

»Již hledají mne!« — »‚Jen se neboj, pane!
kdo k vůli pariu by pozveď páže?'«
A v skutku, plaše minuly je stráže,
již město v dáli jako z mlhy stkané.

Po pěti dnech tak velkou řeku stihli,
hlaď její tratila se pod lotosy,
co květ, v svém luně neslo perly rosy
a opic shluky před nimi se mihly,

A papouškové jak plameny živé
se po lianech houpali, sta očí
se listím dívalo, skal na úbočí
jak smaragd kvetly mechy zádumčivé.

Pod hrocha krokem praskala změť sítin,
chlad padal z chlebovníků obrovitých
a lesní včely z úlů v stromech skrytých
se rojily a ghazell stáda z mýtin.

»Zde zůstanem,« řek' Buddha Tak se stalo,
a mechy kol že měkčí byly rázem
a stromy květy všecky střásly na zem,
kde stanuli, v tom žebráku se zdálo.

A banan spustil liany své všecky,
dvé větví sklonil proti skále v střechu,
a jejich šerem vyrůstaje z mechů
hrál modrý zvonek jako pohled dětský.

Tak žili tady; skrz těch lian clonu
se dívali na pouť hvězd neustálou,
před větry vzadu ochráněni skalou
ve stálém dešti květů, v moři tónů.

A Buddha vidění měl velká, děsná;
tvář hořela mu, zrak mu blesky planul,
a slzí ručej mu až k nohám kanul,
co v nocích štkal, to byla hymna plesná.

To před hvězdami nebesům v tvář znělo:
»Jsou všichni lidé bratři rovni sobě,
ten největší, kdo žije ve chudobě,
ten nejvyšší, kdo ve prach níží čelo!«

A hloub se nořil v svoje svaté dumy,
kmet poslušně stál stranou, much a střečků
roj odháněl mu i pitvornou smečku
vřískavých opic i papoušků tlumy.

A když stkal Buddha nauku svou svatou,
les opustil, by lidi lidmi učil,
kmet stále s ním; a bol, který jej mučil,
byl jeho bol, stih' jeho duši vzňatou.

A triumfalný jeho pochod světem
on provázel; když Buddha velké dílo
již dovršil, když davů chlebem bylo,
co vysnil sám, po shonu dlouholetém

Jim starý prales kynul vlídně z dáli,
i chata, jež se ve lianech tratí,
a, jako v hnízdo když se ptáci vrátí
po první těžké zkoušce, zajásali.

Teď teprv nastal pro ně život pravý,
teď v Bhagavat se ponořili zcela
a v dumě velké pozvednuta čela,
tak snili, v srdcích velký oheň žhavý!

A nořili se hloub až věcí ke dnu,
ve svaté illusi tak zřeli zemi
a nové soustavy se slunci všemi
a s žitím sterým jako bytost jednu.

A necítili divoký cval roků,
jim mořem čas, v něm oni kapky malé,
jež rozplývají se a v neustálé
vln třenici se tratí v celém toku.

A poslední když velká duma svatá,
Nirvany sen, jim sklonila se k skráni,
když naposledy zřeli v slunce plání
a za ním v zářné bezdno Bhagavata,

Děl Buddha: »Bratře, hleď, jak moje údy
ovíjí lotos modrých zvonců květem!«
Ten vzdychl k němu zmírajícím retem:
»,Mé tělo bílými je tkáno všudy!'«

A v náruč pak si klesli, jako v zkvětlém
tak byli v hrobě — věčnost kol jak moře,
ve důlkách očních svítala jim zoře —
a celý svět kol porosen byl světlem.

Attis a Kybela.

(Podzemní koba v chrámu Mithrově. Zvuky trub a cymbálů V přestávkách ozývají se hlasy zasvěcených.)

Hierofant.

Ó všickni, po světle již prahnete,
zde jeho zdroje vám se otevrou,
zde svaté vody, z nichž pít přáno vám.
Však poslyšte, než svaté obřady
vás pojmou v svoje věčná tajemství,
báj svatou Kybely i Attise!

Sbor.

Jak láká číše, kterou podaváš!

Hierofant.

To bylo v čase šedém, pradávném,
kdy po světě kol hory chodily,
kdy lesy velké z bažin vznášely
ku světlu obrovské svém koruny;
zem ještě vlhká po své zrození
se třásla ve náručí vesmíru
jak děcko v kolébce. V ten dávný čas,

kdy nedotknuta ještě vinou zem
se skvěla čista jak lotosu květ,
ji rádi bozi s výšin oblačných
ku svojí volívali návštěvě
a milé bylo jim zde prodlení.
Ó rychle očistěte srdce své,
ať nelpí na něm viny ani stín,
neb velké věci pak se udály,
jež chápati jest smrtelníku taj.

Sbor.

Jsem sluha bohů, zbožně naslouchám.

Hierofant.

V těch dnech Kybela, matka bohů všech,
ta velebná a mocná, zářící,
zem navštívila jata soucitem
k té ubohé, jež jako lapena
se v síti světů sem tam zmítala.
Rod bohů mocných, šírovládnoucích
snad cítila již tenkrát v žilách svých
a hledala jen, kde by naplnit
se mohly svaté taje vtělení.

Sbor.

Ó žehnána buď námi na věky!

Hierofant.

U řeky Gallu Attis, pastýř, žil,
hoch spanilý a lásky nezkušen,
a první jistě byla Kybela,
k níž nekonečnou láskou zahořel,

ji miloval, a svatá bohyně
mu dala vše, co jenom smrtelník
snést může duchem slabým, bezmocným.

Sbor.

Ta báj tak divně jímá duši mou.

Hierofant.

Vše dala mu: zem květy bohatou,
hlas ptáků zpěvných, plný rozkoše,
i lesů hymny v slunce západu,
a noc když k zemi klesla bezmraká
nad močály a hory mlčící,
na důkaz lásky svojí největší
na hvězdy kývla prstem tvořícím
a ty se dolů snesly vítězně,
a utvořivše zářnou korunu
kol hlavy jeho, plály do noci.
Tak záře jejich byla veliká,
že starý otec, šerý Ocean,
se zbudil a se tázal překvapen,
kdo růžemi jej takto poházel.
A nechtěla víc svatá Kybela
za lásku tu, jíž větší nebylo
a nebude, co státi bude svět,
jen maličkost — jen věrnost Attise.

Sbor.

Ó lásko bohů, jak tě pochopím!

Hierofant.

Leč křehký člověk, steré nástrahy
pak číhají naň a krok nezvyklý
dřív poklesne, než rozum povolí.
Dva živly bojují v nás věčný spor:
Myšlénka s Hmotou. Láska Kybely
jen první chtěla. avšak vzbuzena
se Hmota k svému právu hlásila
a brzy podleh' Attis ubohý.

Sbor.

Plám soucitem a zvědavostí též.

Hierofant.

Zlá nymfa, potměšilá Sangaris,
sluj obývala chladnou, podzemní
na břehu moře, dunícího v břeh.
Kdys bylo poledne a umdlený
šel Attis zamyšlený okolo.
I nahleď v sluj. U vchodu Sangaris
tam stála naha jako bacchantka,
ve vlasech růže, růže na tvářích,
a v očích všecky hvězdy nebeské.
Zřel Attis jejích ňader lotosy
a jak včela medu žíznivá
ret jeho padl jejich na květy.
A vešel v sluj tak svěží, chladící
a plnou stínů, tmavé zeleně
a modrých vod a kapek zvučících.

Sbor.

Ó hrozný páde, vino bez konce!

Hierofant.

Hned dozvěděla se to Kybela
a její hněv vzplál velký, nesmírný.
Však Attis poznal sám již vinu svou
a slzami své tváře umýval,
a hlavou tloukl v skalné stěny hor,
a lkal a kvílel celý den a noc,
a zšíliv pak své kroky obrátil
ku hoře vysoké, jež nad obzor
kol trůnila, tam slunce před tváří
jat zoufalstvím sám vzal si mužství své.

Sbor.

Já chvěju se. Ó jaké pokání!

Hierofant.

Tím bohů matka, tvorstva rodička,
tak pohnula se v srdci nešťastném,
že s Attisem se opět smířila;
i sešla k němu, vzala jej v svůj klín,
svým vlasem zastavila jeho krev
a v boha proměnivši člověka
jej vsadila na triumfalný vůz
a světem vozila jej. V chvíli té
byl Attis čisté lásce navrácen.

Sbor.

Ó radosti, kde chytit prsy tvé!

Hierofant.

U zřídel taje nyní stojíme.
Lze bez viny si dále myslit svět?
Však pokání je viny korunou
a nad prvotní duše čistotu
plá očištění. Staré symboly
co v hymnách praotců jen tušily,
zde jasně svítí. Mysli zvedněte!
Sám Plato, zlatá včela bzučivá
po retech božství, nenalezl víc.
Zde žití zdroj, ó obejměte jej,
a bez života čím by vesmír byl?

Hora.

— Svatopl. Čechovi. —

Za hradem krále strmá hora stála,
bok její srázný černá byla skála;
po skráních její mlhy dav se brodil,
neb mračno, v němž hrom s blesků smečkou chodil.
Však v letních nocích zdálo se, že hvězdy
na vrchu jejím mívají své sjezdy,
tak její hrot se zdál být nebi blízký,
a červánkový koberec tak nízký,
že, denně jak stín půlnoční se vracel,
vrch hory té se celý v hvězdách ztrácel.

Král z oken hradu hleděl na tu horu;
jak věž se před ním tměla na obzoru,
kam hnul se, všady, všady byla za ním.
On stále v tvář zřel zrytým jejím stráním
a často ptal se, nač zde v dlouhé pláni
ten kolos trčí s obrovitou skrání,
pol mohyla a zas jak oltář zpola.

A nedomyslí a již věštce volá;
slul Aram, kdys byl jeho učitelem,
teď vetchý stařec v badání žil smělém,
pol hvězdář a pol mudrc. —

*

»Poslyš kmete,
již šedinami dost ti lebka kvete,
rci, nač ta hora v pláni osamělé
před hradem mým své čelo zvedá ztmělé,
jak přelud snů se přede mnou zde tyčí,
tak velká ona, já tak trpasličí.
Nač stojí tu, jak povstala a k čemu?
Ten blbý lid dí, že rozumíš všemu.
Nuž odpověz, ať zřím, že v tvojí lebi
jest víc, než k šedinám je zapotřebí.
Co myslíš, nač zde povznáší své témě?«

»To nevíš, králi?« Aram pravil jemně,
a lehký úsměv kolem rtů mu bloudil,
»Bůh, který, dřív než tvořil, dobře soudil,
si pomyslil, že naň ty zapomeneš
v svém přepychu a sotva mu chrám skleneš,
a proto z lávy předpotopní varu
zde vztyčil horu gigantických tvarů,
by čelem svým tě stále vyzývala,
by trčela ti ve sny její skála,
bys chrám postavil jejím na vrcholu;
to výklad můj, kéž souhlasíme spolu!«

Král ani slova na to nepověděl,
do rána mračen před pohárem seděl,
a nežli zora ověnčila horu,
k ní lidí sta se hnalo v hlučném sboru.
Ti s motykami, sekerami, rýčem,
a všickni lkali pod dozorců bičem,
jenž ku spěchu a práci švihem volá;
za nimi vozů skřípající kola
se valila, až prach se vznášel vzhůru.

Dne toho slunce neprotrhlo chmuru,
leč lidé rvali lůno skal den celý;
král přišel sem a nad prací byl bdělý,
a z díry v hoře brzy propasť zela,
jak jícen šelmy proti nim se tměla,
nad kterým oči byla strážná světla.
Zvěsť hrůzy plaše mezi lidem letla,
leč každý bál se zeptati se krále,
co dělají. — V tom Aram nenadále
dav rozdělil: »Zdar, králi, tvojí práci,
to divný chrám je, jenž se v propasť ztrácí.« —

»To není chrám,« král odpověděl chladný. —
„Co jest to tedy?« —

»Žalář!«

Kmet se vzdálil,
tvář prorockou v plášť roztrhaný halil
a z hloubi kladiv zvuk zněl těžkopádný.

*

Pět dní dav seker v skály hřměl a bušil.
Pro koho žalář? Král to temně tušil,
dva syny měl, tak bujné v mládí květu,
dvě lvíčata, dva mladé orly v letu
a jemné přec a dobré, milé lidu.
Co dětmi byli, král žil v stálém klidu;
však teď, co každý vzrostl jak štěp jarý,
král cítil, kterak proti nim je starý

v svých zločinech a často hlavu svěsil.
Lid přál jim; na tom dost, by král se děsil.
A stalo se kdys hradu na nádvoří
že před králem se proháněli s oři
a o závod že v terč stříleli z kuše.

Před otcem každý v žáru mladé duše
chtěl nejlepším být střelcem! Jaká jízda!
po kořisti sup neletí tak z hnízda,
jak oni jeli, koně břichem metli
prach nádvoří a z luku šípy letly
a každý vbod' se v černé terče kruhy.
I úžas jal vše dvořany a sluhy
a kolem jejich hlučná chvála spěla,
Leč krále skráň se víc a více tměla,
pěst svírala se, drtíc jílec meče.
Dal zavolat je, hle pot v proudech teče
jim po čele; šli, za ruce se vzali
a s jasným zrakem před svým otcem stáli
jak děti dvě na chválu čekajíce.
Leč otec král své nevyjasnil líce
a krátce děl: »Jste dobří střelci oba.
Však, starší, slyš, v tvém oku číhá zloba,
tvůj, mladší, ret se pohrdavě křiví,
či myslíte, že otec vám se diví?
Jen otázku a pak můžete jíti.
Ty černovlasý, rci mně, za čím řítí
se nejraději střela z tvého luku?« —

»Jen po nejlepší zvěři vzpínám ruku,«
syn odvětil. —

»Dost vím již, a ty plavý?« —
»Můj otče, mám-li v střelbě hledat slávy,
pak po nejvyšším vždy můj šíp se nese.«

A nedomluvil, králi se vous třese,
zrak jeden plamen, blesky kolem sije,
a rázem trhá řetěz zlatý s šíje
a syny káže připoutati k sobě.
»Já na stopách byl dlouho vaší zlobě.
Ty po nejlepší míříváš jen zvěři?
Můj trůn to, viď, ó rád ti otec věří,
král nikoli. — Ty po nejvyšším zase?
Snad po koruně, dobře, v lepším čase
měls ale svoje vysloviti přání.
Teď řečí dost, kol obkličte je zbraní
a odveďte je za prvního rána,
jak práce v hoře bude dokonána,
v ten žalář nový: ať tam hlad je učí
žár mládí krotit, jenž tak rychle pučí,
že po koruně napíná svůj plamen.
Tam s nimi jen, přivalte velký kámen,
by světla kmit jim život neukázal.
Jste blíženci a já vás opět svázal,
jak svorně jste kdys žili v lůně matky.
Teď jiné matce zas vás dávám zpátky,
ta dél vás bude nosit.«

Tak se stalo.
Již odvedli je, králi však se zdálo,
že ještě neví, proč ta hora děsná
se před ním vznáší. Síň mu byla těsná,
i vyjel na hon, bloudil dlouho lesy.

*

Leč honba plání, sráznými skal tesy
a hvozdů šerem nijak neskojila
tu divnou touhu, jež ho opojila,
že potácel se jako zpitý vínem
svých síní leskem a svých lesů stínem;
ta hora stále před zrakem mu stála,
že on dub tuhý, klidný jako skála,
teď ani chvíle neměl klidu; každý
jej děsil úsměvem a steré vraždy
se rojily teď v jeho staré hlavě.
Rád by se opil v divé bitvy vřavě,
chtěl vidět krev a zuřil, a byl chladný,
když odsuzoval k smrti, dvořan žádný
jist nebyl žitím, každým okamžením
ve hrozném strachu očekával s chvěním,
kdy odvésti jej král dá v žalář v hoře.
Ten plnil se; šer noci a svit zoře
vždy vídal, kterak vedou k němu davy,
jak otvírá se balvan, jícen tmavý
jak zeje, odkud kletby jen se draly.
A »vzdechů vrch« tu horu nazývali
a často večer v letní noci kráse
tu zdálo se, že hora zachvívá se,
zní stenáním všech zmírajících hladem.
A z rána nové vedli dlouhým řadem
a denně tak. —

Tu pravil králi Aram:

»Vím, nadarmo že slovem svým tě kárám,
a modlitbou chci usmířit hněv bohů,
jdu v poušť, to jediné, co dělat mohu,
chléb z ruky tvojí páchne shnilou krví.«

Král zasmál se, pak svraštil husté brvy,
pak číš vyprázdnil v myšlenek svých sporu,
a okny stále, stále viděl horu.

*

Král sousední zem přepaď nenadále,
i začal boj, po němž král toužil stále,
dřív tygr doma, ve válce byl drakem,
vždy v čele byl a jak blesk lítá mrakem,
tak lítal rudý chochol jeho helmy,
an s báznı́ tyrana a vztekem šelmy
v nepřátel řadách bil se, zuřil, řádil;
a vítězství šlo, kam oř jeho pádil,
a krví jeho dráhu znamenalo.
Kol řady mrtvol — jemu vše to málo,
voj bředl krví — on se smál jak dítě.
Jak vlk přepadne ovčín na úsvitě,
on vrazil jednou v nepřítele stany,
seč byla hrozná, stíhaly se rány,
meč, kladivo, mlat, oštěp, topor, dýka.
Pak rdousili se; náhle požár vniká
v střed vraždících se — stany kolem hoří,
vše rovnalo se vlnivému moři,
v němž krev a plamen ručejemi byly.
A nový zápas a již v krátké chvíli
zbit nepřítel — vše bylo krále plenem,
i trnul nad tím, jakým velkým věnem
od války obdařen byl za boj krátký:
tu skvostné zbraně a hedvábné látky
a jantar, drahokamy, slonovina,
šperk všeho druhu, kadidla a vína
a mezi vším pak hvězda v noci ztmělé,
hle, vlastní dcera krále, nepřítele.

Stem vozů kořist vozili den celý,
dne druhého král slavil triumf skvělý.

Co v městě bylo plesů, radovánek!
Však západu nach když vzrost', na červánek
a stíny vstaly z koutů, slují, z lesů,
pad' děsný zlozvuk v moře všeho plesu.
Tu dlouhém ve průvodu z brány hradu
šel vojska tlum, šel napřed a šel vzadu,
a mezi ním, hle zajatců sbor v davu;
šli pomalu, šli, ostříhanou hlavu
z nich každý klonil na hruď, zrak tkvěl v zemi,
ret kletbou chvěl se, ale zůstal němý;
na rukou, vzadu jež spoutány byly,
se křečovitě napínaly žíly,
krok pevný značil ducha mužné vzdory.
Šli v středu vojska ke úpatí hory,
jim po boku na černém bujném oři
jel král, nach pláště na bedrách mu hoří,
a krví plá, jak nebe nad ním právě.
Snů světy rvou a ničí se mu v hlavě,
ruch lidí neslyší, již vyšli z města
a vespol ptali se, kam jde ta cesta
teď v podvečer a ve průvodu krále.

Tu rozdělil se zástup nenadále,
kdos uzdu koně králova chyt' rázem,
že s beder jezdce plášť se svezl na zem
a udiven král přerval svoji dumu.
Hle před zajatci v lidu temném tlumu
stál Aram, zdálo se, ve stínech náhle
že roste v nebe, tahy jeho sprahlé,

jež vroubil vous bělejší nad sníh, zdály
se hlubšími, jak blesky oči plály,
a bílý šat kol jeho plecí vanul
jak vlečka ducha.

Průvod celý stanul,
král nemohl než výhost dát svým sněním;
na starce toho patřil s podivením,
v tom promluvil kmet slavným hlasem hromu:
»Dej varovat se, králi! Nedal stromu
Bůh proto růsti, aby člověk mstící
pro bratry svoje tesal šibenici,
a nevztyčil on proto k nebi hory,
by žaláře z nich dělal král, své vzdory,
svůj malý hněv, své choutky a svá přání
by pláčem lidu konejšil. Slyš řvaní,
jímž ozývá se šakal o půlnoci,
a pochopíš, že pouze z bohů moci
vše dýchá, žije, směje se a stůně.
Co hříchů tvých spí v oné hory lůně,
já nevím, neb já v noci hvězdy sčítám.
Teď posledního paprsku se chytám:
pusť vězně na svobodu, mocný králi!
Co tebe větších, a mocnějších svály
již větry času s vrcholu jich slávy!
Ó poslechni té hory jícen tmavý
kdys otevře se jako brána pekla,
a všecka krev, jež v jeho slujích tekla,
kdys tebe topí v hřímajícím proudu.
Ó králi, slyš a věř, já jsem hlas soudu,
pusť zajatce!« —

Král hrdě vztyčil hlavu.

»Teď vidím teprv, zajatci jdou v davu,
a na té cestě vůdce by mít měli,
nuž dobrá, buď jím, řečníku ty smělý,
jdi cestou jich a bav je ve tmách, hlady
až úpět budou, vrhni se v jich řady,
mluv o Bohu a uč je klnout králi.« —

Byl Aram spoután. Dále k hoře brali
se zajatci, šli na smrt volným krokem;
jak mizeli v tmách, z dáli plachým okem
se díval král; zřel, jak tam vchází Aram.
Jak slunce večer ustupuje parám,
on v stínech zmizel, neukloniv hlavy.
Král dál se nořil v labyrint snů tmavý
a proti němu hora, děsná jako osud,
leč proč tam stojí, nevěděl to posud.

*

Král nemoh' usnout; půlnoc byla blízká,
na stole před ním stála zlatá miska,
v níž plamen růžový se chvěl a zmíral.
Král oknem do tmy na horu ven zíral,
pak přešel síň a vzadu u ložnice
strh' oponu, jak dřímající lvice
neb jako v pouště písku spící zmije
tam žena ležela, vlas černý s šíje
tkán safíry se vlnil vodopádem
přes ramen úběl a po těle mladém.
jež dýchalo v snu vůni opojivou
rty otevřené byly růží živou
a nahé plné ruce na ramenou

kruh zlatý spínal. Nad tou spící ženou,
jež na pardála kůži spočívala,
se tajná, cizí vůně rozlévala,
tak před bouří květ v letní noci voní.
Co v zamyšlení král se nad ní kloní,
zrak otevřela velký, smaragdový
i zdálo se tím zrakem, že svět nový
se kol ní otvíral tak cizí, jiný.
I pravila:

»Již vzrostly noční stíny,
ku proudům lvi již dávno pít se brali,
vše miluje, proč otálíš jen, králi?
či nejsou ňadra má a moje údy
dost sladkou oasou, kde krví rudý
a pěnou zbrocen lev po denní pouti
by na chvíli moh' lačen spočinouti?
Pojď, skloň již hlavu svoji na mém klíně,
já, dcera králů, tvá jsem otrokyně,
tvůj vlas je šedivý a já jsem mladá,
tys vítěz a já zajatá, přec ráda
ti dám své tělo, jehož posud ani
se nedotkl svým křídlem vánek ranní,
neb miluji tě! jediný ty z davu,
již kořili se mně, tys pouze slávu
chyť jak lovec za uši rve svini.
Co na tom, vous tvůj že pokrývá jíní?
Tys polobůh! já o tobě vždy snila.
Chci hrdinu a v tobě vyplnila
se moje touha, nekonečná, smělá.
Měj nach mých retů, úběl mého těla,
pojď, rvi můj vlas a smýkej o zem se mnou!
Pojď, dupej po mně, silou přetajemnou
tě obejmu, neb lví krev ve mně hoří!«

Král skřížil ruce, v myšlenek svých moři
jel bez plachet a žena dále děla:

»Mne okouzlila síla tvého těla,
já s žárlivostí dívala se v stanu,
jak ve zvlněném boje oceanu
z tvé ruky rány jako hromy dštily,
tys po kolenou v krvi, plný síly
před vojskem hnal se, usekané hlavy
kol pasu tvého houpaly se, davy
před tebou padaly v prach jako klasy;
tys byl jak slunce, boje různé hlasy
jak orkán spěly kol tvé hlavy bouří;
ty bohem byl jsi v blesku, prachu, kouři.
Mé srdce jásalo, krev lávou lila
se v žíly mé — já stany zapálila,
já v oběť tobě dala všecko, všecko,
já klesla k nohám ti jak plaché děcko,
a teď jen čekám, kdy jen kyneš, králi!
Ku proudům lvi již dávno pít se brali,
proč otálíš? Já miluju, pojď honem,
noc zahalí nás ve závoji vonném!
Věř, spíš bych vlkům lůno otevřela,
než jinému bych otročiti měla,
leč ty smíš všecko — proč se zdráháš ještě?
Snad krev lpí na tvých rukou? — Pojď jen, deště
mých slzí horkých přívalem ji smyjí,
mé útlé tělo ovije tě zmijí!
Jen po velikém touha má se nesla!« —

A k nohám krále polonahá klesla.

Leč tento stojí bez hnutí a váhá
skráň zachmuřiv. V tom náhle jako vláha
když padne v květ, jenž v poušti hynul svislý,
cos bleskem divě projelo mu myslí,
zveď ženu, tisk ji k srdci, vpřed ji táhnul,
pak na čelo, pak rukou v prostor sáhnul
a zasmál se, že kostmi to až jelo.
I ukazoval v nebe, jež se tmělo,
řeč jeho byla směsí něhy, vzdoru:

»Zda na obzoru vidíš tam tu horu?
Již vím, proč stojí s vrasčitým tam čelem:
teď vzplálo ohněm to v mém mozku smělém,
viz hvězdy kol ní, nad ní tmavé nebe,
jen tam, jen tam chci milovati tebe!
Ty po velkosti lkáš, já po ní křičím!
Slyš, lože svatební já tobě vztyčím,
jež nehostilo žádnou země dceru.
Kde hory skráň se ztrácí v hvězdném šeru,
na zlatých sloupech postavím ti lůže,
v němž otrávím se dechem tvým, má růže,
v němž v objetí tvém vyrovnám se bohu,
Svět v poutech pod tvou malou skloním nohu
a světy hvězdné u hlavy ti vstanou,
tam pozdraví nás východ rudou branou,
hrom s větry bude ku svatbě nám zpívat!
My sami, kdo se z dola bude dívat,
ten řekne: »Andělé tam chodí v ohni.«
A já ti řeknu: ‚Pouze brvou pohni,
a tvým jest všecko. Zříš tam měsíc plouti?
Na stříbru jeho chci tě obejmouti.‘
Mne jímá závrať, musím ven k té hoře!«
Ven vyšel, mih’ se bleskem na obzoře.

*

Z těch mužů, kteří na vrcholu skály
svatební lože budovali králi,
dva sami zůstali; když o poledni
v stín ku krátkému spánku lehli jedni,
a druzi domů odešli, ti sami
zde zůstali se svými myšlenkami,
ve potu tváři stále kopajíce. —
»Já našel lebku« —

»»Tady je jich více.«« —

»Co s ní?« —

»»Já nevím.«« —

»Doneste je králi!«

hlas z hloubi zní,

»to pozdrav můj z dna skály,
že zachráněn jest, jestli ten jej zleká,
a řekněte: svatební lože čeká,
však hrob, ten číhá!« —

Muži prchli strachem,
že Aram žije v tmě, ve zmatku plachém
i pozdrav jeho věrně králi zděli.

A večer vítr houpal jejich těly.

*

Byl večer, dlouhý průvod bral se z města,
div zástupům že postačila cesta,
před sborem vojska táhli hlasatelé,
pak dvořani a mezi nimi v čele
král s milenkou svou na velbloudu sami.

Vše plálo zlatem, hrálo drahokamy,
sta pochodní v to lilo záblesk rudý,
sta koberců zde krylo drsnost půdy
a květin v cestu naházeny stohy:
lid zpitý jásal, jak by vítal bohy,
řval, takže hudba divě jásající
se ztrácela v tom víru, šelestící
jak třtiny tón když zhltí orkán v letu,
a vojsko, lid, zář pochodní, dech květů,
ruch pochodu, vír hudby, výskot davu,
vše v jednu spadlo opojivou vřavu.

Král s královnou se zatáčeli k hoře.

Té chvíle vyšel měsíc na obzoře,
byl velký, tichý, lampa úbělová
Lid chvíli ztich' a zase hřímal znova;
král s královnou se blížil vrchu hory.
Tam stálo lože; jako meteory,
jež zachytly se v pádu na sloupení,
tam plálo sto lamp ve růžovém rdění
na zlatých stuhách zavěšených shůry,
kol záclony jak lehké vály chmury,
z nichž plála tato slunce, záře hvězdná
se mísila v zář lamp, pláň nebes bezdná
zde byla strop, kol řady obelisků
a každý nesl jednu zlatou misku,
a kadidla dým k nebi vůní stoupal.

Dav lidu dole se jak moře houpal;
tu vystoupili hlasatelé čtyři,
na čtyry strany jejich trouby víří,
pak utich' lid — a oni hovořili:

»Jak trouba zazní po druhé, v té chvíli
ať všichni tiše v prach své tváře halí,
neb v středu hvězd na vrchu hory, v dáli
král s královnou ve počet bohů vchází.
Kdo roven jemu? Vesmír beze hrází
mu propůjčil své hvězdy k dnešní noci!
Ta hora — to jest vrchol jeho moci —
jest oltářem, na kterém on jest bohem.
Zvěst jeho slávy kotly zní a rohem
a cymbálem i zvučných polnic plesem.
V prach davy, svatým umlkněte děsem!
V před zajatci, ať rychle kleknou na zem,
a jak se ozve trouby zvuk, ať rázem
nad jejich týlem zablysknou se nože,
v tu chvílí král — bůh, vstupuje v své lože!«

A ticho bylo — trouby ryk — v té chvíli
své čelo každý zbožně k zemi chýlí,
zas hlahol trub a na zajatců šíji
blesk nožů chvatný, a jak vlny bijí
o břeh, tak znova vybuch' zástup v bouři.

. . . .

Na hoře zatím ve kadidla kouři
a v květů vůni král v své lože vstoupal,
nad ním se měsíc jako lampa houpal
a nebesy hvězd rozházeno kolem,
že plálo vše a hrálo vrchem, polem,
a královna tak luzná k objímání!
Zde na té výši v hvězd a sluncí plání
se zdálo králi, že jest bohům bližší,
i objal ženu, zvedl zlatou číši,
a opíjel se prostorem a vínem.

V tom obrátil se zlekán temným stínem,
jenž mezi sloupy pomalu se zvedal;
stín rychle rostl, nadarmo král hledal,
jak vykřiknout, neb těsně ve náručí
jej svírala již žena; zástup hlučí
jak moře z dálky — a stín roste stále,
má slunce v ruce, král zří nenadále,
stín ruku napřáh' a to slunce letí;
chce skočit — ale žena ve objetí
jej tiskne víc a šíleně se zmítá,
chce křičet — ale běda, stan již chytá,
vše plamen jeden! — A král rozeznává,
ten stín je Aram — a ta koule žhavá,
to pochodeň, jíž mrštil! — Luna bledá
již hasne v dýmu, z něhož se hlas zvedá:
»Ó králi, lože čeká — hrob, ten číhá!«
Víc neslyší, před jeho duší míhá
se stínů tlum a z hory vycházejí:
ti hrozí jemu a ti se mu smějí,
své syny zří, jdou tiše ruku v ruce,
pak slyší praskot, vše se chvěje prudce,
pak noc a tma! . . . .
. . . .

Vzplál východ ve plameni,
zřel Arama, jak sedí na kameni
jsa stopen v dum a ve myšlenek nával;
u jeho nohou z trosek vyhrabával
dvě těla vlk, však netknul se jich ani,
jen vytí jeho znělo pustou plání.

---

*

Nářek Ariadny.

»Jak? — Sama jsem? Vše luzným bylo snem?
Tam v dálce vidím míhat se loď jeho,
na hřebenu vln moře purpurného
jak ptačí křídlo bílé plachty lem
se ještě chví! Zda aspoň hledí sem?
Zda kyne mi a šatem v rozchod mává?
Klam bylo vše. Z dna moře noc teď tmavá
se valí již, vůz její táhnou draci,
to draci bouře, slední svit se ztrácí
jak slední květ, jenž s růže oprchává.
Slyš, hučí to a do břehu to buší,
však srdce víc mi bije do žeber,
tma padá na mne, závojem svým duši
mi škrtí, smysly balvany mi kruší,
a kolem noc a hrůza, děs a šer!
Jsem sama! — Zdali já to vskutku jsem?
Vše bylo snem! Vše bylo snem!«

Tak Ariadna úpí opuštěná
do vichru kvílení a jeku vod,
a strom, jenž praská, keř, jenž stená,
s ní lkají o závod.

»Lze věřit lásky žhavým polibkům?
Teď krůpěj deštná líbá po krůpěji
mé čelo, rty, jež bolestí se chvějí,
a líce zvyklé pouze jeho rtům,
zrak zvyklý jeho očí paprskům!
A vichr, jenž tu bouřným křídlem lítá,
na místo jeho paží teď mne chytá,
však jinak než on, klaď mne v náruč mechu,
mne sklání k zemi! Slyš, ten příval vzdechů!
Ó jak má duše tuto bouři vítá!
Co chtít? Co doufat? Co si počít nyní?
Ó blesku, vítej, snad tvá rudá nit
mne provede zoufalství šerou síní,
jako jeho vedla jsem! — Být otrokyní,
kde vládnout měla jsem? — Spíš volím mřít!
Spíš klesnout v blesků tanci ohnivém
ve vzdoru svém, ve vzdoru svém!«

Tak Ariadna úpí opuštěná
do vichru kvílení a jeku vod,
a strom, jenž praská, keř, jenž stená,
s ní lkají o závod!

Již letí bouře! — Na vln hřebenu
to kmitlo rudě, jako hadi blesky
si klestí peřejemi křivé stezky,
ten šlehl v dub, ten skalní na stěnu,
ba les již kolem v jednom plamenu!
Ha, jak to praská, sviští, stená, hvízdá!
Jen shazuj, vichře, rychle všecka hnízda,
nač má být láska a nač blaho ještě?
Ó byť mé slzy nad ručeje deště

se proudily, v mé vzdechy větrů jízda
byť hříčkou byla, vyrvu z duše svojí,
co nazývá se láskou k člověku,
a sama v skřeku ptactva, ve vln roji
chci státi tu, jak v moři skála stojí,
a zřít loď jeho mizet v daleku,
jak malý bod se pojit s obzorem,
svė všecko v něm, své všecko v něm!«

Tak Ariadna úpí opuštěná
do vichrů kvílení a jeku vod,
a strom, jenž praská, keř, jenž stená,
s ní lkají o závod!

»Pryč, vzpomínko na chvíle sladkých něh,
na kouzlo lásky, sladká opojení,
kdy oči žhnou a valem krev se pění,
a polibky jak motýli kdy v rtech
se chvějí v těsném shluku na ústech!
Buď kletá chvíle, kdy jsem v lásce klesla,
a z jeho klínu hlavu k slunci vznesla
se bojíc v studu pozvednouti řasy,
kdy líbal skráň mou, rozplítal mé vlasy,
co mořem zpěv táh', v rhytmu zněla vesla,
a celý svět, ve západ stopen žhoucí,
byl něha, souzvuk, pokoj, lad a mír!
Vše zmizelo! Teď sotva ret můj mroucí
o nebes štít můž' marnou kletbou tlouci
a volat k pomstě noc a blesků vír.
Duň, vlno, v skály hřímej příbojem!
Já sama jsem! já sama jsem!«

Tak Ariadna úpí opuštěná
do vichrů kvílení a jeku vod,
a strom, jenž praská, keř, jenž stená,
  s ní lkají o závod.

»Ó Zéve, otče, který mračen směs
rozvádíš kolem země, aby vlahou
vzduch prosycen byl, který skálu nahou
odíváš netřeskem, pláň v rudý vřes,
své všecky blesky na loď jeho snes
a hromným klínem stop ji ke dnu moře!
A ujde li, ty, světa na prostoře
jež lásku siješ, Venuše, má matko,
když v loktech jiné bude sníti sladko,
jej otrav polibky a moje hoře
mu nasyp do snů, štvi jej smětí hadů,
mých výčitek, a rozsápej mu hruď,
mé kletby hrom ať jeho stíhá zrádu
od Thule poslední ku řekám Hadu,
jej výkřik můj vždy k novým žalům vzbuď!
Ty, bouře, ale na má ňadra sem,
  svou kořisť vem! svou kořisť vem!«

Tak Ariadna štkala opuštěná
do vichrů kvílení a jeku vod,
a strom, jenž praská, keř, jenž stená,
  s ní lkaly o závod.

Lynkeus a Hypermnestra.

(Svatební komnata Hypermnestry. Pod hernou hořící lampa. Hypermnestra v dumy pohroužena. Z venku zavznívají vždy slaběji a slaběji sloky svatebního paianu.)

Sbor.

Jo! Hymenee! Vlasů pestré stužky
již rozvažte, i pás; ať na podušky
již sprchnou květy liliových těl!
Ó neplaćte již, družky,
spíš záviďte: již čas, by polibek
na údů nahý vděk
jak nedočkavý motýl odletěl!

(Vejde Danaos.)

Danaos.

Doznívá hymna. Na ulicích šero.
Ty stále v dumách pohroužena, dcero?
Jen okamžik a z hodovníků síně
se ozvou kroky, v krátce na tvém klíně
se octne hlava barbara a zrádce.
Nuž bozi s tebou! Budu mluvit krátce.
Věz, naše spása ve tvých rukou leží.
Jeť vášeň oř, jenž těká bez otěží,
jej sotva ruka muže zdrží v cvalu.

Leč dnes máš ty, ó dítě věčných žalů.
ty vonný květe nedotknutý posud,
jej zadržet! Svou něžnou rukou osud
máš zvrátit z kolejí! Nuž slyš, co pravím:
Až Egypťané rovní vlkům dravým
v tu vrazí síň a přivedou ti muže,
pak víš co dělat, bílá moje růže.
Ne sklopit modré oči v zmatku plachém,
ne chvěti se, ne v tváři planout nachem,
ne vztáhnout ruku k jeho obejmutí,
ne za ním kráčet, když tě v lože nutí,
leč tuto ocel mocné paže ranou
mu vrazit v šíj!

Sbor.

Ó naposled ať skanou
na ňadra tvoje růže z našich dlaní,
kéž Afrodita chrání
tvá ňadra, z kterých rajské vůně vanou,
z nichž celé nebe k šťastnému se sklání.

Danaos.

Dřív musíš zapomenout, že jsi žena;
on přijde, v každý mžik buď připravena!
Nůž ostrý jest, já hodinu ho brousil.
Ó být já zde, já vraždil bych a rdousil,
až horká krev by ku blankytu stříkla!

Sbor.

Tak mladičká! Hleď, bys polibkům zvykla,
bys odložila bázeň, jež se třese.
Buď jak to ptáče v lese,

jež v hnízdě neptá se, co ráno bude.
Jdi, Hymen s tebou! naše písně chudé
jsou labutě, ve moři tvého blaha.

Danaos.

Ty nesmíš dát se překvapiti nahá;
jak vejde, chytni nůž, jak tkne se tebe,
bij! Nejlíp do vazu! —

Sbor.

Tak sladký nektar nenalívá Hebe
v Olympu síních, jejž ty budeš píti
s miláčka rtů. Sem kvítí, kvítí, kvítí!

Danaos.

Již musím jít, pochodně chodbou svítí.
Tvé druhé sestry poučil jsem všecky.
Jen silná buď! Ten úsměv zapuď dětský!
Tys poslední, v niž svoji naděj kladu
i rodu svého bytí, zdar i vládu.
Tvé sestry sotva dovedou meč tasit
a ránu zasadit. Hleď světlo zhasit,
jak přijde k tobě, a bij po tmě! Kroky
již slyším zníti, paianu již sloky
zní mrouce v dáli. Dobrou noc, mé dítě!

Sbor.

Chtěl s tebou tak bych snít až do úsvitě!

(Danaos odejde. Hypermnestra bez hnutí stojí v myšlenkách. Za chvíli vejde Lynkeus. Jak se přiblíží k Hypermnestře, chce tato s nožem vrhnouti se na něho. On v čas to spozoruje, vyrve jí nůž, odhodí jej a táhne ji k loži.)

Lynkeus.

To nečekal jsem ovšem, holubičko!
Já hledal plný prs a hladké líčko,
a našel ostrý nůž a útok divý.
Je láskou to? Já nebyl lásky chtivý,
když tento práh jsem přešel, ale nyní
plám divou vášní. — Ký to lomoz v síni?

(Venku hluk a dupot, výkřiky raněných a vzdechy umírajících.)

Hlasy z venku.

Ó běda! běda! krev! ó běda! zráda!

Lynkeus.

Kdo učil vraždit tě? tak milá mladá!
kdo učil líbat tě, byl mistr větší.
Však jaký křik a shon?

(Vyskočí. Hypermnestra stáhne jej k sobě.)

Hypermnestra.

Ty nebezpečí
se neboj víc, tys zachráněn, můj drahý!

Lynkeus.

Ty miluješ mne, poznal jsem to záhy!

Hypermnestra.

Ty odpouštíš mně? Můž' to pravdou býti?

Lynkeus.

Zas nový zvuk. Pochodně venku svítí
a kroků chvat se mísí s vzdechy, lkáním.

Hypermnestra.

Tvým polibkům již nadarmo se bráním.

Lynkeus.

Co mně strojeno, stihlo bratry moje.

Hypermnestra.

Tvé rty jsou plamen, cítím z nich dech boje!
Mně líbí se kentauří tvoje síla.
Chceš opravdu, abych tvou ženou byla?

Lynkeus.

A ňadra tvá jsou jako hrozny sladká!

Hypermnestra.

Ať obklopí nás noc, všech tvorů matka!

Hlasy z venku.

Ó smilování! Hrůzo! zrada! vražda!

Lynkeus.

Tys má a hračkou jest mi pûtka každá,
ať přijdou! Třeba otec tvůj, tys moje!

Danaos (na prahu).

Vše skončeno a dobře. Konec boje!
My zvítězili, lstí jsme došli k spáse.

(Lynkeus zvedne ze země nůž a blíží se k Danaovi.)

Hypermnestra.

Ó zadrž! zadrž!

(Lynkeus probodne jej ze zadu.)

Lynkeus.

A my láskou zase!

Laïs.

— Tom. Cannizzarovi. —

S šatem rozedraným, plna krve, bláta,
s okem, v kterém hvězdný paprsk v pláči has',
slinu sprosté luzy v čarném moři zlata,
jímž se vlnil její dlouhý, měkký vlas,

Uštvaná až k smrti, těžce poraněna,
bídnější než v tlumu psů Diany laň,
zoufající, bědná žalným nářkem stená.
K Venuši — své matce — bledou zvedá skráň:

»Co jsem zavinila, matko věčné krásy,
thessalské že luzy neurvalá pěst
drze sáhnout směla v zlaté moje vlasy
a že směla kámen v hněvu na mne vznést?

Šla jsem cestou svojí k tvému chrámu, matko,
obětovat pár ti bílých holoubků,
což já mohu za to, mužů zrak tak sladko
že se noří mojich očí ve hloubku?

Šla jsem cestou svojí, což já za to mohu,
že sta mužů za mnou spělo v úžasu,
že déšť padal růží, kam jsem kladla nohu,
a déšť hyacintů mojich do vlasů?

Kol areny šla jsem, údy zápasníků
mramorem tam plály v klubko spleteny,
což já za to mohu, jak mne zřeli, v mžiku
proměněni náhle v mrtvé kameny?

Krása, dar tvůj, matko, smutný úděl pro mne;
před ní láska prchla jako plachý sen,
v prachu zašlapány touhy moje skromné,
záští okem davů patří na mne jen.

Jak harpye divé, tak thessalské ženy
přepadly mne náhle, v oku pomsty žár,
s hrubým láním na mne, štěkající feny,
padly, rozškubaly řízu moji v cár.

Přihnaly se, jako furie když třeští,
žárlivost je hnala, pobádal je vztek,
na svatyně prahu ve kamenů dešti
pykala jsem těžce svojí krásy vděk.

Co jsem zavinila? — Muž, ten s pohrdáním
přeměří mne chladně oškubav můj květ,
žena stokrát by mne zavraždila s láním;
bohyně, ó matko, vezmi dar svůj zpět!«

Kvílela a lkala, a v tom z pěny moře
nesmrtelná vstala, velká Venuše,
tělo její plálo, ohromná jak zoře,
a zrak její vnikal rosou do duše.

Holoubků mrak sněžný zpol ji halil v clonu,
růžový mrak vonný pod nohy jí kles',
usmála se sladce a pak něhou tónů
ambrosický zpěv se vlnou vzduchu nes':

»Neplač, moje dítě, v kráse svěží, nové,
do tebe se vtělím, budeš věčně žít,
mužů srdcím kovat kruhy demantové,
pro tvůj pohled budou miliony mřít!

Nesmrtelná vstaneš, budeš pouze krásou,
nechť tvůj úděl slina, záští, malých vztek,
ty svět můžeš spasit oka svého řasou,
v chaos když mu skanout necháš paprslek!

Budou tobě klíti, budou i dál deptat
vznešenou tvou krásu v bláto, kal i prach,
pomluvou i hanou proti tobě reptat,
ale v taji líbat retů tvojich nach.

Msta tvá bude velká, zářná, vítězící,
budeš život světa, ruch a nadšení.
Kámen, vržen kráse rukou zlolající,
než dopadne, již se v růže promění!«

Hippodameia.

F. V. Kvapilovi. —

Pelops.

Ó třikrát neblahý ten den a chvíle proklatá,
kdy Olympie před lety jsem bušil na vrata!
Ký otrávil bůh moji krev, můj mozek žárem zpráh',
že Oinomaa překročil jsem zatracený práh?
Což nebyl rádcem upřímným ten šedý hlasatel,
ni věnec lebek příšerných, jejž na valech jsem zřel?
Což nestačil mne varovat tvůj hrůzoděsný zjev,
krev na dvoře, krev na chodbách a na veřejích krev?
Těch třináct lebek bezmasých dost cenilo svůj chrup
a šel jsem přec a zápasil a vyhrál mrzký lup;
již, Eirynie, potřásej teď háďaty svých kštic
a mojich dědů popele, se zvedni z popelnic!
Což Zeve, otče vševládný, mne zapřels? Tantale,
a chystáš pro mne muky snad jak tvoje zchytralé?
Ó třikrát neblahý ten den, ó běda, běda mi,
pláč, kletba, lání, zoufalství zní mými kobkami
a fatum pěstí železnou mi buší na vrata —
ty ženo, krutá lítice, buď třikrát proklatá!

Hippodameia.

Ó matko moje Steropo, ty slyšíš jeho lání,
ó Héro věčná, jejíž hněv se vzbouří v mocném plání,
když vidíš, lože manželské jak przní barbar divý,
jenž myslí, jeho ženy vlas že koňů jeho hřívy!
Jsou bozi věční, hlasy jich se v naše snahy kladou,
čím skončiti chceš žití běh, když počal jsi ho zradou?
Od otce mého vyrvals mne, jak plachou holubici,
lstí, zradou, vraždou získals mne, nač skřek ten žalující?
Krev zasil jsi a žneš teď krev a z krve vždy krev bude,
až celá země do kola i nebe vzplane rudé.
Kdo volal tě, kdo říkal ti: V ten zápas vejdi kletý?
Já stála klidná na voze a nehnula jsem rety,
já ani uzdou nehnula, když vítěz jsi se vracel,
v té chvíli, co se s vozu v prach můj mrtvý otec skácel;
vlas jeho šedý do kola byl horkou krví zbrocen,
od jízdy prudké kouřil se mu vlhký spánek spocen.
Nad jeho teplou mrtvolou tys neměl péče jiné,
než pozorovat kadeř mou, jak k mým se bokům vine,
než strhnout, divý barbare, mi s ňader závoj řízy,
s těch ňader, kterým Helia byl posud paprsk cizí.

Pelops.

Jen pokračuj v své žalobě, však cudnost stranou nech,
můž' lépe o ní vyprávět hor Gerastických mech,
sluj na břehu, kde moře hřmí a bije v čela skal,
kde podlý zrádce Myrtillus tě nahou zulíbal.
Za cenu svojí cudnosti jsem vyhrál, ale tak
přec nebyl raněn slepotou můj rozum a můj zrak,

já přišel v čas — a moře ví, kde hrob je Myrtilla,
to stranou nech, v té smutné hře jsi sázku ztratila!

Hippodameia.

Já čistá stála před tebou nach v tváři, v oku slzy,
však jinou mít a přijít k nám ty byl jsi dosti drzý.
Ó ranil kýs bůh neznámý mne jedovatou střelou,
že v srdce tvoje pohřbila jsem svoji mladost celou!
Já byla slepá v chvíli té! Ó klamná Afrodito,
že nepohřbilas raději mne ořů pod kopyto!
Já tobě byla ochotna dát celé, celé žití,
tys vzal je — však mých retů číš ti nestačila k pití.
Můj nestačil ti bájný vlas, ni topas v mojím oku,
ni hrdý klenoucí se prs, ni bílý mramor boků,
ni ruka oře krotící a něžně laškující,
ni temné moje obočí, ni stříbro mojich lící,
ni prudké moje objetí, vždy svěží, roztoužené.
A nyní myslíš, barbare, že někdy zapomene
má láska tebou zrazená, co učinils mi v chvíli,
když dcery tvé a synové mých prsů mléko pili?
Jeť láska ženy bez hrází, však větší její záští.
Ó celý byť ses utajil ve mračen sivém plášti,
bys v moře skočil ke dnu až, kde tritonů sbor dřímá,
neb skočil v sopky chrlící chřtán, nejvíce když dýmá,
byť Tantal, otec, Zev, tvůj děd, tě v ochranu svou vzali —
věz, proti záští, kletbě mé je celý Olymp malý!

Pelops.

Muž v boji kráčí životem, pot jeho kryje skráň
a jizvy prsa, vrásky líc a mozol jeho dlaň,

on proti lidem bojuje a proti podnebí,
čím v boji větší, tím též víc má lásky potřebí.
A jestli k prsům přivine si ženu na chvíli,
toť dumy jeho krvavé v zář hvězdnou zbloudily;
když vplete ženu v život svůj jak růži do vlasů,
toť jenom sladká vteřina ve bouří zápasů,
pak zase shon a zase ruch a zase boj a chvat;
dle lásky žití mužovo, věř, nelze počítat,
dle lásky toto ceniti je zpozdilost a klam,
teď zřím, že lépe, životem když kráčí sám a sám.

Hippodameia.

Muž v boji kráčí životem a chlubí se jen činy —
však já ti dala dcery tvé a já ti dala syny;
že jiná ještě musila mé místo vyplniti,
je vina má, já nemohla na tvojich ňadrech sníti.
Proč otce mého bledý stín se stále ke mně klonil?
Proč siný přelud Myrtilla mne břehem moře honil?
Až běda! jednou musila jsem odkrýt zradu tvoji.
Ty ještě chvíš se? Náhodou já koupala se v zdroji
a přišla na tvou nevěru — to ostatní víš všecko;
teď nediv se, že zabila jsem Chrisippa, tvé děcko.
Co Atreus, co Thyestes, jich ruku moje vedla!
Ó chvíle děsná, ve proudech když sokyni jsem zhledla,
když musila jsem vyznati, že krásnější je, běda!
tu teprve jsem viděla, že moje tvář již bledá,
že vpadlý, vyhaslý můj zrak, a — hrůzo! — že v mém vlase
jak zmije v slunci stříbrná nit šedá proplétá se,
že hlouběj vpadly prsy mé, když pily z nich tvé děti,
že schází lesk již údům mým a jemný nach mé pleti,

že sestárla jsem — ona však, že věčně nesmrtelná!
To moje záští, kletba má, to vzpomínka má želná,
že nemohu ji zničiti, ji pošlapati v prachu,
jí srdce vyrvat z těla ven a rudé v krve nachu
je hodit lačným supům hor a vlkům na Taygetu,
že stárnu já, že umru též — a ona věčně v květu!
Teď půjdu svými za syny, jdu do vyhnanství ráda,
zde sídlí krev a zbabělost a vražda jen a zráda;
jdi dále k nymfě svojí zas a líbej její líce,
však Chrysippos, tvůj miláček, již neobživne více!
Jdu, však ty rode Atreův, svou nechám kletbu tady
a vzejde hrozné osení msty, nevěry a zrády.
Klam, padouštví, msta, zoufání, to bude tvoje věno,
a v krvi zhyne hanebně, co Atrea má jméno!
Já klnu matkám, v rozkoši jež k prsům kladou dítě,
já klnu pannám rdícím se své lásky na úsvitě,
já klnu dětem hrajícím si na pobřeží moře,
buď kmetů úděl zoufalství a mužů úděl hoře!
Zřím hrozný rod tvůj, Pelopse, o vládu v krutém sporu,
jak povraždí se děti tvé v svém přepychu a vzdoru,
jak bratr jíst dá bratrovi vlastního syna údy,
jak otec s vlastní dcerou svou z té zatracené půdy
ve bouřné noci divoké, ve dalném Sikyoně
si zplodí vraha — mstitele! A jak dál v kletby stoně
týmž mečem, kterým vražděno, se vykoná msta krutá!
Ó děti, bídné děti mé, již budoucností tknuta
zřím bídu vaši, prokletí, krev Atreova domu,
již věků duní chodbami jak moře hlas a hromů!
Ó Artemido, Hekato, při porodu mých dětí
proč nerozmáčklas lebku jim? Proč prvním při početí
v mém lůně neotrávilas ty proudné žití šťávy,
kterými klíčí zárodek a člověk v osud tmavý?
Teď vydány jsou kletbě mé a příští děsné muce.
krev Oinomaa, Myrtilla má každé na své ruce,

krev prolitou u rodných bran, než ty, psooká zrádo,
jsi vybouřila z ňader mých lvic pomsty lačné stádo!
Teď vzbudils je, teď hlasně řvou a chtějí krev jen píti
a vlastní krví dětí svých je nelze nasytiti.
Jdu, velká láskou byla jsem, však hněv můj neskonalý
hřmí v nebe — proti němu jest i celý Olymp malý!

Probuzení Pana.

— Slečně Klem. Kalašové. —

Spal v lese velký Pan; v sen těžký vrhnul
jej náhle příchod nových, cizích bohů,
jímž, Kybelo, tvé svaté háje zpustly
a v chrámu zříceninách jenom stíny
se míhaly a zmije místo lidí.
Když poslední kles' Zeva svatý oltář
a v stromech dutých, ve vlnách a v pláni
jen zněly nářky prchajících Dryad,
Nymf, Oread, kdy v svadlém listí noha
o thyrsus pohozený zavadila
a prázdnou číš, Pan v hloubi lesa zašel,
seď na balvan a cítil divnou mdlobu,
jak probíhá mu žíly, zavřel víčka
a sklonil hlavu na prsa — a flétna
mu sama klesla z přeumělé ruky
a usnul, spal. —

Ve sluji plné stínů,
ve středu kamenů, jichž drsná čela
mech sivý opřádal svou hebkou plísní
a stověké z nichž rostly borovice,

vždy rozechvěné jako struny lýry,
ve houšti planých malin, jejichž plody
ve trávě plály jako stopy krve,
již prolil Adonis, spal tiše věky.

Tu náhle mocný vesmírem dech vanul,
dech cizí; kdosi začal zpívat hymnu
tam, věkové kde ustali; pták cítil,
že lítat může výš, květ vůni novou
na křídlech větrů házel v šírý prostor,
jenž skvěl se, chvěl se, jakby znova stvořen.
Že jednou žily, pocítily stromy,
a balvany, ti zkamenělí svědci
pradávných dějů, zachvěly se, slzy
jim tekly náhle po zbrázděných stěnách,
jak v tvářích lidských radostí když tekou.
A jásot byl a ples a divný povyk
jak mainad výskání, a v srdce lesa,
kde dřímal Pan, též zasáh' tento hlahol.
On vzbudil se a vstal.

Již neznal sebe;
zřel, zrádná ostružina hebkým poutem
jak přes mohutné stáčela se plece
a tísnila mu svalovité paže,
sáh na svá ňadra — ohmatal jen kámen
těm podobný, jež rozházeny v kole
se pochmurnou jen tměly zříceninou.
Do prstů nohou jeho hloh se chytil,
a bílý jeho květ se houpal vonný
na větvi, s které vyplašen pták slítnul.
Leč sílu pravěku on cítil v údech:
vstal, rázem strhal trnité své vazby

a vzpřímil se a byl jak štíhlá jedle,
že dívati se mohl pohodlně
do orlích hnízd, jak pisklatům v nich ruče
v let bují peruť zlatým tkaná chmýřím.
Šel, jeho krok balvany drtil kolem.
Kde byla studánka (po jarních deštích
tam voda stékala a v žáru leta
se udržela skrytá v sítí vlhkém),
se zastavil a naklonil se k vodě.
To nebyl on, spal dlouho, čas jej změnil:
ne Hellady bůh vítězný a krásný,
leč nemotorný, nejapný byl kolos,
jejž poprvé kdys urobil si pastýř
ve Frygii, když ve mohutný balvan
jen několika tesy neumělé
se kamennou jal sekerou jen lehce
své nastiňovat božství; jedním tesem
kdy ústa naznačil a druhým bradu,
pak uši špičaté a rohy kozlí.
Stál dlouho, dlouho do vody se díval,
a cítil, kterak síla věky spjatá
se zbouzela v něm, kroužila mu v žilách;
jak slunce, které leta na spícího
se dívalo tmou houštin, vdechlo v ňadra
mu všecky plameny. Hvězd cítil chvění,
taj luny, doubrav ticho i ryk zvěře,
pád listů, mechu dech, jek vodopádů,
a v srdce valné zdroje melodií
mu kypěly, roj nových, svěžích písní,
jež v letech, kdy spal, do srdce mu zanes'
dech přírody, jak zanášívá orkán
svým dechem různých cizích květin símě
do dalných krajin. Zpívat! Zpívat! Zpívat!
vše křičelo v něm. Jistě na ta místa,

kde dlouho spal, též přišli milující:
on cítil v ňadrech všecky jejich plesy,
od polibku, jenž nesměle se béře,
až k objetí, jež ochotně se dává.
Ryk honby zaleh' v tuto úžlabinu,
on cítil hlahol její jásající,
trub vřesky, chrtů štěk a ržání ořů
a zvěře teskný řev, když dokonává.
A leta dlouhá když zde ticho bylo,
sem zabloudil přec aspoň jednou člověk,
snad samotář, jenž myslil, snil a badal;
seď' na kmen shnilý a vše netušené
sny, představy a neuznané pravdy
kol chvěly vzduchem, padly v jeho srdce,
a on je cítil; a když v pustých nocích
jen prázdno zelo lesem, těžká duma
kdy kolébala staré borovice
i mladé břízy, příroda kdy sobě
jen kvetouc zářila a záříc kvetla:
tu všecky její divuplné taje,
vznik, porod, vzrůst, boj o život a mření
i potírání sil si vzdorujících,
ryk vítěze i kořisti vzlyk těžký,
to vření kypící, i ticho pouště,
vše padlo v srdce mu, vše v duši cítil
a vyzpívat to musil.

Chtěl již jásat,
však myšlenka jej náhle zarazila:
Tys věky spal, kdo ví, zda nyní tobě
tak porozumí svět jak ve pravěku?
Zda cizincem ty nebudeš té zemi,
k níž tulit se chceš s láskou? Dříve lidi
tvůj strašil krok, teď vysmějí se tobě.

Tys změnil se a svět se změnil taky;
ó lehni zas a dřímej, usni na vždy!

Však nikoli! ty sílo bohorovná,
jež vkládáš nápěv v útlý zobák ptáka,
jež píseň Homera jsi provázela
po leta na rtech žebráků, že slovo
ni jedno neztraceno, velká, svatá
ty sílo nadšení, tys zvítězila!
Pan usmál se a flétnu vložil na rty.

Zvuk divný, drsný — ale — srdcejemný,
pln lahody a něhy! — Ticho dlouhé,
kdes Echo ozvalo se žalující . . .
Zvuk druhý, prosebný: Smím klepat, matko,
na dvéře tvé? tak děla duše flétny.
A Echo, tenkrát s ním však celá země,
ty lesy, nivy, řeky, dalné moře:
Mé dítě, žíješ, pěj! mu odvětily.
Zvuk nový — vítězný a jásající
Jsem věčně tvůj, tys živa, ty mne slyšíš!
A Echo, tenkrát celý valný vesmír,
hvězd soustavy v svém stály srázném víru
a jásaly mu v odvět: Žijem! žijem!
ty, dítě hvězd, pěj, duše tvojí flétny
je naší duší!

Pan se vrhnul na zem:
»Ó matko, jásal, ty mne znáš! A slzy
mu tekly přes vous do mechu, jímž věky
líc zbrázdily mu, ó ty znáš mne ještě,
tys věčně stará, věčně dobrá matka,
tys nezměnila se. — Co teď mi lidé?
Ty oceníš mou píseň žalující
i vítěznou, v níž tvoje duše kvílí;

svůj ohlas nezapřeš. — Co teď mi časy?
Ty budeš vždycky, věčně usmívavá
se dívat v trosky všeho. — Co mi změna?«
A objímal zem, na svá ňadra tiskl
ty balvany, jež zdály se mít duši
a chvěly se pod jeho obejmutím.
Vstal, flétnu vzal a kráčel dále lesem
a cesta jeho byla jeden jásot:
»Tys posud stará matka, neznáš změny,
jak před věky zas hnízdo strojíš ptáku;
jej měkké učíš vybírat si chmýří
pod pestrá vajíčka, ty doupě lišce
a medvědu skrýš dáváš pohostinnou,
ty učíš drozda dle skřípání větví
a listí šumu sladkou spřádat píseň,
ty větrům křídla rozpínáš a vodám
běh vykazuješ jako vždy, jak druhdy!«

A vyšel z lesa; niva před ním dlouhá.
Šel hvízdaje si na píšťalu lesní;
pták mnohý zastavil se při těch tónech.
Šel dále přes pole, zas přišel v lesy;
již večer byl, když stanul nad údolím,
v dol díval se. — Cos blýskalo se v stromech
a zlatem plálo to na chmurné stavbě,
jež věkovité povznášela týmě
do šera háje, který za ní vzrůstal
a k obzoru lnul vlnovitou čarou.
Pan blíže kráčel k divné této stavbě;
již kynuly mu věže, okna štíhlá
a strmé oblouky; Pan vkročil směle
skrz bránu, úžas jal ho, dlouho kolem
se díval, v nádvoří stál, kolem něhož
do rohů čtyř se temné chodby táhly

a v prostřed fontán byl, kde místo vody
jen svadlé listí leželo. Však divné
kol sochy stály u každého sloupu
kol fontánu ve divných šatech, záře
kol hlavy plála jim a divné věci
v svých rukou drželi, ten kyj, ten pilu,
ten sekeru, ten meč, ten květy liljí;
pár starých stromů sklánělo se žalně
nad fontánem, a ptačí štěbot hlučný
se ozýval, sta vrabců prohánělo
se chodbami, na sochy usednuli
a na fontán a s věže stářím šedé
cos zazvučelo, vážně, odměřeně
za ranou rána — a zas bylo ticho,
jen ptáci křičeli v té smutné tíši.
Pan kráčel chodbou, nevšimnul si ani,
že noha jeho zanechala stopu,
v níž bujel mech; kde podepřel se o sloup,
tam tryskl břečtan, vodopádem šlehl
do výše, pnul se okolo soch světců
a v knihy proroků a apoštolův
se zvědav díval zeleným svým okem,
a rostl valem a pokrýval stěny,
jež začaly se zvolna rozpadávat,
jak Pana kroky v dál se rozléhaly.
Teď stanul náhle, před ním malé dvéře
i vyrazil je — v gotickém stál chrámu,
dým z kadidla mu chvíli ztajil v hrdle
dech zdivený a zakalil mu oči,
leč brzy rozeznával zkamenělý
ten bájný les a cítil v srdci hrůzu,
Chyt flétnu svou a začal tiše pískat,
pak bouřněji: šel zvolna lodí chrámu
a sochy padaly se zdí a sloupů

a na obraze nahá Magdalena
se usmála: snad rozkoše cit starý
jí prochvěl údy — brzy ale v mlhu
též splynula, rám těžký padl na zem
A velký Pan šel vítězně dál chrámem,
až k stropu sáhal hlavou svou a před ní
se skláněli na stropu andílkové
a padali, tu u nejvyšší klenby
cos bílého se chvělo a to žilo.
»Kdo v cestu jde mi?« zavolal Pan děsný.
— Jsem duše varhan, cizí hlas mu pravil,
já neprchnu!
A chrámem v tom se rozlet'
hlas mohutný, jak nejdřív těžké kapky
by padaly, jež na vodopád rostly,
pak prales jakby kolébal svou hlavou
a moře hučelo.
Pan chvíli stanul,
dal znova flétnu k ústům; ne víc píseň,
leč hřímající orkán z ní teď hučel,
a vody, lesy, oblaka a hvězdy
v ní mluvily a varhan malá duše
v ní splynula, jak splývá v moři krůpěj.
A náhle flétny jeho velkým hlasem
se sřítila i klenba nad oltářem
a zlato západu sem šlehlo ohněm.
Pan vyšel, klášter ležel v zříceninách,
mech s břečtanem kol něho rubáš tkaly.
Pan vyšel velký, úsměv jitra na rtu
a v očích všecky hvězdy letní noci.

II.

KNIHA IDYLL.

Assoka-mala.

— Své ženě. —

Kde vesmírem se záře tvoje lila
a rosou kam jsi skanula a manou,
ó kráso, edenská ty růže bílá,
tam srdce tlukou ti a oči planou,
tam poutá v růže svět tvá božská síla!

Tak Dewie, neznámé, prosté dítě,
si ve knížecích zahradách kdys hrála,
na assoka strom vyšplhala hbitě,
v klín trhala květ jeho a se smála.
Ó kráso, provazy jsou tvoje sítě.

Šel kníže Sally kol a zůstal státi,
zřel tmavým listím stromů jako lunu
skrz tmavé stromy její tělo pláti.
Kdos v jeho srdci rozchvěl lásky strunu,
když svítit zřel ji, slyšel ji se smáti.

Ó dítě Čandalů, syn krále králů,
při jehož narození liják rýže
spaď s oblohy, zúrodniv každou skálu,
vše naplnil i paláce i chýže,
ten božský, velký před tebou stál v žalu.

»Jsi dcerou boha nebo smrtelníka,
já neviděl jsem v světě také krásy,
tvé oko meč je, který v srdce vniká,
a plameny jsou dlouhé tvoje řasy,
jež blahem chladí, když jim oko zvyká!«

‚Jsem z kasty Čandalů a v prachu hynu!'
Však odpor marný, sám ji stáhl dolů,
do zlatého ji vsadil palankinu,
na čelo svou jí vsadil aureolu,
v svůj palác veď ji skryt v bambusů stínu.

A když pak nahá v jeho síni stála,
šla záře z jejích údů od úbělu,
že tmavá jízba světlem denním plála,
z úst jejích tekla vůně mahanelu,
jak promluvila nebo jak se smála.

A toho zvěst dnem letěla a nocí,
v palácích záští, radost v chýžích sela,
až doletěla ku králi a otci.
Ten vyslal posly a jich ústa děla,
co praví ústa přesily a moci:

»Ó synu! pro něhož jsem palác zlatý
dal vystavěti v Anarahdapuru,
jejž zasypal jsem skvosty nad knížaty,
jejž povznést chtěl jsem k slunci do azuru,
jak nésti mám teď balvan svojí ztráty?

Já mlčel, když jsi jak strom caprok štědrý
dal chudým, čím jsem dařil tebe, všecko;
já mlčel, štěstí bylo s tvými bedry
a zázrakem kdys vítal tě bůh děcko.
Tys každému byl stín, jenž znaven vedry.

Žes ale za choť Čandalů vzal dceru,
to neodpustím, mlčet nesmím k tomu;
brahmínů dítě za ženu ti beru
a dám ti trůn, jen královskému stromu
buď květem vonným a buď hvězdou v šeru!« —

A odpověděl otci svému Sally:
»Když pohozena perla na hnojišti,
kde blázni jsou, již by jí pohrdali
jen proto, že se v smetích, kalu blyští?
Kdo jinak než já jednal by, ó králi?

A ženu těhotnou když choutka chytí
po jab'ku granátovém, bude klidna,
když banán dáš jí? Jen když slunce svítí,
květ otvírá se a tvář jeho vlídná
chce v slunce jen a zřídka v lunu zříti.«

*

Král zarmoutil se a děl ku brahmínům:
»Na její krásu podívat se jděte!
snad její krása mého syna činům
se vyrovná, snad u ní naleznete
vše, ku štěstí co slouží zemským synům.

A nemá-li však to znamení spásy,
pak rozpoutá se hněvu mého řeka!« —
Šli brahmíni, a krátké přešly časy
a byli zpět — leč každý z nich se leká!
Král pokynul a tak jich zněly hlasy:

První brahmín:

Ó králi mocný, slyš, Assoka-mala,
jak nazval ji tvůj syn, má zlaté tělo.
zář line z něho sladká, neustálá,
bok stejně hladký má jak prs a čelo,
co kukuřice plod před námi stála.

Druhý brahmín:

Ó králi slavný, slyš, Assoka-mala
má oči velké, modré, usmívavé
jak mahanelu květy, jiskra hrála
a zlatem blýskala v jich tůni tmavé,
a duše, duše bohů z nich se smála.

Třetí brahmín:

Ó králi dobrý, slyš, Assoka-mala
má nohy jak dva lístky vodní růže,

z nich taká opojivá vůně vála,
že pták před hadem, před ní srdce muže;
ty nohy své nám zulíbati přála.

Čtvrtý brahmín:

Ó králi vlídný, slyš, Assoka-mala
má vlas modrému roven parasolu,
ten šlehá prs, jenž pod ním ční jak skála,
a ve modravých vlnách splývá dolů —
v ten vrhnout proud by duše má se bála.

Pátý brahmín:

Ó králi zbožný, slyš, Assoka-mala
Syrie Kanthy miláček je svatý,
a znamení, jež bohyně jí dala,
jak hvězdu nese ňader nad poupaty.
Ó šťastný syn tvůj, že jej chotěm zvala!

Tu podivil se král té svorné zvěsti
a nastoup' cestu uzřít div ten ráje
a šel a viděl, ocenil to štěstí
nad všecky trůny, žezla Hymalaje,
div mohl božskou její krásu snésti.

A žehnal jim, ač naplněný žalem,
dal zlato jim a démanty a perly.
Však děl: »Syn mladší bude po mně králem,
ty musíš zříci královské se berly,
když v její krásy žít chceš světle stálém.

Jeť dítě Čandalů; vol, láska moje
vždy s tebou bude — moc tu a tam krása!
Vím, těžké, trapné pro tebe to boje;
v plod zraje květ, když pel a lístky střásá,
a krásnou nebude vždy žena tvoje!« —

Leč Sally bez váhání zřek' se trůnu,
rád nechal bratru koně, zbraně, slony,
a v očích ženy své čet' hvězdnou runu,
již vepsalo tam božství bez záclony,
v svém srdci chvět si nechal lásky strunu.

A bratr jeho stavěl věže, chrámy
a paláce s bájnými lesy květů,
kde proudy vod chrlily dračí tlamy,
a kopal cisterny, byl divem světu,
a velký slávou, vesmíru byl známý,

Co Sally tiše seděl u tvých nohou,
tvé krásy trhaje květ zlatolistý,
ó dítě snů! Jak motýl pod oblohou
táh' duší mou tvůj fantom tich a čistý,
těch ideal, již milovati mohou.

A v knize mé, kde spor a vášeň hučí,
kde válka, lačný tur se zmítá řevem,
jak manahelu květ v ruinách pučí,
mně v duši sladkým vyrostla jsi zpěvem.
Svět padne kráse přec jen do náručí!

Savîtri

— Své dceři Miladé. —

Z celého pralesa pad lupen na mou skráň,
a z moře celého jsem chytnul krůpěj v dlaň,
však v kapce vidím slunce a hvězdy nebes brát
a z listu cítím svěžest a šumění a chlad.

Ve Madrasu byl živ král Asvapati,
byl ctností pln, byl spravedlivý, svatý,
byl v slibech stálý a veliký posty;
žebráky častoval jak nebes hosty,
k všem vlídný, pouze k smyslům svým byl krutý.
Květ čistoty své nesl nedotknutý
jak lotos nese křišťál vody jasný.
Ten dobrý král moh' věru býti šťastný,
však, jak to bývá, celé lidské štěstí
je nemožné, jeť napřaženou pěstí,
již smrtelník chce zvedat proti nebi.
Ať draci noci v nitru se nám šklebí,
ať svět je chrlí na nás, vždycky časem
se ozve řev jich: výstražným tím hlasem
k nám bozi mluví, bychom nezpýchali.
Tak cítil rovněž král náš, že jest malý,
že něco klame, když se všecko daří;
on viděl neplodné své dlouhé stáří
a viděl, jak se kloní v propast stínů
bez úsměvu dcer, bez žvatlání synů.

Co platny posty a co svaté žáry,
co odříkání, jako Bramatchari,
již žijí na poušti ve Vedách čtoucí,
co platny slzy a modlitby vroucí,
co obětí sta tisíce, jež stále
se kouřily k Savîtri velké chvále,
když k jeho prosbám blankyt krutý, němý
byl neustále Král se chýlil k zemi
jak vadnoucí strom, který mízy nemá,
a jeho žena v komnatách svých němá
jak stín bloudila, který vyšel z těla
a věrna jemu hořem jak on mřela.

*

Rok osmnáctý v krutém postu míjel,
co Asvapati v mukách svých se svíjel
před zapálenou, žhoucí obětnicí.
Tu sama Savîtri se s ženskou lící
mu zjevila radostí jásající.
Jak oblak ve obětním dýmu stála
a brzy lidské tělo na se vzala,
mu kynula a radostí se smála:
»Mám dosti slz tvých i dost tvého pláče,
jsem spokojena s posty tvými, vládče,
tvá zbožnost otevřela ústa bohů,
co chceš, si žádej, dám ti, co jen mohu.«

Král sotva jednoho byl slova schopen,
tak v údivu a zkrušení byl stopen,
i ruce roztáh' a pak děl jak v snění:
‚Mít děti, bohyně, je nad vše jmění,
tak bramani dí dvakrát narození.‘

I děla Savîtri: »Věř, má se státi,
hleď tajemství to, králi, zachovati;
jdu k tobě s touto zvěstí: Otec tvorů
tě vyslyšel a potřel saň tvých sporů
a rozsvítil ti ve tvé duše šeru
zářící měsíc — budeš míti dceru.
Malâvi, choť tvá, již s tebou žal kruší,
již propůjčuje život mladé duši
a jak strom sama sotva že to tuší.«

A zmizela; král padl k zemi tváří,
a po bohyni jen pruh zlata září
na podlaze, kde obětnice shasla,
a mezi stromy jiskra jen se třásla,
jak hvězdy stopa chvějná, když jde k jitru.

Malâvi plod, král cítil radost v nitru.

*

A brzy dcera se mu narodila.
Jak Lakmi spanilá a luzná byla,
a měla modré lotosové zraky,
v nich hvězdný svit hrál, vlasy jako mraky
se černaly a úsměv sídlil v líčku;
sen sladký bloudil ve přivřeném víčku
a ruce dlouhé, tenké jako stvoly
u lilijí se skláněly, když v poli
je vítr přepadne a k zemi sklání.
A byla plna svatých smilování
a plna vděku co gazela v běhu,
a čistoty jak úběl zářných sněhů,
na Hymalaji jenž se neroztaví.

Ó dítě tužby, plesu, lásky, slávy!
Savîtri dáno a jí zaslíbeno,
též neslo's její nesmrtelné jméno!

*

A rostla, v chůzi jako tanec páry,
a přece již se luzné těla tvary
jí sladkou vlnou klenuly a chvěly,
a byla, jako květ když kalich celý
již otevře a nebes azur loká.
Král na ni zřel a posvátná Ved sloka
mu přišla v mysl: ‚Padniž v pohrdání
ten otec, který dceru vdavků straní,
buď kletý muž, jenž neblíží se k choti,
buď kletý syn, jenž, když smrt otce zhrotí,
ve stáří v oddech důvěrný a sladký
se zdráhá býti ochráncem své matky.‘
I usmál se a pravil k dceři svojí:
‚Jak hvězdy nebem, dcero má, se rojí,
tak vděky tvoje září, čas je tady,
by nesly plody též tvé všecky vnady,
bys nebyla jak studně v dálné poušti,
kam léto prach a jeseň smetí spouští;
vem vozy mé, jdi hledat muže sobě.‘

A Savîtri objala nohy obě
dobrému králi, mlčela a studem
jen rděla se a chvěla tajným trudem,
jenž rozkoš byl a bolest v odříkání;
pak odešla, jak děl on, bez váhání.

*

Nárada anachoret, bohům milý,
u krále návštěvou byl; v této chvíli
se navrátila Savîtri zas domů.
Král v paláci svém ze cedrových stromů
přivítal hosta nebeského právě,
jej po bok usadil na trůn svůj v slávě,
když vešla Savîtri tak sladká, milá.
I vešla, hlavu dvakrát naklonila
až ku nohám, na ňadrech, jež se chvěla,
své dlaně skřížíc, pak se zamlčela.

‚Nu našla's chotě?‘ ptal se Asvapati.

Svit plesu přelít' líčka její zlatý,
i zachvěla se od hlavy až v paty
a po chvíli tak spanilá v svém studu
»Ó slyšte,« děla, »co vyprávět budu!«

Savîtri.

Dyumatsena král žil v Salva zemi,
pln ctností byl a dobré vůle s všemi,
ten oslep' v stáří a byl zloupen vlády,
jej chránit nemoh' synek jeho mladý.
Král prchl v les a stal se poustevníkem,
a brzy proslul svatých postů cvikem
a v středu eremitů svého syna
pak vychoval. Když slunce uhasíná,
vychází měsíc, kníže noci bledý.
Všech ctností otce u syna jsou sledy.
Zvou pravdomluvným jej a pravdu mají,
když Satyavânem jej nazývají.

Ten velký v postu je a velký v honě,
má vycvičené jako vítr koně,
je miluje a pouští bleskem v nivu
a hlinou pestře maluje jim hřívu.
Je silný, dobrý, rozhodný a snivý!

Král.

Je slavný též, hrdinský, trpělivý?

Savîtri.

Je slávy pln jak slunce, co vše živí!

Král.

Je učený, je opatrný, svatý?

Savîtri.

Zná knihy svaté jako Vrihaspati,
je rekovný jak Mahenda, když v boji,
je trpělivý, jak zem v slunce znoji.

Král.

Je krásný, nádherný, je dobrý, štědrý?

Savîtri.

Je silný jak slon svatý, který bedry
svět celý třímá; zbožný je a milý,

jak měsíc sladký je a ušlechtilý,
jen k němu, k němu srdce moje pílí!

Král chtěl již říci: Budiž tvým, ó dítě;
v tom Nârada, host nebeský, vstal hbitě,
tvář zakryl rukama a zaštkal prudce:
— »Ó běda! běda! běda, v hořké muce
se celý chvím, neb hledím v dobu příští.
Stín bude, jenž se nyní sluncem blýští,
prach bude, jenž jest na vrcholu slávy;
rok jediný a v bezžití luh tmavý
tvůj ženich sejde, jak list v proud se řítí!«

A děla Savîtri: »Já chci ho míti!«
— »Ó běda, běda, za rok umře jistě,
vím hodinu a vím, na kterém místě;
již slyším Yamy psy ve stínech výti.«

A děla Savîtri: »Já chci ho míti!«

— »Ó běda, běda, sirou budeš vdovou
a za ním v smrt svou krásu lotosovou
ty musíš vrhnout, s ním jak stín v nic jíti.«

A děla Savîtri: »Já chci ho míti!«

Ó lásko ženy! čím ti smrt a žití?

*

Les Medhya se táh' až ku obzoru,
kryt jeho snětí stěží vpouštěl zoru
jen deštěm zlatých jisker pod banány;
sta zvonců věšelo se na liany,
v nich tisíc much a včel, a pestrokřídlých
roj kolibříků, kapek krve stydlých,
déšť míhavý to v pestré barev směsi.
Mech vonný obláčel kol skalin tesy,
tu ve smaragdu zaskvíval se čistém,
tam kropenatý tměl se amethystem,
tu korálků jak protkán žhavou třísní,
tam šedivou plál perletí jak plísní,
tu hnědý jak anachoreta tělo,
jež často tam u vytržení tlelo.
Sta zdrojů valilo se pod lotosy,
jenž otvíraly kalich plný rosy
a rubíny se smály v úsměv jitra.
Na větvích opic skotačila chytrá
druž veselá se pod kapradin řasy
jak vějířemi tajíc, za ocasy
se chytajíc na snětě v rázném shonu,
pak splítajíc se v řetěz; tisíc tónů
tu znělo z hrdla pyšných kardinálů
a z hrdla bengalisů, ve zápalu
již chtěli překřičet se sladkou notou;
a opic nepřekřičen frašnou rotou
nad cedrů vrcholy a chlebovníků
se kondor občas ozval v drsném křiku,
hýk' skalní orel, velký tetřev kdákal,
gnu skuhralo a z daleka vyl šakal.
Hra světla, stínů hrozná byla v tíši
pod nachýlených snětí pustou skrýší,
kde ohromné a velkolepé z trávy
magnolie květ pozvedaly žhavý

a orchideí národ různobarvý
ve stínech hořel fosforem jak larvy.
Tma byla hrozná, světlo děsné bylo
a celé moře paprsků se lilo
skrz lupení, skrz vějíře a trsy
na kapradí tlum, jak ohromné prsy,
jež zvedalo se, chlupaté a slizké.
A vodopád se skály letěl blízké
a vrhal do tmy náruč drahokamů,
v to papouščí se křídla mihla v plamu
a poletavý safir velkých šídel.
A korunami zněl ryk sterých křídel
a tepot divý — náhlé ticho smrti,
žes cítil den, jak noc v objetí škrtí,
jak zástup hvězd se v čistých vodách koupá
a lotos modrý na vlnách se houpá,
a myšlenky, motýli rajských květů,
jak mozkem lítají anachoretů,
již rovni k zemi zaraženým kolům,
odvykli vůli, citům, snahám, bolům,
ve prabytost se noříce a v snění
víc nezřeli, zda noc je, či svit denní.

V tom pralese žil Savîtrin choť, k stráním
když jitro lehlo, ona spěla za ním.

*

V královském lesku palankin ji zlatý
provázel, a v něm seděl Asvapati;
tak ve průvodu velkém, nevídaném
šli sedm dní a nocí; osmým ránem

před poustevnou se octli. Nízká stála
ve stínu skal a nad ní strom byl sâla
a pod ním lavička se suchou travou.
Na této seděl, se skloněnou hlavou
Dyumatsena, bývalý král slavný,
kmet velebný a slepý! Jak mrav dávný
to kázal, Asvapati kročil blíže,
dal dary svaté trávy, květin, rýže
a malou vasu posvěcené vody
a poklonil se slepci. Brzy shody
se domohli a král byl překvapený,
že jeho syn měl dostat ruku ženy,
jež nejkrásnější byla v kraji celém.
A přišel Satyavân s hrdým čelem
a Savîtri zval svou, jak chtěla tomu.
A byla radost v stínu velkých stromů,
a nežli západ šer bananů zlatil,
král Asvapati sám se domů vrátil.

*

Ó noci blaha, štěstí, lesku, světla,
jež Savîtri jsi jako zázrak zkvětla,
ó dechy květin, třpyte hvězd, ó šero,
v němž poznala jsi lásku, lásky dcero,
ó samoto, ó míre, políbení
se řinoucí jak vodopádů vření,
ó zpívající plameny, z čiv čivy
jak láva tekoucí; ó svatý, divý
ty záchvate, v němž láska k cíli vchází;
ó blaho těl a duší beze hrází,
že nejste věčny!

Druhého dne z rána
Savîtri vstala, rosy hvězdná mana
se leskla v trávě, k horám táhly chmury.
Savîtri oděla šat sprostý z kůry
a odhodila královské své šaty,
i náramky a řetěz, vínek zlatý,
a začla sloužit tiše svému choti;
a byla jako mléko, které krotí
žár zimnice, a jako olej byla,
jímž do těla se vrací vzduch a síla;
a byla skromná, vlídná, trpělivá,
jak skála tichá, jako ptáče snivá,
všem vyhověla, sebe ovládajíc,
jak růže v kalichu, jež vůni tajíc
všem dává ji i tomu, kdo ji trhá.
A byla poklad tomu, kdo jej zmrhá,
jenž do rána zas dvojnásobně vzroste.
A sloužila všem v svojí něze prosté,
svou tchyni denně v svatých vodách myla
a tchána modlitbami oblažila,
a muži svému celým srdcem byla
svou řečí milou, hlasu zvukem tklivým,
svým stálým klidem, a přec v účast živým,
svou písní na rtech, těkající včelou,
s tou celou láskou, oddaností celou,
s tou duší dětinnou a přec tak vřelou.

Tak blaženě jim plynul čas a kolem
jak v ráji žili. Savîtri však bolem
se mučila a v noci dlouho štkala,
na věštbu Nârada si vzpomínala.

*

Ó čase, ptáku rychloletých křídel,
jenž odlétaje do věčnosti zřídel
z nich zrozen perlu neseš ve zobáku,
tož lidské žití, ó jak často zraku
se zdlouhavý zdá tvůj let stejnoměrný,
když jsi jak havran posupný a černý!
Tak bylo Savîtri — dny zvolna spěly,
a přece jistě; co kov rozžhavělý
ji v duši ryly hoře těžké stopy.
Ji netěšily více antilopy,
jež chodily pít denně z její ruky,
ji holoubků víc netěšily shluky,
jenž míhaly se vždy u dvířek chaty,
jak z modré mlhy jitra svit vstal zlatý.
Savîtri stále čas jen počítala
a k smrti utýrána tak se bála
jak děcko, které zabloudilo v lese,
jež listu bojí se, který se třese,
i snětí praskotu, i vichru dechu.
A čas ten blížil se, a nyní v spěchu,
čím blíže cíl byl věštby Nâradovy.
Den každý pro Savîtri byl hrob nový,
v němž zřela děsnou budoucnost se týčit
a jisté símě zmaru svého klíčit.
Co mohla dělat? Rychle bez váhání
se dala dlouhé těžké na pokání
a trpěla vše s takou něhou milou
a s takým odříkáním, s takou silou,
že staletí se braminové chvěli,
když takto trpět slabé dítě zřeli.
Ji nevzrušilo nic, co oko zhlídlo,
nevzala nápoj a nevzala jídlo,
kdo mluvil na ni — viděl státi sochu
bez hnutí, na rtech jitřní rosy trochu

jí stačilo pro celičký den dlouhý.
A v přemýšlení, v žalu, v moři touhy
se trápila — ó běda! běda! — zítra
již nastal den ten hrozný, jehož jitra
tak bála se. Svou oběť dokonala,
pak odhodlána před svým chotěm stála.

*

Děl Satyavân: ‚Do lesa chci jíti
a zase jednou stromy v květu zříti
a bloudit zase klenbou jejich tmavou.‘
A děla Savîtri: »Tvou rukou pravou
jsem, choti můj, nech, dovol, půjdem spolu.«

‚Ne, cesta neschůdná jest od výmolů,
jež nadělaly jarní divé deště.‘

»Ó nech mne, prosím tebe, jednou ještě!«

A starý otec a též stará matka
když zřeli, jak je oddaná a sladká,
jak slzami hned oči se jí plní
a zlatá ňadra povzdechem se vlní,
se usmáli a k synu svému děli:
Rok z poustevny, hleď, nevyšli jste celý,
ó vem ji s sebou, dobrá je a milá!
‚Nuž tedy pojď, však hleď, bys nezbloudila.‘

*

I vyšli — s těžkým srdcem — dnes byl právě
den smrti jeho.

*

Rosa byla v trávě
a celý prales ve květu stál zrovna
a každá haluz křivá jako rovná
ve květech plála, storamenný svícen,
a lesní houšť ta byla květů jícen,
tu modrých jako velké dětské oči,
tu zlatých, jak sta hvězd, když do tmy skočí,
tu purpurných, jak sta papoušků peří
by zůstavilo sled svůj v snětí šeři,
ba pro květy nebylo vidět listí.
Chumáče jejich, jako když se čistí
v azurném nebi hvězdy tichým letem,
se nesly dolů, mech byl pokryt květem,
jej na ňadrech svých nesla hrdá skála,
v něm smála se a v jeho vůni plála:
zdroj, který pádil pod haluzí sklonem,
pod květy mizel a stemnělým stonem,
jen hučel jako z dálky dumně, málo.
Ba řek' bys, že to na cestu se dalo
snad kvítí celé země; místo vlny
jsi viděl květ a každý včel byl plný,
jež pily zlatý pel a sladkou mízu.
Zem celá měla z květů pestrou řízu;
byl velký svátek v šeru starých snětí.

Savîtri s chotěm svým šli jak dvě děti
tím jara zázrakem, žel, v smutku ona
se skláněla jak tmavá růže vonná
pod tíží květu.

,Milá, pohleď kolem,
jak stromy kvetou!' —
»Ano,« děla s bolem,
»jak pěkně kvetou!« a na něho hledla
a lekla se a rděla se a bledla.
Jak statečný byl její muž a krásný,
jak spokojený, zářící a šťastný!
Kdo mohl říci, než se večer skloní,
že smrt jej černým stínem pozacloní.
Hle, kterak pevně přitáh' větev k sobě,
jak trhal květy, kterak nohy obě
klaď pevně v zem, jak svalnaté měl ruce!
A Savîtri se hořem chvěla v muce,
jak rozpoltěné měla srdce v těle.
Šli dále, až se octli v tiši ztmělé,
květ nastlán kol byl stohy mahanelů
a chlad a vůně skláněly se k čelu,
jak motýli dva v letu zabloudilí.
Zde na chvíli své kroky zastavili.

*

,Savîtri, hleď, jsou žhoucí moje údy
a noha pálí, jak se dotknu půdy,
a jak se rozhlížím tu po vůkolí,
zrak přechází mne, hlava má mne bolí
a nevím proč, a vím, chce se mi spáti;
víc nemám síly na svých nohou státi,
pojď sednem si — tam kmen, naň opři tělo,
a pohlaď trochu zpocené mé čelo!'

A stalo se, Savîtri klesla k zemi,
kde stín byl pod květnými haluzemi,

on sedl vedle ní a hlavu svoji
na ňadra dal jí, žhoucí v těžkém znoji,
a zavřel oči.
Teď ta chvíle byla!
V tom, kde změť stínů s haluzí se lila,
se objevil jí zjev, jak přelud děsný,
na muže zhoust' a díval se jí ve sny,
měl kadeřavý vlas, tvář černou zpola,
zrak červený a pod ním velká kola,
šat nachový a v líci s jedné strany
byl černý, s druhé žlutě pruhovaný;
a v ruce provaz měl, jímž duše chytal
a vázal je. Děs v tváři jeho kmital,
nechť život idyllou, on v něm byl dráma.
Jej poznala hned Savîtri, toť Yama.
I vztyčila se a sepjala dlaně
a děla v pláči pol, pol odhodlaně:

Savîtri.

Tak přece pravdou bylo věštby slovo,
jež těžší skal a těžší nad olovo
mne tížilo; ty jdeš pro mého chotě.
Jsi Yama, velký, hrozný, ve životě
mém byl jsi stínem, jenž mi celý halil,
tys zmaru krůpěj v jeho číš mi nalil.
Jdeš pro něho.

Yama.

On dokonal své žití;
já moh' bych krátce v smečku svou ho vzíti
a odvést němě. Avšak zbožnost tvoje

mne nutí v odpověď. Nech slzí roje
a pusť jej, kvapí čas — mí psi jdou za mnou.

Savîtri.

Ó nadějí já těšila se klamnou!

Yama.

Že sám byl velký, trpělivý, ctnostný
a milý bohům, v čistotě své skvostný,
sám pro něho jdu. — Duše vyjdi z těla!

A nežli Savîtri se pozachvěla,
duch vyšel z muže jejího, když kázal
mu Yama. Provazem jej pevně svázal
bůh velký a chtěl k horám jít a stráním.
Leč každý krok Savîtri byla za ním,
stín s hor se skrádal zvolna do údolu,
co oba měli tento hovor spolu:

Yama.

Jdi, ženo, domů, ošklivé jsou cesty,
tvou nohu zraní kořeny a klesty,
zvěř lesní brloh svůj opustí brzy
a šakalů řev zazní v skalách drzý.
Tys činila vše, co v tvé bylo moci,
víc nemůžeš, on propad' stínům noci,
jdi, zapal oběť pohřební, jdi domů,
hle, netopýr již víří klenbou stromů.

Savîtri.

Kam jde můj choť, já za ním jíti musím,
a beze mne jest jeho život kusým,
má povinnost je stále jíti za ním,
nechť stínů plášť se věší v bedra stráním.
nechť hvězdy jsou, nechť v mračnech vítr kvílí.
Jen za láskou se moje kroky chýlí
a za věrností, jež je velkou ctností.
Nech, bože, jít mne za mou povinností,
ctnost největší je dobro v středu lidí
a jenom ona moje kroky řídí.

Yama.

Jdi, nech mne, sám chci být, jdi domů, ženo!
On propad' smrti, jež všech lidí věno.
Ty dobře mluvíš, pravdu mluvíš taky,
leč moje tím přec nezaslepíš zraky;
vol milost sobě, libo-li ti, jinou,
však s jeho očí roušku neber stinnou.

Savîtri.

Můj tchán jest zbaven zraku, zbaven říše,
a v poustevníků obci žije tiše,
ó vrať mu zrak, ať zas jak slunce svítí
a pozná znova krásu všeho žití!

Yama.

Dle vůle tvojí, ženo, má se státi.
Však hleď již, ať tvůj krok se domů vrátí:

jsou cesty zlé a večerní je doba
a u výmolu sedí, čeká mdloba;
ta přiváže svůj kámen na tvé paty
a trním roztrhá tvé chudé šaty,
a kývne na vlka, jenž čeká v houští.
Jdi, ženo, domů, noc své stíny spouští.

Savîtri.

Jak mohu zemdlít, když můj choť je se mnou?
Jak mohu zbloudit, když v noc stínů temnou
jde po boku mém? Kam jej vedeš, bože,
jde cesta má a mým jeho jest lože.
Hleď, dovolí-li bůh se s dobrem stýkat,
a nediví se, že mu chceme zvykat;
můj choť je dobro, musím vždy s ním býti —
ó králi stínů, musím za ním jíti!

Yama.

Máš zase pravdu, rozumná jsi věru,
však domů jdi, je noc ve větví šeru.
Chci milost povoliti tobě jinou,
jen s očí jeho neber roušku stinnou,
své přání vyslov — pak již obrať kroky
ku domovu, les, jícen přehluboký,
tě zachvátí, nedojdeš domů sama.

Savîtri.

S mým chotěm je mi každá cesta známá.
Ty ovšem krušíš duše v jejich mdlobě,

však poslyš slovo, které řeknu tobě.
Mám otce, a ten ubohý kmet k zhynu
se chýlí již, a chudák nemá synů;
dej syny mu, ať může klidně spáti.

Yama.

Jdi, ženo, domů. Co chceš, má se státi!

Savîtri.

Být dobrým v citu, v myšlence a skutku
jest vlastnost dobrých; když svět hyne v smutku
a násilí, jsou dobří lidé tady,
ti uklízejí spory, nudy, vády,
a neustanou prosit, dokud hrdí
se neobměkčí v svatém milosrdí;
buď dobrým též, vždyť velkým jsi a bohem.

Yama.

Jsou dobrá slova tvá, po trudu mnohém
tak poutníkovi chladivý zdroj chutná,
však povinnost má, ženo, ta je smutná;
jdi domů, noc jde, sám chci jíti dále!

Savîtri.

Kdo dělá dobro, ten ku dobra chvále
je dělá, je-li dobrý, pro nic více,
a z dobroty jak fenix z popelnice
se rodí důvěra ku dobrým zase!

Yama.

Je velká lahoda v tvém, ženo, hlase
a velká moudrost je v tvém každém slovu.
Tož třetí milost žádej sobě znovu,
vol milost sobě, chceš-li ještě jinou,
jen s jeho očí roušku neber stinnou.

Savîtri.

Tvá dobrota, vím, ta mne neoklame,
dej, ať s mým chotěm hojně synů máme!

Yama.

Má státi se, však obrať krok již domů!

Savîtri.

Ó nevíš, kterak jásám k slovu tomu,
neb máme-li mít hojně spolu synů,
on musí žíti znova na mém klínu,
jen jeho žitím slib svůj můžeš splnit.
Ó cítím život v ňadrech se mu vlnit,
dík tobě, díky! V blaha tůň se ztrácím!

Yama.

Nuž tedy, ženo, já ti chotě vracím,
tys překonala smrt, psů smečka černá
již pod tvou nohou úpí, ženo věrná,

tys zvítězila svojí oddaností
a milou něhou, silnou přítulností,
tvá duše v sobě drahokamy hostí!
Nuž spolu žijte blažení a šťastní,
vám celý život velikou buď básní
a její sloky přehojná žeň dětí.
Ó jděte, sladký šer je v stínu snětí
a rosa sladká manou z nich se prýští!
Ó žijte šťastní velký život příští
tak věrností a láskou posvěcený,
tou, kterou bůh stal otrokem se ženy!
Ó Savîtri, ó ženo, holubice,
ó zázraku, jímž není smrtí více
pro věrné duše, v manželství jež svatém
jsou v jednom těle, jak v obalu spjatém
dva květy na lotosu spolu dýší!
Ó buďte šťastni, vracím se v svou říši
a moji psové čumák tupý k zemi
již sklonivše v stín věčný mizí němí.

*

A zmizel v temnu. Ze sna, jímž byl zdrcen,
a jako Yamy provazem byl škrcen,
se zbudil Satyavan vesel, čilý.
‚Pojď, drahá, domů, noc se k zemi chýlí
jak velký pták, jenž hvězdy má v svých křídlech.
Pojď, divá zvěř svou žízeň hasí v zřídlech,
je slyšet, pod krokem jak jejím klestí
se shýbá praskajíc. Vše noc již věští,
brouk, jenž se vrací v kalich květů plný,
i unavené v zdrojích kalné vlny.
Pojď domů, listí pod nohou nám šustí,

a s větví stínové se hrnou hustí;
já cestou povím sen svůj divný tobě.
Já doma byl, můj otec oči obě
měl otevřené a byl králem zase
jsa roven slunci velkostí svou v jase,
a otec tvůj měl četný zástup synů,
víc nežli s větví kolem padá stínů,
a já byl mrtvý a přec byl jsem živý!‘

»Vše vysvětlím ti, choti dobrotivý,
však pojďme.«
Po cestě mu řekla všecko.
On pad’ jí k nohám, plakal jako děcko
a jásal zas.

*

A spolu dál šli lesem,
snět každá chvět se zdála tajným děsem,
však oni šťastní, veselí šli spolu,
kol čela svého lásky aureolu,
šli po tmě, světlo duší bylo s nimi.
A časem haluzemi ztemnělými
pták splašen zašustil, však hudba snivá
to byla jim, a pára mlčenlivá,
v níž velké stromy kolébaly hlavy,
jim byla mořem stříbra, odkud žhavý
měl den jim povstat štěstí, zoře, blaha.
Když příkře dolů klonila se dráha,
on chyt’ ji rychle kol štíhlého pasu
a ona oň se opřela a v hlasu
jí samé perly rozsypané hrály.

Šli, z cesty ustouply jim šedé skály,
zvěř jen se mihla plaše do tmy skokem.
Houšť plála gazel i antilop okem
a smaragdovým šperkem velkých brouků.
Teď na ohromnou, zkvetlou přišli louku,
jíž tisíc zřídel teklo ve rákose
a jejíž tráva plála v hvězdné rose,
a nad banány, jimiž chvěl šum tajný,
se zvedl měsíc ohromný a bájný,
jak obrovský štít neznámého boha.
Jim v hustém sítí žasem vázla noha.
Jak cedry stověké se svými stíny
v měsíce ploše zdály se jak třtiny,
ten stoupal zvolna, z krvava pak v zlato
přecházel, v třpytnou výheň změnil bláto
a dlouhé jehly zabod' v bílou páru!
A stromy velké přepodivných tvarů
v šum rozkolébal, v jásot, praskot, bouři.
A mlhy sloupy, jako když se kouří
hrad zapálený, válely se stinnou
těch stromů klenbou, v dálce nad mýtinou.
On stál pak velký v ryzí svojí kráse
a jako stříbro usmíval se v jase,
svět pod ním malý jako v chaos zvrácen.
Leč list i květ, krov ptačích křídel zlacen
byl jeho třísní jak dvě lidské duše,
jež tulíce se k sobě v lásky tuše
ze rtů svých celou nesmrtelnost pily
a v chvíli této bohům rovny byly.

Syrinx.

Pan pravil k nymfě:

»Musím tebe líbat,
k tvým vlahým ústům svoje sprahlá shýbat,
tvou duši vypit jedním palným dechem
jak Helios déšť rosy, jež plá mechem
a v narcissu se krůpěj zlata mění.
Chci tebe, prahnu po tvém políbení,
po dechu tvém, jenž voní thymianem,
nad kterým z Hybly včela bzučí, ránem
když v modré páře Gaia odpočívá.
Mou není vinou, že jsi hebká, snivá,
že na tvých ústech ambrosie svítí,
již vypit chci. Já musím tebe míti!«

Jej vyslechla a přece v běh se dala,
leč u řeky, nad níž se tměla skála,
dál nemohla a klesla v chladnou trávu;
jí srdce tlouklo, zvedla krásnou hlavu
a ku Venuši volala, všech matce:

‚Jak žila jsem, dej umříti mi sladce,
jen Satyra mne nevydávej zlobě!‘

Pan byl již u ní, chtěl ji strhnout k sobě,
však couvnul náhle — před ním strom, hle, v zemi
kmen vrby, plaše třásl haluzemi
a větrem šustil, jak by smál se jemu.

Pan zaplál hněvem, skočil k řeky lemu,
prut uříz' ze stromu a na píšťalu
jej rychle mění jeho prsty umné,
a brzy v ticho podvečerní dumné
zní tóny plesu, který splývá v žalu:

»Já zvítězil přec — vidíš, již tě líbám,
k tvým vlahým ústům svoje sprahlá shýbám,
tvou duši jedním dechem ret můj pije!«

Tak Syrinx flétnou nesmrtelná žije.

Sicilská ekloga.

Své slzy stříbrné v cest úžlabiny
hloh bílý rozsypal, zlatými stíny
se kolem chvěly háje vavřínové.
Div nebes tady, jenž se májem zove!
Ó vzplaňte lásky myšlenky a snové!
S hor vesel šumí pramen Akadiny.

I vyšli oba, každý z jiné strany,
květ broskve nachu nádechem jak tkaný
jim kynul, cestou zněla píseň ptáka.
Již lesů šer jim nad hlavou se smráká.
Co rychlým krokem volá je a láká,
kde vesel šumí pramen Akadiny?

A mechem hebkým oba plaše spěli
a jeden o druhém přec nevěděli,
a větve rozhrnuli rychle, tiše —

Zdroj před nimi jak perlící se číše
pln stínů z dna, pln zlatých jisker s výše,
ten šumný, bájný pramen Akadiny.

A dívali se ve šumící vlny.
Jich povrch lístků popsaných byl plný
a u dna co jich bylo, ještě více!
Nach jí a bledost kryla jemu líce.
Jest věrna mi? — A on? Tak šeptajíce
se dívali v zdroj šumný Akadiny.

A neslyšeli zpívající ptáky.
A pomyslili: Zkusíme to taky!
Svá psali jména v bílou kůru břízy.
Zda udrží se? Či zda ke dnu zmizí?
Mám věřit jí? — Cit jeho zda jest ryzí?
Co zjeví šumný pramen Akadiny?

Již napsáno! a již to letí v pramen!
A chvíli oba proměněni v kámen.
Co drozda zpěv, jenž nad hlavou jim jásá?
Co květů déšť, jejž v hnízda vítr střásá?
Co nyní nebe jim, co země krása?
Jich osud, život, svět — zdroj Akadiny.

Ó radost! Jeho jméno, jméno její
hle, obě svorně plují na peřeji.
I křikli oba plesem v téže době.
Ó překvapení! patřili v tvář sobě.
»Tys věrna mi?« — »Smím život dáti tobě?«
Ó žehnán buď zdroj šumný Akadiny!

Své slzy stříbrné hloh v úžlabiny
cest rozsypal, svět samé zlaté stíny.
Jak přišel večer, nevěděli sami,
a seděli tu dlouho pod myrtami,
a slavík zpíval a v sny jejich známý,
jak s hvězd by padal, zněl šum Akadiny.

Akmé.

Septimius drží v klíně Akmé zmámenou,
cítí, jak jí ňadra dýší vlnou plamennou;
poledne a ticho v domě,
v sadě cikada jen zpívá na vyprahlém stromě.
Akme v rozpacích se táže: Co je láska?
Nikdo tu — jen ve staré zdi maska
fauna bdí nad nimi s tváří kamennou.

Septimius Akmé zvolna řízu rozpíná.
Hrdličky dvě v hnízdě vidí, ňadra nevinná,
Akmé váhá — chví se strachem.
Hrdliček těch křídla planou větším nachem.
Akmé v rozpacích se táže: Co je láska?
Ve staré zdi nad tím fauna maska
ve pohnutí snivě slzet začíná.

Ticho. — Polibků rej časem vzduchem zatřese,
jak růžových listů vír když vítr odnese;
z dálky v skalách flétna zvoní,
v porfyr fontanu se líně voda roní.
Akmé neptá se již více, co je láska.
Ve staré zdi nad tím fauna maska
ve poledním slunci hlučně směje se.

Mladost Orfeova.

— Miriamovi. —

I.

Chiron.

Děl Chiron k Orfeovi:

»Jsem již starý,
již zimy chlad a léta parné žáry
dost dlouho snáším. Honit zvěř mne mrzí.
Dle toho soudím, že již umru brzy.
Co dělat? Musím klidně v Hades jíti,
neb nejsem bohem. Žíti! žíti! žíti!
kol volá všecko a vše mříti musí.
Však nejlíp je to. Vždyť se život zhnusí,
to dobře vědí nesmrtelní bozi. —

Nu, spočítals již ovce vše a kozy
a balvanem vchod chlívu zatarasil?
Hleď, Helios již pochodeň svou zhasil
a svět jde spat. Pojď, něco povím tobě:

To v mužství mého bylo šťastné době,
kdy Oetou jsem se honil, kentaur divý,
nymf stopuje běh přes hory a nivy.

Šlo k večeru, byl podzim jak dnes právě.
Tu malé děcko našel jsem tě v trávě,
tys ležel spící skály na úbočí,
a mlhou blýskaly se vlčí oči
a vítr vanul hluboký a ostrý;
ze stromů kolem byly pouhé kostry.
Já navracel se domů, zřel jsem tebe,
já všim' si, jak je zasmušené nebe
a zlá jak bude noc; já v divém chvatu
jsem tebe zdvih' a odnes' v svoji chatu.
Tys procit' brzy. Krbu mého plamen
do výše spěl, na rozpraskaný kámen
mé sluje kreslil stíny gigantické.
Já zřel v tvé oči, celé žití lidské
jsem vyčet' z nich, mně bylo tebe líto.
Ty dítě do medvědí kůže skryto
jsi na klíně si kentaurově hrálo
a v ručky tleskalo a tak se smálo,
že jiný život vzpučel v mojí rokli.
A denně vedrem znaven, zpocen, zmoklý
já s jiným citem navracel se domů,
neb jako květ na skály pustém lomu
tys dítě rostlo mi co zázrak bohů.
Já dal ti všecko, co jen mám a mohu,
já naučil tě všemu, málokterý
z těch lidských synů, které údol šerý
tam hostí, umí tak se na lov hnáti
a tetivu tak pevně napínati,
tak vlásti oštěpem a tak lvy krotit.
Já učil tebe chodit, rvát se, potit,
den krušně strávit, v noci dřímat sladce.
Já řekl k tobě, první bůh je práce,
a proto ti, jež Olympu mrak halí,
jsou bídní, chabí, ničemní a malí,

neb zábava jest jediným jich cílem.
Ty, hochu, pracuj! Každým novým dílem
jsi vyšší o píď a těch pídí řada
se na obrovskou výši časem skládá
a hvězdám tebe sblíží. Víš, že kruhy
na kmenech jsem ti ukazoval? Tuhý
ten život práce nechá v tobě cosi,
co rovno kruhům těmto. Do rákosí
pták vpadne s písní, šťasten v něm se ztrácí,
leč včela lupem bohatá se vrací,
ač s prázdnem vletla do kalichu květu.
Ta moudrost, s níž se můžeš blížit světu,
bys opanoval jej, věř, ta je stručná.
Hleď, bohů nesmrtelných sláva zvučná
ta letí světem, jest však echem, pěnou.
V své sluji kentaur s lebkou zamyšlenou
jí pohrdá, v své síle sobě stačí.
Ples šťastných často podobá se pláči,
a každý nerozezná to, co třeba.
Ty umíš sobě dobývati chleba,
to nejnutnější znáš, teď umíraje
ti mohu cizí ukázati kraje,
neb nezavedou tebe třpytné trety
a marné sny. Jsou ještě jiné světy,
o kterých nevíš, dozvíš se však hnedle.
Jsou propasti, již jednou šel jsi vedle,
má ruka tebe v čas však zadržela.

Zda pamatuješ, kterak zdivočelá
k nám v noci Maenada kdys zabloudila?
Tvor neznámý ti, jemná, hebká, bílá,
vlas rozpuštěný steré vděky skrýval,
zrak něhou lásky, ohněm chvěl se, stmíval

a blouzněním se duly její prsy.
Jak běžela za vřavou. Baccha trsy
a keře zranily ji, krve nachem
byl thyrsus její skropen, v snění plachém
tys na ni patřil, jak na zázrak cizí.
Cos táhlo tě k ní, pud však velký, ryzí
mnou vypěstován vášně žáru bránil,
a hoch, tys mudrcem se mužně stranil
jejího oka, zkad se blesky draly.
K nám cymbály a flétny doznívaly
a sama v tísni révy, svlačce chmele
se ona smála v naší sluji ztmělé,
v ní kouzlíc dithyrambu božské krásy.
Jak zlaté plály očí její řasy
a šíje úběl srdci: Miluj! kázal.
Já nedbal tebe, houžvemi ji svázal
a nechť se bránila, jak pardal hbitý,
já do kouta jí mrštil, pod kopyty
jsem svými zcuchal směšnou její zdobu.
Vím, vyčítals mi ukrutnost a zlobu,
já nemoh' jinak. Když však zoře jitra
k nám vnikla, poznals, jak má duše chytrá
ti uspořila stud a oklamání,
jak moudrý je, kdo vnadidlu se brání.
A druhého dne vyšla z naší chýše.
Jak vešla hlučně, tak odešla tiše,
stín té, jež byla, a já k tobě pravil:
Ten oheň v její oku, ten jen trávil,
leč nehřál blahem. Ty jsi byl mi vděčný.

Jeť řetěz našich bojů nekonečný;
jde z Erebu a ke hroudě nás váže,
po článku článek rozbíjí tvé paže,
on roste znova jako hlava draka.

Tu ctižádost, tam horká chlipnost láká,
tam podlost cení zuby nízká, chabá.
Ty zápasíš a síla tvoje slabá
tím bojem nekonečným v obří vzrůstá,
a v posled přece skloníš lačná ústa
ku misce, v níž se nektar klidu tají.
Ó sady Hesperidek, v kterých zrají
ty zlaté plody moudrosti a síly!

Teď ještě slovo a již dojdu k cíli.

Když našel jsem tě, vedle tebe cosi
se míhalo, jak luna do rákosí
když zlatý srp svůj hodí; sáh' jsem k tomu
a sám nevěda proč to odnes' domů,
já nevyznám se v tom, snad mohlo hračkou
to býti tobě, já však raděj rvačkou
a honem bavil tebe; kdes tu v klestí
to leží snad, nu vem to, snad i štěstí
tím dobudeš, já skoro bál se toho.

A sáhl v kout, kde kůží, klestí mnoho
se tmělo, vytáh' z hloubi lyru zlatou.

— Ty poznáš, lidské cesty jak se matou,
však drž se slov mých. Lyra ta je dobrá
snad k tomu, abys boha nebo obra,
jenž otcem tvým, si našel v světě spíše;
však nehledej ho ani; možná říše
byťs prošel hvězd a podsvětí, že k tobě
se nepřizná, ty moudrý stačiž sobě.

Teď znaven jsem, chci spát, již dosti všeho!

Já umru. Ty však žij a poznáš, zlého
že stále víc, čím další bohů vláda,
že člověk vždycky více, než má, žádá,
že do přírody ničeho mu není,
že sám své vlastní tvoří utrpení,
i štěstí své. že všecko má v své dlani.
Kdo žízniv je a po zdroji se shání,
jej najde vždy, kdo leží líně v poušti,
zdroj k němu nepřijde a ptáče v houšti
se vysměje mu, pakli umře žízní.
Tak s bohů vždycky celou je to přízní,
chtěj ty a chtějí též — vše jinak darmo.
Hleď lidem vyhnout se, neb těžké jarmo
vždy člověk chystá pouze na člověka,
až pán i oběť, ničemný stín stéká
do Elysejských niv neb v luhy Hadu.
Pojď ukázat mi slunce, hleď, jak stádu
se rovná tlum těch černých, těžkých mraků.
Již v nich se ztrácí. Cosi též v mém zraku
se míhá. Kybely dech velký cítím.
Kde její prsy jsou? Blíž, ať je chytím,
však počkej, dohoním já mračna v trysku! —«

A Chiron pad' jak cedr na skalisku.

II.

První píseň.

Kles' Orfeus na kmeta mrtvé tělo.
Co v jeho ňadrech divou bouří hřmělo,
to neznal ještě, posud nepocítil,

i bylo mu, jakby se v prázdno řítil,
jež nemá dna, jej dusilo to v hrdle
jak těžké hroudy žárem léta ztvrdlé,
a víčka pálila ho. Slza jedna
by dobrodiním byla mu. Noc bědná
a dlouhá nad ním roztáhla své sítě.
I cítil, že je přece slabé dítě,
že samota je zlem. Seděl jak tupý
před mrtvolou, a draví, lační supi
hruď stále rvali mu a křídly bili
»jsme bolest« hýkajíce. Jednu chvíli
mu na mozek to sáhlo silou divou
jak žhavý spár. Svit jitra letěl nivou,
když otevřel sluj dojat žití ruchem.
Vše lhostejným však lovil zrakem, uchem,
a Helios než do vln moře klesl,
na skále příkré hranici již vznesl,
na vonné dříví olej s mlékem nalil,
kentaura tělo vložil tam a spálil.

Dým k nebi spěl ve modrých vločkách tiše.

Šel domů Orfeus, že myslí, dýše,
že cítí, trpí, sám nevěděl ještě.
Že přileť mrak a velké kapky deště
na sluje stěny tloukly divým vztekem,
že vítr kvílil jak šílence jekem,
vše neslyšel on. Neb druhá noc tato
děsnější prvé byla. Vše mu vzato
je smrtí Chirona, to teprv cítil.
Co s životem, kde paprsk, jenž by svítil
mu do tmy této? Kentaur vším byl jemu,

i otcem, matkou, druhem, proti zlému
štít bezpečný a k dobru pevné křídlo.
Byl jemu tím, čím poutníkovi zřídlo
a hladovému chléb a chromci berla.
Byl drsný, tuhý jako škeble, perla
v níž ukrývá se, velký soucit božský.
Byl mudrcem, zřel v světů vznik a trosky
jak ten, kdo váží nic a přec s ním cítí.
On prostý kentaur znal tu cenu žití,
jím nezhrdal, však po něm nešílil,
a vším jen v přístav jeden, k dobru pílil.
Co bez něho? Vždyť nikoho víc nemá,
vždyť k jeho bolu příroda kol němá!
Co počít? Palici vzal kentaurovu,
jíž ozbrojený vycházel vždy k lovu,
a chtěl si rozbit lebku jednou ranou.
Vzmach ruky. —
Klesla. —
V koutě cosi stranou
tam blýská se a zlatou hvězdou plane,
kyj pad' mu z dlaně, slza z oka kane —
ta první, velká, šťastná, dobročinná —
jde, shýbá se, za slzou slza jiná
jak ručej kypí, v tváři se mu honí
a táhlým tónem v strunách lyry zvoní
tak dumně, jemně, kouzelně a tklivě!
Chyt' lyru v náruč, sáhl v struny divě
a jako bouř, v které však souzvuk vládne,
to znělo slují, tón do tónu vpadne
jak paprsky dva kouzelného světla.
Od skály stejná bouře vstříc jim letla
a v dírách krápníků a v dírách stropu
se skrývala a rostla na potopu
tak měkkých, teskných, žalujících zvuků.

Proud tónů dozněl, jiný dal mu ruku
a stěny holé, rozpraskané skály
v jas ztopeny se smály, plály, hrály
a z moře toho postava, hle, bílá
jak světlý stín, se zdálo, vystoupila
a s úsměvem prst kladouc na svá ústa
»Jsem naděj!« řekla. Skalní rokle pustá
tím zvukem vzplála, jakby chtěla kvésti.

Ne, uvnitř déle nemohl to snésti,
ven musil, rychle, hned.

Po těžké bouři
byl večer tichý, hory v modrém kouři
se stápěly, stín mraků letěl dolem
a tráva, stromy, keře plály polem
ve kapkách; kdesi ukrytý pták zpíval
a ručej vzrostlý v strže temno vlíval
déšť drahokamů. Na západě v směsi
mrak těžký visel nad modrými lesy
jak zbytky blesky ztrhaného hávu.
Nach červánků rost' velkou na záplavu
a barvil v purpur obzor nejzadnější.
Houšť keřů byla rovna černé skrejši,
v níž zlaté mouchy jako hvězdné body.
Vzduch prosycen byl vlahou, stružky vody
jak zrcadla se leskly. Blankyt širý
se hloubil víc a více.

V struny lyry
sáh' Orfeus a divná tíseň tajná
hruď sevřela mu, nesmrtelná, bajná
jej prodchla síla a ta cizím divem

ve struny přešla, a v tom tichu snivém
ku hvězdám v slovech první písně letla:

»Jsem Orfeus. Má hruď je plna světla,
hrsť prachu jsem, však dechem oživena,
jak můra chvím se, která do plamena
chce vrhnout se. Mne rovněž cosi láká
do neznáma. Mám v sobě duši ptáka
a sílu obra. Rád bych letěl výše,
kam, ani nevím. Cítím jen, že dýše
mi jiný vzduch dnes kolem horkých skrání.
Jak modrý motýl ulít' by mi z dlaní,
mé slovo letí s rtů, je darmo dusím,
je darmo chytám, musím pět a musím
dál bušit v struny, ač nevím, proč znějí.
Jsem Orfeus, zřím v propast, letím, pěji!«

Ty zvuky zněly kvapně, nesrovnale,
jak ohlas, který zbuzen mluví k skále,
jak první jásot ptačí v modrém vzduchu,
jenž chvílemi se tají v bouře ruchu,
když vzdalujíc se hučí na odchodu.
Jen slova krátká, výkřiky! Leč v shodu
to přecházelo, srovnaleji, plně.
Svou příbuznost to našlo v šumné vlně
ve huku hvozdů, ve balvanu pádu,
ve snětí praskotu, ve vichru vádu
to rostlo, jakby mluvily v tom hromy:

»Ó země! vzduchu živý, staré stromy!
ó vše, co lítá, běhá, krouží, leze,

ó brázdy polí, svlačcem zkvětlé meze,
ó vrásky skal, ty ticho v rozsedlinách,
ó ševeli, jenž rosteš v bouři v třtinách
u rybníka, vše ze strun se mi roní.
Já cítím cosi s tlupou divých koní,
když v nozdrách blesky s rozježenou hřivou
jak bouře letí polekanou nivou;
do hnízd se dívám, já se pod zem stajím,
já zrna klasům, vůni růžím vbájím,
zem objímám, s ní žiju, s ní se snoubím
jak svlačec s kmenem. Výšinám a hloubím
jsem příbuzný, já mluvím ku životu;
jak na svou matku, já se dívám v hmotu,
zkad všecko vzniklo a kam všecko klesne!

Ó moře velké, nekonečné, děsné,
jež koupáš stříbrem staré nohy země,
já pozdravuju tě! Ať v jasu, temně
ať duníš, bouří zahaleno v stínu;
opěvám perlu, která v škeble klínu
po tichu zraje jako v duši píseň.
Já nořím se v tvých kapradin, řas tíseň,
zřím bezdna potvory, tvé mloky, draky,
jenž z pravěkého slizu noří zraky
jak hvězdy kalné. Cítím hlubin vření,
ve vichru lkám a v bouře burácení
jsem lodi ples, když vjíždí do přístavu.

Ó noci, ty mne ukrýváš v svém hávu,
tvé křídlo z moře dna a z roklí vzchází
svět objímajíc, velká, beze hrází
máš v klínu hvězdy i Helia oře.

Já v sluncí, vlasatic se míchám moře,
v jich dráhy bludné! Honím mlhoviny,
v nichž nových světů rodí se tlum jiný,
já slavím pasy nebe, v zvířetníku
tlum bajných zjevů, směs, jež v každém mžiku
se mění, louku nebes věčně zkvětlou!
Miluju měsíc, bílou růži světlou,
jež chví se mezi nimi plný touhy.
Já cítím s tmou, v níž velký čas a dlouhý
vše spalo jako děcko v klínu matky;
já cítím odpočinek, mír, klid sladký,
skráň v světle mám, mé po růžích jdou nohy.

Čas oslavuju, který zrodil bohy
a jenž je zdrtí rovněž, jak je zrodil;
zřím osudu v tvář, jenž mne na svět hodil
bez vůle mé a mého přičinění.
Je temný, děsný, plný tajných vření,
však nad něj proniká má zřítelnice.
Ó Chirone, nepoznal bys mne více;
mé mladé oko teď již dále vidí.
Smrt velebím, k nejlepším lékům lidí
ji počítám, již víc mi není děsem
Já v porod, v mření, v přechody zřím s plesem,
vše chápu, odpouštím vše, starce vráskou
jat, úsměvem jak děcka: Žízním láskou!«

III.

Euridike.

Svět cizí otevřel se Orfeovi,
jak bájí kráčel; každičký den nový
byl jemu triumf krásy, štěstí, vděku;

ne k přírodě, on mluvil ke člověku,
ne k vesmíru, on mluvil k srdci lidí.
Byl náhle okem, které všecko vidí
a proniká vše, uchem, vše jež slyší.
Všem, kteří chýlí ke rtu bolu číši,
byl rosou útěchy a v jiných plesy
byl plesů vrcholem.

Ó velké lesy,
jak miloval vás! Jak vždy k vám se vracel
po dlouhé pouti, v šumu vašem ztrácel
stín slední únavy a bouřné vřavy.
Zde v trávě zvonců květy vedle hlavy
snil dlouho, v azur noře beze hrází
zrak zpilý. Cítil, že mu něco schází,
víc nežli píseň, neměl proto jména.
Ó touho věčná! —

Hlavu zved'. Hle, žena
ve trávě mezi kvítím před ním stála,
zrak sklopený tkvěl v zemi, ústy hrála
jí vlna světla jako úsměv dětský.

Kdo jsi, co chceš?

— Já tvoje kroky všecky
již dlouho sleduju tvým zpěvem zpita.
A chvěla se.

— Vím, ty jsi Afrodita;
co na mně chceš?

— Ne, já jsem Euridika.
Zvuk písně tvojí tak mi v duši vniká,
že miluju tě. Odežeň mne třeba,
chci lásku jako hladový chce chleba.
Vím, řekneš: Nech mne snít, já nemám času,

já hledám víc než chápeš, hledám krásu
a souzvuk ve všem. Hleď však, na mé tváři,
kde nyní světlo se stínem se sváří
(svit radost má a stín má bázeň tvoří),
se obé pojí.
Orfeův zrak hoří,
když patří na ni.
— Ty chceš jíti se mnou,
v jas poledne i v noční tiši temnou?
— Vždy, všade!
— Mou být stále?
— Zcela tvojí!
— Nuž tedy pojď, buď věčnou písní mojí!

A druhého dne Orfeus tak zpíval:

»Já Orfeus před láskou jsem se skrýval
jak sova noční. Proč? — já neznal něhu
a sladkost její. V moři žití k břehu
já bál se přivázati člun svůj vratký.
Ten břeh je láska. Odpočinek sladký
teď kyne mi pod cedrů šumným krovem.
Já miluju! Zřím v světlo! V lesku novém
mi svítí hvězdy, neb jdou z jejích očí.
Je láska prales, kdo tam jednou vkročí,
je okouzlen a zpět nenajde cesty.
Já prošel pouští, nivou, polem, městy
a všady jsem ji viděl. Blázen pouze
ji zapírá. Olymp se chvěje v touze
a Ereb tmavý sladkou něhou vzdychá.
Což teprv země! Rychle, jděte zticha
jak stíny, tam zřím milence, jdou vřesem!
Dva ptáci letí polem a tam lesem
dvě srny tíhnou, a nad mojí hlavou

dva motýli se třesou! V kadeř plavou
zapadnou tobě jak dva lístky růže.
Pojď, stezkou úzkou musíš ke mně úže
se přitisknout, neb šípek u cest bodá.
Tvůj krásný obraz ukáže ti voda,
jež dřímá v slunci; krásnější však mnohem
kdy na mém srdci zastíněna hlohem,
v němž mláď má pták, tvá hlava odpočívá.
Tvé srdce nyní v mojich ňadrech zpívá
a moje chví se v tvojich křídlem ptačím.
Já cestou v jakýs lesní šer se stáčím,
kde růže kvetou, jsem jich vůní zmámen.
Tys rozpustila vlasy, bílý plamen
máš na čele, a křídlo máš, tys Psyché!
Jak zlaté mouchy v lesní klenbě tiché
sny moje krouží kol tvých ňader, drahá!
V tvých očích kouzelná se chvěje vláha,
jež do lilije padla z lunných svitů.
Pojď, kroků ruch se tlumí na pažitu,
jenž plný anemon. Les teplem sálá,
mech zkvětlý chví se. Lásky hymna stálá
od rána v noc nad výši moře stoupá,
až zlatá labuť kde se v modru koupá.
Já žehnám cestám, jež se v šeru tratí.

Ó milujte! Jsou milující svatí!«

---

*

III.

MEZI ŘÁDKY KRONIK.

Pravda.

— J. J. Kolarovi. —

Dlel velký Djemjid v těžkém zadumání,
za ňadry chvatně ryla jeho ruka,
na tygří kůži klesla žhoucí hûka,
stín myšlenky leť vrásčitou mu skrání.

Zrak upíral se jako bodnut pevně
na protější zeď, obrovskými rysy
kde lidé, potvory se v boji mísí,
ve kámen vytesáni. Zřely hněvně

Ty postavy, od podlahy jež k stropu
zeď kryly. Lev tu býka v kusy trhal,
tam velký král se v chumáč vojska vrhal,
jak velké slunce mračen ve potopu.

Leč děsné boje hrozných jeho dědů
jej nebavily, ani jejich lovy;
výš obraz jiný zraky despotovy
jak magnet poutal. V dvora svého středu

Muž stojí, z lopatek mu rostou hadi;
hlad mají, lidskými je krmí mozky
ten dobrý muž, kol šer a poušť a trosky.
Kat v koutě ve otroků davu řádí

A stěží lidem hlavy srážet stačí,
a hadi rostou, rostou neustále
před obrazem tím Djemjid nenadále
se zadumal. — Co obraz ten as značí?

Zde tvoří leta stěnu síně jeho
a posud nevšim' si ho. Tlesknul v dlaně,
a sotva otrok před ním sklonil skráně,
dal zavolat si Jehu šedivého.

Ten prorokem byl ctěn a vážen všemi,
on mluvil k lidu ve své řeči prosté,
leč směle; že mu přes hlavu již roste,
to cítil Djemjid, ač byl k tomu němý.

Za chvíli velký stařec před ním stanul
na šíji provaz, tělo vetché v cárech,
leč oko plálo ve mystických žárech,
vlas kosmatý do divých vousů kanul.

— »Tys mudrc, Jehu, nuže vysvětli mi,
co obraz tento značí (kynem hlavy
jej ukázal); mně symbol jeho tmavý
zlých předtuch mluví slovy tajemnými.«

— »To výklad krátký,« pravil Jehu s šklebem:
»Muž, to je král, a hadi, to jsou kněží!
Teď chápeš, mrtvoly proč kolem leží,
proč nekrmil by hady ty král chlebem

Tím nejvzácnějším, mozky svého lidu?«
— »Co stalo by se, kdyby svoje hady
král přestal krmit?« — Děl kmet šedobradý:
»Jej potom sežrali by hadi v klidu.«

Dlel chvíli velký Djemjid v zadumání,
za ňadry chvatně ryla jeho ruka,
na tygří kůži dávno shasla hůka,
stín myšlenky leť vrásčitou mu skrání.

A v dlaně zatleskal a kynul k věžím
velkého chrámu: »Pravdu děls a směle,
jsou hadi hladoví, to vím již déle!«
A na stráž zahřměl: »Vydejte ho kněžím!«

Zbroj Alexandrova.

Sto mužů kopalo ve dne, kdy pálil nejvíce
žár slunce, kopalo sto jich při svitu měsíce,
a marna posavad práce, co platno caesaru!
Již zdá se, vyhovět nelze dnes jeho rozmaru.

Byť poslal dozorce s biči, byť poslal celý voj,
když říci nemůže nikdo, kde Alexandra zbroj,
kde místo ono je svaté, když neví žádný ret,
kam vložen, co jeho pádem se zachvěl celý svět.

Zem smutná lidí je matka a člověk na ní host,
kde tkneš se jejího těla, tam chřestí hnát i kost,
meč najdeš zubatý, oštěp, kam padne motyka,
až hrůza, úžas a bolest ti srdce proniká.

Tak smutně člověk své děje do těla matky ryl,
a darmo v květy a trávu máj staré kosti skryl,
jak dávnou schvácené kletbou se derou na povrch,
a člověk králuje truchle jen v středu kostí, mrch.

Sto mužů kopalo ve dne, kdy pálil nejvíce
žár slunce, kopalo sto jich při svitu měsíce,
a darmo; přílbice mnohá, nalezen mnohý meč,
však jistě neřítil s těmi se Alexander v seč.

Tu přece konečně jednou, buď žehnán velký den! —
zbroj celý, holeně s štítem i meč byl nalezen,
i zlatá přílbice, v slunci plái na ní s křídly lev,
i dlouhé obrovské kopí a na něm uschlá krev.

Hlas jeden zazníval kolem: To Alexandra zbroj!
To štít je, křídlatá přílba, tak řítíval se v boj!
Dík bohům! Caesara vůli již vyhověno jest!
I letí perutí vichru do Říma tato zvěst.

A císař potěšen chystá hod veliký a ples,
a rychle růžemi skryta je zbroje stará rez,
sto bílých jako sníh ořů tu slavnou veze zbroj,
trub hlahol tisíců hřímá, napřed i vzadu voj.

Na schodech ke Kapitolu Vestálek čeká tlum,
a vůně kadidla stoupá ve sloupech k nebesům,
dnes »panem, circenses!« lidu dle zvůle všeho dost,
a v cirku nechybí barbar a v lůžku dívčí ctnost.

A v tajné paláce jizbě, kde vládne tiš a chlad,
kde mramor tajemně svítí a šeptá vodopád,
zbroj starou vztyčili přímo, že zdálo se, jak stál
by v šeru za živa v zbroji zde Makedonský král.

Zbroj stará stála tam přes noc, než zítra v jeku trub
a v davu hlaholu caesar s ní bude slavit snub,
než slunce paprsky oblit a slaven tisíci
tím mečem opásá bedra a skráň tou přílbicí.

Noc. Měsíc mlhou se plíží, mdlé světlo rozlívá
na sochy, sloupy a chrámy, krčmy, zkad zaznívá
zpěv divý otroků spilých, na staré trofeje,
jež rdí se za chabé vnuky bez síly, naděje:

Na chlípnost, která tu vládne, na ctnost, která tu dým,
na hlubé, hnijící bahno, jež nazývá se Řím,
na mříže žalářů, křesťan kde chystá hruď svou lvům,
na starý Kapitol dumný, jenž odvyk' vítězům.

A s ňader nevěstky caesar zved' tiše hlavu mdlou
a krokem plachým ven kráčí jsa tuchou sevřen zlou,
a cos jej nutí a žene — ten dávno neznal boj —
po taji zkusit dřív v noci tu Alexandra zbroj.

A krokem liščím se plíží jak zloděj po špičkách,
kde v záři měsíce tyčí se zbroj ta. Krve nach,
se zdá mu, na hrotu meče že ožil v nový lesk,
a chodbou, zdá se mu, duní jak štítu dutý třesk.

A oštěp obrovský hrozí a zlobně kývá naň,
jím mává pravice, běda, pod přílbou tmí se skráň:
muž celý v zbroji tu před ním, on slyší přísný hlas
a jako osyky listem se Caligula třás':

»Zpět, vari, hanebný červe, zpět ruku svou i leb!
Chraň bohů věčných tě milost můj sáhnout na oštěp!«
— »Což nejsem roven já tobě — oč lepší ty jsi byl?
Jak já tys miloval rovněž a zuřil, vztekal se, pil.

Jen svojí poslušen vášně jak já byls tyranem,
a stejné zástupy mrtvol tvým druhdy spěly snem,
tož směle mohu v tvé zbroji jak slunce zítra plát
a nejsa Alexandrem se Alexandrem zdát!«

Tak s bázní hovořil caesar, leč stín ten zahřměl v mžik:
»V tom slovu byla tvá kletba, neb ty jsi ničemník!
Chceš zdát se hrdinou. klamat svět tretem všelikým,
tys ve všem malý, tak směšný, kde já byl velikým!

Nechť vášeň zavedla cit můj, nechť lásky otrokem,
já velkost zachoval vždycky v tom boji divokém,
já, Hellén, živ jsem byl s vděkem, já s vděkem umíral,
zpět vari, zženštilý chlapče, tys otrok, kde já král!«

Však caesar vztáhl přec ruku a přílbu na skráň dal,
ač chvěl se strachem a vztekem, přec meč si opásal
a oštěp do ruky vzal si; však běda, jaká tíž!
Ta přílba tlačí co kámen a štít ho táhne níž.

Z té přílby šlehá to plamen a bodá jej to v leb,
má v ruce stověký cedr, když patří na oštěp,
a meče rezavý řetěz jím smýká tam a sem
i klesá pod tíží zbroje tím umdlen zápasem.

A bledé jitro se dívá do síně, v které plá
a svítí tajemně mramor a jako věštba zlá
pln smíchu vodomet šumí skrz spící zahrady —
a caesar na zemi leží pod zbrojí bez vlády.

Poslední píseň sfingy.

— Svému strýci P. A. Kolářovi. —

Noc překvapila bleskem cestující.
Před nimi polozasypána čněla
sfinx ohromná. Do daleka poušť zela,
lev ob čas táhlým řevem volal lvici.

I zastavili. Hladové jich zvíře
si bodlák hledalo, jenž v poušti zkvétá.
Nad zemí spící táhla světů četa:
Vzpjal Orion své hvězdné rámě k Lýře,

A Váhy klesly v azur černotmavý,
v němž chvílemi to tichým bleskem vzplálo
a shaslo zas; a stínů tisíc hrálo
se valíc jako kštice s dívčí hlavy.

Muž uleh' k oslu, v plášť zahaliv lebku,
a žena s děckem na práh modly sedla,
šat rozpjala, k rtům dítěte prs zvedla.
To dítě mělo sfingu za kolébku.

A žena unavena spala taky.
Noc kráčela kol, poušť se temně třásla
pod jejím krokem. Mnohá hvězda shasla,
jak dlouhým pláčem oslepené zraky.

A Orion veď' stádo hvězd svých domů,
pruh oranžový pustiny lem zlatil,
a pasoucí se gazely strach schvátil,
lvi řvali, jdouce pít, jak hukot hromů.

A pak se začlo zvolna rozednívat.
Na prsech sfingy zbudilo se dítě
prs matky hledajíc, však okamžitě
pláč zatajilo — sfinga začla zpívat.

A zpívala ta socha Memnonova,
harf edenských v tom jemné chvění hrálo,
a dítě s usmíváním naslouchalo
v svůj domov hledíc. — Zvuky tály v slova :

»Den zemi vrací se a rosa květu.
Ty, malý poutníku na ňadrech mojich,
buď vítán, tebou v spásy věčné zdrojích
přec lidstvo okřeje, mír vzejde světu.

Ó rozžehnej se klidně se svým rájem;
dát lidstvu pokoj, štěstí, je ráj větší.
Spěj na smrt, na kříž, v zlo a nebezpečí,
dej světlo všem, ty kolébaný tajem!

Ó noci, noci, odhrň clonu temnou!
Buď světlo! Světlo! Aleluja! pěju.
Dnes naposledy slunci vstříc se chvěju,
však jistě celé lidstvo zpívá se mnou!«

I stichla sfinx a nad poušť slunce vzplálo
a Josef zbudil se i jeho žena,
i divili se oba, ozářena
proč děcka tvář, proč tak se usmívalo.

Šimon kouzelník.

»To kletba má, já narodil se pozdě;
teď život můj to studna v pustém hvozdě,
kam zvadlé listí, pohrdání padá,
v níž pouze mračen zhlížejí se stáda,
když bouřný vítr v noci dál je žene.
A přece rovněž v mojí roztoužené
a vroucí duši vzplálo stejné světlo
jak v tvojí, Kriste! V mysli mojí zkvětlo
tvé učení, leč také pozdě zase;
můj mohutný hlas zaniká v tvém hlase,
a proto jen, že ty's do pouště světa
jal první volati se. Budiž kleta,
má matko, že's mne pozdě porodila!
Jak Ježíš duše má též zápasila,
a divy stejné jak on konat mohu.
Mám odvahy jak on dít »Otče!« k Bohu.
Já řeknu srpu »Jdi!« a on luh zkosí,
mně vozy samy žatvy snopy nosí;
já hoře pravím: »Rozstoupni se!«, rázem
se otevře, já projdu; hvězdu na zem
já svolám, kterou chci, a v její kráse
když pokochám se, řeknu: »Zpátky zase!«
a ona jde. Všech lidí splním sliby
a touhy vše, a přec mi něco chybí.

Jen kdybych věděl, co; mám také ženu,
již miluju jak Ježíš Magdalenu;
je rovněž spanilá, má vlasy rudé
a sluje Helena, dceř bohů, bude
nového rodu nesmrtelných matka.
Prs její plný jest, pleť její sladká
a vásu ambry též rozbíjí denně
mi nad hlavou. Já: »Zdrávas« říkám změně,
»tys prabytosti věčně novým tvarem!«
Chci být jak Ježíš! Nesmrtnosti cárem
svou zastřít nahotu mi nepostačí.
Však nemám něco. — Co jen? — to mne tlačí
jak těžký balvan.«

Tak děl Šimon k sobě,
když pouští kráčel sám; to bylo v době,
kdy slunce v rudém písku zlatem hoří
a celá poušť kol tone v světla moři,
a výhní plá až k modrých nebes lemu.

V té chvíli poutník přiblížil se k němu,
muž obyčejný, všední, jakých všady
jde širým světem. Poledne, a hlady
a více žízní ještě chudák hynul.
Tu Šimon cosi děl a rukou kynul
a z pouště písku vyrůstal strom náhle
a prostíral a skláněl větve táhlé,
na kterých sladké fíky rozpukané
jen smály se, a Šimon chvíli stane,
sesbírá fíky a sní všecky chtivě —
a soudruh jeho čeká trpělivě,
že aspoň jeden dá mu. — Čekal darmo,
strom zmizel zas. Šli dál a vedra jarmo
to rostlo stále.

Aj, tu z dáli kyne
jim cisterna ve houšti chladné, stinné,
i zastavili krok; ret prachu plný
druh Šimonův hned sklonil, chladné vlny
tam čekal vláhu, hloubka byla srázná,
však vyschlá byla cisterna a prázdná.
Smál Šimon se a nemaje sám žízně
pliv do cisterny, z druha svého trýzně
si tropil žerty. — Dále šli pak spolu.
A v písek slunce svoji aureolu
již složilo a blížili se k městu,
a malomocný vyběhl jim v cestu
pln špíny, hnisu křičel: »Smilujte se!«
A Šimon pravil: »Každý dál ať nese,
co zasloužil.« — Však soudruh jeho bídný
ku nemocnému zrak obrátil vlídný
a pravil: »Bratře, vstaň, Bůh dej ti zdraví!«
V té chvíli rostla zář mu kolem hlavy,
on rostl v ní. Odešel chorý s plesem,
leč Šimon patřil na soudruha s děsem,
jak něha s velebou mu s tváře dštila,
a drze pravil: »Velká je tvá síla,
však rovněž jak ty mohu stát zde v lesku,
ty's Kristus, ukrad' jsi mi k slávě stezku,
však mohu, co ty; pusť se do té sázky!«

— »To nemůžeš,« děl stín, »ty nemáš lásky!«

---

*

Slib.

— Jakubu Seifertovi. —

Jarl Strutharald zemřel; k mrtvému
se na hrad sjeli do sněmu,
kdož kraji kolem vojevodí,
i z lomu přišlo dvě stě lodí.

A čeho se nikdo nenadál,
též k hostině přišel Harald král.

Smutek byl krátký, k sporu dost látky
brzo do hádky přešla řeč:
v poháru znění, v přípitky, v klení
v divokém znění chřestil meč,
duněly štíty v kamenné síni.
K lovu snad voda kalna dost nyní.
Hleď, králi, na dravce nastrojit léč!

Tím dravcem Thorkel byl,
jenž proti králi zvedl pole
a vzpouru šířil ze všech sil,
a vše mu kazil ze svévole;

s Vikingy v shodě spaloval lodě
jak liška slídný, jak skála klidný,
jak mořský orel vždy na svobodě!

V pochodní rudém svitu
mrtvý jarl ležel na černém štítu.

Síň v světle pol a v stínu zpola.
Jak v koších hořící smola
po stěnách hrála, světla jas
tu trysk', tu shas'
a na mrtvého tváři se rudou slzou třás'.

A krále myšlenka zachvátí,
jak na Thorkela vyzráti;
a zří, že lest to jediné jest,
jíž může nad ním vyhráti.
Co hřmí kol hostina veselá,
král v dumy se vpřádá a myslí a bádá
»Což je má vláda,
když nemohu se zbavit Thorkela!«

A rychle na to vstal
a v hovor jarlů prál:
»Ať zjásá mrtvého stín:
zde nad ním, jak to zvykem,
si ruce dejme a přísahejme
a v sboru spějme
vykonat velký, rekovský čin!«

A návrh přijat mžikem.

Bylo tu řečí, leč prázdnou léčí
návrhy vše ty Thorkelu byly;
mlčel neb smál se, klidným být zdál se,
a pohár prázdnil každou chvílí.
Když pak měl dosti té chvástavosti,
tu zapomněl se přec,
chloubou druhých navřel a za sebou zavřel,
lapený sup, klec.

Vstal, řka hlasem tura:
»Ať s mého čela chmura
nesejde smutku a trudu,
když slibu nevěren budu;
chci před králem sklonit šíj v studu —«

A znělo to sborem: »Tvůj slib jest?«
a Thorkel se vzdorem: »V noci slézt
chci skálu Thorgerdy, dnes v noci slézt!«

Vše pilo a se smálo:
»To řeč, z té skutků málo!«
Však nikdo nezřel, že mrtvý kýv',
a když si ho všim', on si zas dřím'
a ležel jako dřív.

A král hned na to zchytra:
»Nuž dočkáme se jitra,
to za pokus by stálo.

Však nepůjde to snadno,
spíš moři přijdeš na dno!«
Vše pilo a se smálo:
»Spíš shasíš hvězdný plamen,
než slezeš onen kámen,
co větších tam se hnalo
a vždy tam za své vzalo.«

Vše pilo a se smálo;
však nikdo nezřel, že mrtvý kýv',
a než si ho všim', on si zas dřím
a ležel jako dřív.

Král v taji mnul si ruce,
když Thorkel skočil prudce,
k mrtvému zaměřil, v ňadra se udeřil,
zrak se mu zašeřil; pravil:
»Já jinam se již plavil;
zde každé řeči škoda,
mne nepoleká voda,
mne skála nepoděsí,
ni propasti a tesy,
nuž sedněm na lodě a v rychlém pochodě
k Thorgerdy skále jako běsi!«

A smíchu a povyku směsice;
poháry vzkypěly řinčíce,
a nikdo nezřel, že mrtvý kýv',
a než si ho všim', on zase dřím'
a ležel jako dřív.

Nebem se hvězdy zaskvěly,
když na svých lodích vyjeli.
A jeli tiše. Jarl sám
na přídě lodi stanul
a díval se, jak luny plam
do plachet v slzách kanul;
tu se chyť, tam se kmiť, šipkou slíť,
do ohniva planul,
jak bílé obláčky vítr hnal —
od dětství vše to Thorkel znal,
vždyť stokrát tudy v pouť se dal,
když horší vítr vanul.

A Thorkel dívá se, dívá,
jak je ta voda v měsíci snivá,
jak na ní měsíc v stříbrné záři,
jak mrtvá nevěsta v svatebním šláři,
jak proudy chvílemi stříkly,
jak delfíni se vzpjali,
jak na vodách si hráli,
jak v sloupech ohnivých vzpláli
a znikli.

Ta mrtvá tiš
se nechtěla mu líbit věru;
on chtěl by bouři spíš,
než toto ticho v luzném, snivém šeru.
A chvílemi se jemu zdálo,
že celé loďstvo stálo,
i houknul ke kormidlu:
však na nejbližším bidlu
se slovo zarazilo,

a jemu se zdálo,
že slovo jeho v mrtvém vzduchu stálo,
jak raněný pták bilo
teď do rahen a tam se třepetalo,
a z hlubin se cos tak podivně smálo.

»Proč němý je hoch v koši?
My budem zpívat, hoši!
tu divou píseň mořské o výpravě
požárem lodí Vikingů jak žhavě
zaplálo nebe!« — Všecko marné
Kol ticho jenom parné
a mužstvo jako zmámené
u plachet, stožáru, u kotvy — z kamene.

Však hle, tam již ční v moři
Thorgerdy skála děsná:
na skráni hvězdy jí hoří,
patou se v hlubinu noří.
Jen k ní! Toť jízda děsná!

Po stráni chodí jí blesky,
vichřice zná její stezky,
duha a měsíčné lesky.
Časem též bouře když ztichne,
příboj tam šplíchne a vzdychne,
jak hudba zní to; a zjeví
se na štítu přelud děvy,
a za ní druhá a za ní třetí,
s Thorgerdou valkyry v boj kamsi letí,
zavřete oči i dvéře, děti!

Jarl Thorkel s řadou lodí
se k skále zvolna blíží.
Vlnami měsíc se brodí.
Hle, na štítu kdos chodí,
svit stříbrný se k vodě níží,
a jarl cítí v prsou divnou tíži.

A přistal s řadou lodí
a skočil na zem sám,
a cítil skálu tam;
svit luny před ním chodí,
a kudy jde, tam v jeho lesku
zří Thorkel stezku,
a ta se zdá kdes mizet na nebesku!
Dost dobře šlo se touto drahou,
ač šel jen skalou nahou,
necítil žádné umdlení
a dál šel po tom kamení.

A noc tak tichá byla,
že slyšel, kterak vlna vždycky zazvonila,
jak o břeh vrazila,
a noc tak jasná byla,
že svět byl štít, v kterém se zrcadlila
myšlenka boha spanilá.
A Thorkel šel a nevěděl,
že krásný svět je moře běd
a mohyla!

Necítil posud umdlení
a dál šel po tom kamení.

Svit měsíčný byl měkký,
a kolem jeho tekly řeky,
a vzduch byl vůně sama,
a jemu pod nohama
se zdály růsti samé lilije;
tu řad jich, záhon a tam moře, moře, moře,
a Thorkel dále kráčel po té hoře
a nemyslil, že brzy čas, kdy k zoře
se poupě noci rozvije,
jej mátly jen svou vůní opojivou
tak snivou, lstivou, chtivou a tak živou
ty zářící a bílé lilije.

Necítil posud umdlení
a dál šel po tom kamení.

A lilije ty stále kvetly, kvetly, kvetly
a ve věnce a brány kol se pletly,
a jako šípy dlouhý paprsk světlý
se po nich táh' a chvěl,
kdes v dáli zpozděný pták zpíval, zpíval, zpíval
tak toužně, svět v stříbrnou mlhu splýval,
tam ještě plál, kde myslil's, že se stmíval,
a Thorkel stále šel;
měsíčné duhy rostly do oblouku,
a z lilijí jsi viděl nedozírnou louku,
sta lunných kapek v roje třpytných brouků
se lesklo na úběl,
sníh tisícerých dívčích nahých ramen
jak plál by tu, jsa ztlumen v tichý plamen,
a svitem tím a třpytem jako zmámen
dál stále Thorkel šel.

A před ním hvězdy dále ustoupily,
a shasínaly v bezdnu, jen svit bílý
rost' v nekonečnost, v moře každou chvílí
zář snivá rostla z lilijí, se chvěla
a dále nebem v bezmeznost se střela,
a v opál vesmír zahrnula zcela.
A Thorkel stále šel,
a lilije svůj bledý otvíraly kalich
a rostly, splítaly se v změnách stálých,
a v obrovských on stejně jak v těch malých
tvář Thorgerdinu zřel;
a lilje rostly v moře beze břehu
a mizely, zřel lesk, prach, peřej sněhu,
třpyt ledovců, ve srdci divou něhu,
vždy dále Thorkel šel.

Shas' měsíc ve vln brodě —
a dole čekaly lodě.

Zpověď.

— Jos. Sládkovi. —

Zle Břetislavu knězi se zachmuřila skráň,
když vzpomněl si, do Řezna že odvésti má daň.

Na přímluvu své choti on mír kdys uzavřel,
a ten ho v duši pálil a ten mu v srdci vřel.

Daň za tři dlouhá léta měl odvést císaři,
než starému rok nový pohlédne do tváří.

A kníže jako naschvál to všecko odkládal,
a vánoce že tady, se věru nenadál.

Teď musil dostát slovu a dal hned rozkazy,
dne třetího jej cestou sto jezdců provází.

V jich středu mezci vezli daň onu proklatou,
tož pytle plné stříbra, směs darů bohatou.

A kvapem ve dne v noci jel statečný ten sbor,
až náhle ve zrak šlehly jim rysy českých hor.

A lesy rostly stále po stranách obou výš,
a cítili již všichni, že hranicím jsou blíž.

Již zmizela vše města, jen sem tak chatek dým
jim ukazoval stezku ku lidským obydlím.

Leč kníže neměl stání a ve dne v noci dál
to truchlými šlo hvozdy a podél pustých skal.

Tu jednou mlha hustá zakryla nebesa,
že zůstali tu státi ve středu pralesa.

Děl vůdce toho sboru: »Dost prostranný to hrob.«
A jiný odpověděl: »Tam v sněhu zbytky stop.«

A kníže pravil: »Možná, že chodí tady zvěř,
a možná, že i člověk, já pustím se v tu šeř.«

Jej zapřisáhli darmo, již s koně dole jest,
a mečem cestu klestí si skrze zmrzlou klesť.

Po stopách dále kráčí, teď výš jdou a zas níž,
ajhle, teď vstříc mu kyne kýs otvor jako v skrýš.

Dál směle kráčí kníže, zda v brloh medvěda,
se neptá — šero kolem, zrak stěží prohledá.

Tu cos mu šlehne v zraky, to rudý ohně blesk,
hle, po krunýři hraje mu v zlatých vlnách lesk.

A v středu skalní sluje Břetislav stojí již
a jemu vstříc na loži se svíjí divný muž.

Šat ze zvířecích koží, osmáhlá sluncem pleť,
kol hlavy šedých vlasů a vousů divá změť.

Zrak z důlků těká plaše, jak dravec z brlohy,
od beder splýval provaz mu bosé na nohy.

A chvějící se ruka vous škubala i vlas
a ve vzlykotu, lkání hlas úpěl a se třás'.

I spatřil Břetislava, jenž v sluje vchodu stál,
v té chvíli oheň z klestí ve skále mocněj vzplál.

A v sykotu a jiskrách výš tryskly plameny,
nach jeskyně pad' na strop i skalné na stěny.

A s nahým v ruce mečem stál kníže v záři té,
jak velký anděl vstoupal by v město dobyté.

Kmet vytřeštil své zraky a s lože skočil v kmit,
vlas začal škubat sobě a pěstí v hruď se bít.

A na kolenou smýkal se ku knížeti blíž
a sepjal obě ruce, je vznášel k němu výš.

Z úst žalobných slov příval se štkáním trhán lil
a úpění a prosby a zaklínání kvil:

»Bůh vyslyšel mé prosby a v moji beznaděj
slal tebe jako slunce, ó smilování měj!

Jdeš pomoci mi v boji, dnů umírám již pět,
jsem ďábly štván a týrán, jsem zatracen a klet.

Jsem vyzáblý již postem a zdraný od hloží,
a příšery přec kloní se mému ku loži.

Na mojím těle místo nenajdeš bez rány,
přec Bůh mi nedal štítu a nedal ochrany.

Ač dí se, slitování že jeho bez mezí,
já cítím na své pleci tíž jeho pavezy.

Teď vyslyšel mne přece — jdeš pro mne, anděli,
s tím žhavým mečem často tě zraky viděly.

S tím žárným mečem v pěsti mé žití zdrtit jdeš,
já s jásotem tě vítám, neb muk mých koncem jseš.

Však vyslyš moji zpověď — já nechci, olovo
mé viny by v tůň pekla mne vrhlo na novo.

Dost vytrpěl jsem tady, chci v nebe vjíti čist,
ne s Jidášovou skvrnou na duši, hanby čist.«

‚Kdo jsi, ty divný starče — ty blouzníš,‘ kníže děl.
»Své jméno tobě říci já bych se zastyděl.

Ty sotva bys je slyšel, prch' bysi do nebes,
a mne by znova jaly strach, beznaděj a děs.«

A než moh' kníže k slovu, kmet na kolena pad',
bil čelem tvrdou půdu a jal se zpovídat:

»Červ nejbídnější, Bohem a lidmi prokletý,
já na práh této země jsem přišel před lety.

Vlast moje vyvrhla mne — zde v lesů ve hloubi
jsem doufal, že má duše se nebi zasnoubí.

Zde konečně jsem našel mír, oddech, ticho, klid,
a jako k svému otci tak byl ke mně ten lid.

Já nerozuměl zprvu jsem jeho hovoru,
však dobro sít a bráti jsem nebyl ve sporu.

Leč brzy ďábel zlata mou duši v síti chyť
a zaslepil můj rozum a otupil můj cit.

Vtrh' císař přes hranice, vtrh' s vojskem v tuto zem,
já s vrchu kolmé skály v jich tábor patřil jsem.

Já krunýře zřel zlaté a šumné prapory,
po dlouhých letech slyšel jsem rodné hovory.

A opustil jsem skálu a cestou ďábel v sluch
báj o zlatě mi šeptal, v tom opustil mne Bůh.

V mém srdci skrytá šelma se vzpjala k útoku
a v táboru již stál jsem císaři po boku.

A nabídl se vésti stržemi, průsmyky
dál kol záseků českých jeho voj veliký.

Já zradil tuto zemi, jež úkryt dala mi,
a pozdě jsem to pykal pláčem a slzami . . .«

‚Ó běda! Ty jsi Vintíř!‘ — »Ó prosím, nemluv dál,
slyš celou zpověď moji! Já veď' je středem skal.

Však marně, jinak Bohu se v nebi zlíbilo
a snažení mé hříšné se cíle chybilo.

Řež hrozná, zápas děsný zplál, každá rána hrom,
zem duněla a hřměla a v pádu praskal strom.

Ze tří stran sřítily se tu valy zásek v pád,
my byli obklíčeni — a biti napořád.

Co kmeny rozdrceno tu bohatýrských těl,
zněl štítů třesk, švih mečů a sykot ostrých střel.

A v dáli ržání ořů a lkání, skřek a jek
a celý tábor bleskem se dal tu na útěk.

Já císaře a pány jsem v tuto sluji sved',
na místo dveří balvan jsme přivalili hned.

Šest čekalo nás tady, až zhasnul slunce žár,
já, císař, Gebhard, Wolfram a Ditmar, Werinhar.

Ven vyjít odvážiti se nechtěl nikdo z nás,
a jen jsme poslouchali, jak bojem hvozd se třás'.

Jak praskalo to, hřmělo, třesk mečů, seker tep
ve brnění a krunýř, ve přílbici a leb.

*

Jak na útěku kolem to hřmělo, jelo dál,
a ohlas probuzený tím hučel v lůně skal.

Den minul — a noc horší, kdo vyjíti má ven?
Jít po dlouhé měl radě, kdo losem vyvolen.

Jen císař v bezpečnosti naposled zůstat měl;
los padl na Gebharda. I opět hvozd se tměl.

Noc prchla. — Gebhard nešel. — Na Wolframa los kles',
i vyšel — dlouhá chvíle, než zora šlehla v les.

A nevrátil se také — los Werinhara stih',
i zmizel v houšti keřů, jak tmou by blesk se mih'.

Den celý nejedli jsme, kořínků snopek jen
jsem císaři moh' podat — tak prchl druhý den.

A večer opět Ditmar — a ten byl poslední,
my sami nyní zbyli, nežli se rozední.

My mlčeli jsme. Císař, já zřel, bled ve tváři,
zde smrt — tam útěk, který se jistě nezdaří.

Co volit? — Čekat? — Vyjít? Tam nepřítel — zde hlad,
já do císaře mluvil, až oblékl můj šat;

Já oblékl zas jeho a noci ve stínu
jsme poslední dva vyšli ve hvozdů hlubinu.

To hrozná byla cesta — přes záseky a kleč
a každým krokem v zhoubu a každým v nebezpeč.

My nevěděli, zdali kdos v stínu nečíhá,
a prak anebo oštěp za námi nezdvíhá.

Noc přešla, na hranici jsem s bohem hosti dal,
a mezi hvozdy cestu dál jemu ukázal.

On stisk' mi ruku plaše: Později nebo dřív
nás povedeš a Bůh dá, líp do českých niv.

A zmizel — v skalách přes den jsem kryl se, v noci zas
v svou navrátil se sluji. A přešel mnohý čas.

Mně stále v mysli znělo: Ty později nebo dřív
nás povedeš a Bůh dá, že líp, do českých niv.

A z těch slov vypěstil jsem si v hrudi ještěra,
v něm duše moje celá a touha veškerá.

Ten ještěr chrlil záští a hněv a nenávist,
já stal se hrozným duchem všech v hvozdech strží, míst,

Všech průsmyků a roklin, všech úvalů a stezk
a čekal, v hvozd až blýskne zas cizích přílbic lesk.

A já se dočkal. Věru, to povedlo se líp
a přičinil se o to můj důmysl a vtip.

Až k Praze vnikl císař a zem vzal v služebnost!«
Tu hněvem kníže zmožen trh' sebou a křik': ,Dost!

Ty podlý, bídný zrádce, tvé štěstí, že jsi kmet,
že's bezbranný a chorý, ó budiž věčně klet!'

»To byl jsem,« stařec vpadnul se plaze po zemi,
»a dlouho jsem to pykal a marně slzemi.

Slyš ještě malou chvíli a potom třeba suď.
Co vykonáno dílo, jal nepokoj mou hruď.

Já neměl klidné noci, já neměl klidný den,
já cítil, jak jsem proklet a na vždy zatracen.

V den po hvozdech jsem bloudil a hledal pomoci,
však nejhorší ta muka vždy přišla za noci.

Tu divných hostů, příšer má byla plná sluj,
stín jeden volal: Prchej! a druhý volal: Stůj!

Ten bez masa a krve jen kostra v brnění
mi házel samé kosti na lože do snění,

Plil na mou bradu, druhý mne z lože rval a táh',
a jizba moje měla krev samou po stěnách.

A slyšel jsem tu vřavu a bojovný ten jek
a dupot velkých davů, jež hnány na útěk.

A štítů třesk, švih mečů a sykot ostrých střel,
pád hroutících se kmenů a bohatýrských těl.

A úpění, a nářek, třesk mlatů, seker tep
ve brnění a krunýř, ve přílbici a leb.

Tak šlo to v každé noci, vždy víc a divěji,
rej stínů nad mým ložem v snů hrozných závěji.

A pak jsem nerozeznal, co sen, co skutečnost,
kdo pekelný je přelud a lidský kdo je host.

V tom dvakrát přišli posli v mou tiši od Řezna,
jich měšec cinkal zlatem, řeč byla líbezná.

Co všecko nesli pro mne? V svém hříchu proklatém
já kláštera ve Fuldě měl býti opatem.

Já odřek' — císař myslil, že nejsem spokojen,
biskupskou berlu dával — a já chtěl klidný sen.

To nemoh' ovšem dáti! Tak dlouhý, dlouhý čas
jsem v mukách žil a hynul a sšedivěl můj vlas.

Má zdivočila duše, já propad' peklu již,
ba necítím víc ani své velké viny tíž.

A vítám tebe, vítám, ty smrti cherube,
dech jehož slední lístky z mé duše oškube.

Vem všecko, hoď mne rázem v pekelných potvor shluk,
jen konec tomu žití, jen konec těchto muk!«

A zaúpěl a zaštkal, pad' k nohám knížete,
jak poraněná šelma když leze z doupěte.

A zaúpěl a zaštkal a vytřeštěný hled
vbod' v křeči v jeho líce a zavyl naposled.

Stál dlouho kníže nad ním, stál v myšlenkách a něm.
‚Jak žil jsi bídně,' šeptal, ‚tak bídný konec vem.

Sníh zasypej tě tady tě zakryj mech a keř,
tvé zatracené tělo si roznes lesní zvěř!

A duši, duši!‘ — Umlk’, zpět k svému lidu šel
a slovem nevyzradil, co zažil tu a zřel.

A druhého dne jeli, když mha se vznesla, dál,
a na knížete skráni trud jako mračno stál.

Cid v práci.

Vstal od modlitby Cid a jitro vzplálo.
Než na kůň sed', již proti němu stálo
víc nežli tisíc Maurů, obzor celý
se oštěpy tměl; ale sotva zřeli
jej na koni a chochol přilby jeho,
jak Iblise by zřeli, ducha zlého,
se obrátili v útěk nepořádný,
a v běhu tom se nezastavil žádný,
v kotoučích prachu skryl se muž i vůdce.
Děl Fadrik Cidovi:

— Nač nyní v půtce
bys pokračoval, nech je a jdi domů,
jsi vítěz bez boje, blesk beze hromu
tak řádí rovněž, k čemu bitvy vřavu?

Cid odpovídá hrdě vztyčiv hlavu:
»Co zásluhy mé na tom? Stejně vrabci
tak prchají před strašákem, jejž chlapci
v sad nalíčí, kde zlaté broskve zrají.
To vyhrála by péra má, jež vlají
hrou větru s přilby, meč můj o tom neví.
Toť jako papež byl bych, jak se zjeví,

ten rovněž myslí, že již zázrak dělá.
Já pracovat chci, to má moudrost celá!«

To řka na Maury hnal se, krupobití
jsa podoben, jež v horách stádo chytí,
je dohonil a krutou utkal sečí.
Ve mrtvol stohu větší byl a větší,
jak věž, nad moře proudy jež se vznáší,
je rozráží, až ku hvězdám se práší
pěn chumáče. Již ku poledni táhlo
a Fadrikovi dávno v hrdle práhlo
a proto k Cidovi děl:

— Povinnosti
své vyhověl's, je ušetři, máš dosti
na dobré polovině zbitých vrahů.

Jak anděl třímající soudu váhu
Cid zvednul meč a dál jím bušil v davy
řka, po kolena v krvi, pohrdavý:

»Co posud sveď jsem? — Pár tu leží zbitých
a pár se potácí much vedrem zpitých,
to svede rovněž král, Cid musí více.
Jen troup od díla prchá polovice,
muž v dno číš vyprázdní i toulec s šípy.«

A znova zuří boj a krev zas kypí,
a hlavy litají od kletých trupů,
psů krmě vítaná a lačných supů,

a z černé krve nevěrných se kouří.
A Cid se nezastaví, roven bouři,
meč jeho jako bleskná fičí střela,
kde věrná Babieça zařičela,
klín otvírá se v řadách, smrt tam vjede.
A slunce na západě v mraky šedé
svůj purpur skládalo a v stromech ptáci
již ztichli, a tu ve své hrozné práci
nad posledním z psů Maurských Ruy Diaz stanul;
když dobil ho, pot s čela jemu kanul,
jej železnou si utřel rukavicí
meč v pochvu zarazil a s klidnou lící
děl zvolna hlasem chraptivého hromu:

»Teď teprve jsem hotov, pojďme domů!«

Pouť za hrobem svatého Patrika.

— Jul Zeyerovi. —

I.

Měl mladší sestru. Jak na břehu řeky
vykvétá lilije, tak ona kvetla
mu před zrakem; tak čistá duše její,
jak studánka ve hvozdě pod balvany,
kam chodí pít jen zabloudilé ptáče,
jak zářná prška rosy před svítáním,
jež leží v trávě. V celém domě zvonil
smích její roven hrdliččímu zpěvu.
On miloval ji snad víc nežli sestru,
vzalť z matky náručí, když umírala,
ji v svatý odkaz, pilně ošetřoval
hry její, přes vodu ji často nosil,
a večer vyprávěl jí staré zvěsti
při žhavém krbu, až skolíbal spánek
tu její zlatou hlavu usmívavou.
Dech poslední on lovil s jejích retů
a první vítal na úsvitě z rána
Tak rostla před ním jako boží zázrak,
on ani nevšim' si, že z děcka panna,
a stalo se, co vždy se státi musí:
on poznal vše, až jednou z rána pravil,

(den v jeseni byl, okna plna slzí
nočního deště, v krbu vítr úpěl)
a v jeho hlase byly všecky boje
dnů zoufalých a nocí beze spánku.
»Ty miluješ, já vím, tvá ústa v noci
tvým byla zrádcem, nevím, kdo ten šťastný,
vím jedině, že umře.«

Jako cizí
pak odešel a ona zbyla v slzách.
Tu útěchu jen ženám přálo nebe.

II.

Na skále kostel byl a před ním lípa;
ta plna bílých holubů a vůně,
a kostel plný zbožných duší. Davem
lid hrnul se tam, v šeré zpovědnici
kněz šedý seděl; v němém žalu muži
a s pláčem ženy spěly před soud Boha
a slovem kněze odpuštění boží
hned slétalo a hned zas odlétalo
dle zásluhy, dle lítosti, pták rajský.
A venku skvěl se azur v jarní kráse
a velká louka byla kvítím zkvetlá,
a ve koruně staré, vetché lípy
dav holubů jak z polospaní broukal
a včely bzučely.

Kdos kráčí blíže,
a bleskem holubi již slétli s lípy
a rozletli se plaše na vše strany
a za nimi vše listí opadalo,

a po zemi ve každém květu svadlém
moh' viděti jsi ležet mrtvou včelu.
Muž vešel v chrám dřevěné sloupy jeho
hned praskaly a dlažba bortila se,
neb dole mrtví v rakvích obraceli
se zděšením — lid ustupoval před ním.
A hříšník před knězem pad' na kolena
a zvolal: »Otče, já jsem spáchal vraždu«
V tom kdosi křik' a bílá holubice
pod klenbou chrámu teskně bila křídly,
ven vyletěla za sestrami svými,
jež hosty bývaly té staré lípy.

III.

Sám s knězem šedým zůstal hříšník v chrámu.
Kněz vážne pravil: »Nevím, synu, rady,
hřích Adama smyl jeho pot, hřích Evy
do dneška utrpením pyká žena;
ty's propad' vině, musíš nést ji světem.
Jest vina břímě, jež se nedá přendat
snad s jedněch ramen na druhé, když tíží
a drtí víc, než může unést člověk.«

Zas ticho v chrámu, kněz naklonil hlavu
a hříšník vzlykal, vztáhl ruku svoji;
ta celá černá byla, beze vlády,
jak mrtvý klest, zkad spadlo suché listí.
Však v ní to hnětlo, bodalo a rvalo,
prst každý vil se jako had a nehtem
ryl do dlaně, zkad kapala krev černá.
A trnul kněz a pravil:

»Zkus to, synu,
jdi, pouze svatý Patrik může tobě
být pomocným.«

— »Kde mám jej hledat, otče?«

— »Ten, synu můj, už mrtev tři sta roků.«

— »Kde jeho hrob?«

— »To nevím, jdi jej hledat,
co při tom zkusíš, vezmi jako splátku
své viny; kráčej odsud ku severu,
sto dlouhých mil, na skále najdeš chrámek
nad mořem; lípa stará stojí před ním;
tam jednou zazděný byl ve oltáři
ten světec, jenž tě může vykoupiti,
jdi, lituj, synu, Bůh provoď tvé kroky.«

IV.

Stál pastýř u lesa, dech větrů bouřných
a moře hukot věčně žalující
měl v šalmaji své. K němu přišel poutník:
»Ty, příteli, ty kronika jsi živá
zde v okolí, rci, kde jest svatý Patrik
zde pochován?« A pastýř v zamyšlení
třás' hlavou svou a rameny jen krčil,
a rety opět sklonil na píšťalu,
v níž lkala lesů i vod zpěvná víla
Stál rybák u moře na pustém břehu
a spouštěl sítě do vody a zpíval
ve větru sváry. K němu přišel poutník:

»Ty, příteli, ty kronika jsi živá
zde v okolí, rci, kde je svatý Patrik
as pochován?« A rybák v zamyšlení
třás' hlavou svou a rameny jen krčil,
a po páté síť prázdnou vytáh' z vody.
Stál poustevník ve hvozdě u své chaty,
svit mroucí slunce hrál mu v šedých vlasech,
a úsměv v tváři. K němu přišel poutník:
»Rci, muži boží, jistě ty jsi živá
míst těchto kronika, pro lásku věčnou
rci, kde tu pochován je svatý Patrik?«
A poustevník svou šedou hlavu sklonil:
»Pojď v chatrč mou a rád ti povím všecko.«

V.

Louč rozsvítil a zatkl nad balvanem,
jenž stolem byl, a jal se vypravovat:
»Stál druhdy chrám na skále proti moři,
byl chudičký, před ním jen lípa stála,
však v oltáři byl zazděn svatý Patrik,
a vůně sladká kol se lila proudy.
Byl v stříbře zasazen a drahokamy
plál oblek jeho, vnadidlo to velké
pro mořské lupiče, již pustošili
břeh chudý v okolí; i přišli v noci,
chrám rozbili a uloupili rakev
a prchli s ní. Pán hradu sousedního
se pustil za nimi, však marná honba.
Tu jednou z rána na komnaty prahu,
když vycházel, zřel rytíř ruku ležet,
od paže uťatou a šatu prostou.

Jak přišla tam? Kdo dovedl to říci?
To jistě ruka světce, myslil rytíř,
již lupiči, zbavivše drahokamů,
na posměch pohodili před mým prahem.
A zbožně zved' ji, slavném ve průvodu
ji v hradní kapli kázal uložiti.
Vstaň časně z jitra, večer dojdeš k cíli,
a klekni před rytířem, pros jej snažně,
by dovolil ti tknout se svaté ruky:
jeť nekonečné boží smilování
a zdroje lásky tekou v stejné míře
jak slzy hříšníkův.«

Pak lehli na mech,
jim do snů řvala zvěř a vítr kvílil.

VI.

Roh zazvučel a most se spustil dolů.
Ve sále hojně vyzdobeném zbrojí
nad šachovnicí dumal starý rytíř,
u nohou jeho ležel poutník, slzy
mu tekly s tváří, jak s hor jarní sněhy
se řinou roztavené. Plakal dlouho,
a rytíř stále mlčky trval v dumách.
Pak skráně zved', zakroutil šedou hlavou.
»To nejde snadno, brachu, jak si myslíš,
jen jednou za rok svatý Patrik lidu
se ukazuje z dálky, na kolenou
jej celý zástup s pláčem očekává,
a žehná se, když ostatky kněz třímá
nad hlavou v dýmu kadidla a v bouři

všech zvonů jásajících. S tebou soucit
však cítím; chceš-li, počkej do jeseně.
Sám uznáš však, pod hradu svého krovem
že vraha nesmím hostit, vyvol sobě:
buď ve věži, jež sama stojí v lese,
vol obydlí, neb v psinci na podhradí.«
— »Dík pane, veliká jest moje vina,
buď rovněž velké moje pokoření,
jdu do psince.«

Pět měsíců tam strávil,
psů snášel puch a hmyz a zuby žravé,
a sluhů biče a též drsné lání,
jeď' pouze to, co nechaly mu šelmy,
a zhubeněl a celý zarost' vousem,
a shrbnul jako v pralese kleč nízká;
leč těšil se, že brzy v podjeseni
mu přijde spásy den a zoře jitra.

VII.

Lid na kolenou ležel, zvony zněly,
dým kadidla se vznášel jako oblak,
a v zlaté říze kněz povznášel vzhůru
tu reliquii svatou. S pláčem náhle
se zvednul žebrák z prachu, dral se napřed,
a v chvíli, kněz kdy žehnal celý zástup,
se dotknul ostatků, však v mžiku skácel
se do prachu, jak uštknut byl by zmijí.
Bez účinku se dotknul svaté ruky.
Lid rozbouřený hučel jako moře,
a rytíř zvolal: »Ustup, lotře, zrádce,

kýs větší hřích tvou duši bídnou tíží,
jejž nechceš říci, vari, prchni odsud!
Bůh opustil tě; psy, s nimiž on líhal,
jej vyštvete, a vy jej kamenujte!«
A v slzách poutník potácel se dále,
lid kamení naň házel, a psi vyli
a hnali ho jak zvěř; pln bláta, prachu,
on utíkal, pak ani nešel dále,
a myslil, bude tisíckráte lépe,
když utlukou mne.

Ráno přišel k sobě,
zved' s bolestí se, k nejbližší vsi kráčel,
a děti utíkaly, jak jej zřely;
a děvčátko jen jedno, zlatovlasé,
to při obědě pravilo své matce:
»Když na louce jsme z rána sobě hrály,
šel okolo nás, maminko, Pán Ježíš,
pln slin a krve, jak je v chrámu obraz
na šátku Veroniky — hle tu právě.«
Leč matka pospíšila zavřít dvéře,
a dítě plakalo a on šel dále.

VIII.

Šel sto mil zpátky, až se jednou octnul
u kostelíka; kolem louka zkvetlá
se táhla k obzoru, před chrámem lípa,
na které bílí holubi a včely,
a vůně, písní, jak to v jaře bývá.
Víc nepoznal chrám rodný svojí vísky,
leh' pod lípu a usnul. Viděl toto:

Přes louku žluťáky jak zlatem zkvetlou
šel bílý stín, a útlé, vonné květy
pod krokem jeho ani neshýbaly
své zlaté hlavy (jak dí starý básník)
a přišel k němu, nad ním stál a plakal.
On hlavu zveď a poznal svoji sestru.
»Proč pláčeš, duše, co je ti, tys v ráji,
či pláčeš nade mnou?«

— Já nejsem v ráji,
ty mýlíš se.«

— »Hle na ňadrech máš rány,
i s hlavy tobě teče stružka krve,
co znamená to? Nerozumím tomu,
vždyť odešla's jak vánek v podjeseni.«
Stín smutně hlavu sklonil.

— »Ty se mýlíš,
však poslyš a pak věrně zvěstuj lidem.
Jest jiný život nežli váš, a jiné
jsou jeho zákony, ten posud žiji
a nejsem v ráji. Víte, co je život?
Vám zjevna pouze malá částka jeho,
již vidíte, a tou soudíte celý.
Však život z bezdna vyšlý v bezdno musí
se celý vrátit; poslyš, abys chápal.
Je v boží radě určen každý život
a každý splnění by svého došel,
by nehody a nemoci neb vraždy
neb vlastní ruky smělost nepřetrhly
to pásmo jeho tkané věčným bojem.
Dím přetrhly — však to jest špatné slovo;

neb dál se snuje život i když smrtí
vám u konce se jeví. Pomni na to.
Dál rozvíjí se pestré jeho pásmo,
o kterém nevíte; co býti mělo,
co stát se mělo později, všecko přijde,
vše zažit musí duše vyšlá z těla,
kde, neváží, jak, to jest její úkol.
A teprve, když vše se vyplnilo,
co k životu ji víže, když vše celkem,
vše urovnáno a zladěno v souzvuk,
když není výčitky a není hlodu
a není ztráty, předtuchy a bolu,
pak teprv čisté duše spějí k nebi,
kamž dojdou všecky. Mně se rovněž děje.
Ty's zabil toho, jejž jsem milovala,
tím ukvapil's mou smrt, však neušetřil's
mne všeho, co jsem měla prožit v světě.
Viz rány na mých ňadrech, na mé skráni,
a kdybys moh' v mou duši nahlédnouti,
pak zděsilo by teprv se tvé srdce.
Dál za hrobem jsem žila celý život,
vše cítila, co cítit uloženo,
tu zradu od toho, jejž milovala
jsem v mladosti, a tyto těžké rány,
z nichž zeje hrůza mého utrpení.
Od skutečných ran ty's mne vysvobodil,
však neušla jsem přec jim v onom žití,
jež neznáte vy a jež netušíte.
Vy často přetrháte násilnictvím
to věčné pásmo, na oko však pouze,
dál lidské drama vždy se odehraje,
a víc v něm mrtvých nežli živých trpí.
Jak vysvětliti jinak bídu světa,
jak odplatu? Proč bez trestu a v pýše

se podlost nadýmá a pravda v blátě?
Kde slzy sirotků se v perly změní?
Kam šly by milliony těžkých vzdechů,
jež slyší ave večerního zvonu?
Kde cíl by měly všecky lidské touhy,
tak velké v bytosti své a tak oku
vždy nemožné, vždy dálné vyplnění?
Jak mohla by, rci, láska míti konce,
jež pojí srdce démantovým poutem,
jež bojovati musí a jež často
před vaším zrakem končí pláčem, krví?
Ký smysl měly by ty milliony
všech duší dětských, jež s jeviště světa
hned mizí, sotva pozdraví zář světla?
Co bylo by z nich? Přemýšlej a poznáš,
že dál se spřádá celé lidské žití,
a z něho to, co nazýváte život,
jest louky kus, kam právě svítí slunce,
a ostatní, co před ním a co po tom,
jest zahaleno, jak ta louka v stínu.
Ó pochop to a nebudeš víc hledat,
kde pochovaný dřímá svatý Patrik,
a poznáš, kterak vaše činy v světě,
žár vášní vašich, vaše poblouzení,
a vaše šílenství, před věčným soudem
jsou stínů hrou — jeť vina pouze v srdci,
dál nejde její hrot, vše dál se snuje,
jak mělo být, hrob tomu nezabrání.«

IX.

A odešla, po louce kvítím zkvetlé
se nesla tiše jako jarní pára,
a zmizela. Šla dohrát ono drama,

jež od věků jí bylo usouzeno.
On zbudil se a cítil v srdci změnu,
klid stal se bohem v síni jeho duše
a věčně vláď tam; zůstal chudý žebrák,
jej zvali někde lidé Ahasverem,
a jinde bláznem, vše mu bylo stejné.
On okem, v kterém svítila zář jitra,
se díval za hrob, trpělivě čekal,
jak někdy dohraje a vysvětlí se,
a v souzvuk splyne s všehomíra bájí,
co svým zval životem. A tak i zemřel,
a nikdo nemůž' říci: On se sklamal.

Balvan.

— Jaroslavu Gollovi. —

I.

Bůh pravil k Smrti: »Vstaň, jdi do Sieny!« —

Pandulfo Petrucci tam opuštěný
se v mukách svíjel na smrtelném loži
bez lásky dětí, bez soucitu ženy.

Myšlenka každá jako ostré hloží
jej bodala, pot na čele mu vstával,
on v nejistotě čekal na soud boží.

A upomínek stále větší nával
strh' do víru mu duši, bouře dravá,
a příšernými sny ji obetkával.

Kde jeho dvůr, kde sluhů četných vřava?
Sám teď zde troubu archanděla čekal,
vždy tyran jak pes vzteklý dokonává.

A čím víc v svojí minulosti těkal,
tím chladnější pot spěl po jeho skráni,
čím vzpomínal víc, tím se více lekal.

A jeho duch byl roven štvané lani,
již lovců sbor — to jeho děsné hříchy —
z tmy houště žene k prázdné, pusté stráni.

Duch jeho, skrytý v zásekách své pýchy,
teď vyplašen svědomí zvučným rohem
se zmítal — jindy nezlomný a tichý.

Teď po letech, po vášní boji mnohém,
po krveprolití, po plné číši,
teď přišel čas, kdy mluvit má s svým Bohem.

A ten je spravedlivý; nářek slyší,
jejž potlačený z prachu k němu zvedá,
hněv jeho bleskem andělé v mrak píší.

Bůh, který pravil: Všem boháčům běda!
Bůh, jehož chví se ve oblaku váha,
a jehož trestem Smrt je stínobledá.

A Pandulfo zřel duši svou, jak nahá
před soudem toho Boha nyní stojí,
a váha klesá — a děs po něm sahá.

A v nových příšer zoufanlivém boji
on zmítá se, svá ňadra tluče pěstí,
a peklo cítí pláti v hrudi svojí.

Dne zábřesk, noci šer, tluk hodin, vše mu věstí,
že stále bližší, bližší je té chvíli,
kdy dračím křídlem Smrt kol zašelestí.

Mnich hlídá jej a habit jeho bílý
jej zimničných snů nepokojem straší.
I vstane v loži a jak děcko kvílí.

Chce hned svou duši dáti Satanáši,
jen smrti muka — ta jej nejvíc trápí,
klid jeho ruší, spánek jeho plaší.

Tu v týle náhle cítí ostré drápy,
tu vidí sebe ďasa na vidlici,
jak v žhavé smůle tělo jeho stápí.

I zařve strachem, až pot v jeho líci
se řine jako z jara z hory řeka
a na loži se zmítá úpějící.

Mnich bez ustání na kolenou čeká,
nad knihou chvějí se mu rtové bledí,
mnich modlí se — a Pandulfo se vzteká.

Mnich připraviti chce jej ku zpovědi,
ví, jeho hříchů že je dlouhá řada,
leč tyran úpí jen a slova nedí.

Po stráních večer stíny své již skládá,
tma číhá v polích, strach se plíží z lesa,
po hvězdách oko myslitele bádá.

Tu v tichý spánek zvolna tyran klesá.

II.

»Věř, mnichu, rád bych zpovídal se tobě,
leč na mých prsou leží valná tíha,
a Satan pěstí stisk' mi dásně obě.

Hleď v každý kout! co nevidíš, jak číhá
tam skalný balvan, obrovitý, děsný,
a rázem pět jich na mou hruď se sbíhá.

Tvá modlitba jak skolíbá mne ve sny,
jak hrom udeří balvan za balvanem,
a v jejich pád zní ďáblů chechtot běsný.

Své hříchy smyl bych slzí oceánem,
chtěl znamenat bych křížem pyšné čelo
a uznat, že jsem červ, kde Bůh jest Pánem.

Však sotva ústy hnul jsem — zas to hřmělo
kdes v propastech, a vidím celou horu,
jak kutálí se rozdrtit mé tělo.

V mém srdci Satan dmýchá v plamen vzdoru,
chci střásti přelud rouhavými slovy
a tak se svíjím v muk a pýchy sporu.

A zatím druhý sbíhá balvan nový,
jest beztvárný jak noc v svém černém hávu,
jak balvan, jímž se zakrývají rovy.

Ha, padá na mne, zdrtí moji hlavu,
kdos na něm sedí, ten má křídla dračí,
na oči kape mi tresť bolehlavu.

Ba mně se zdá, že po mé hlavě kráčí
a žhavým drátem mozek z ní že tahá
a balvan k hrudi z tváře mojí tlačí.

Teď rozhalil má prsa polonahá,
z nich srdce vyrval černé, spráchnivělé,
teď vidím jej, po jakés váze sahá.

Ta ztrácí se až v báni nebes ztmělé,
kdos jim tam drží tajnou rukou v mraku,
a misky její řídí archandělé.

I vzal mé srdce jak pták zrnko máku,
do jedné misky vrh' je — a pak v druhou
ten děsný balvan hodil bez rozpaku.

I zakmitla se váha blesku pruhou,
a srdce moje převážené skalou
chyť ďas a teď je ždímá dlaní tuhou.

Však nevyždímá krve kapku malou,
neb tak je strouchnivělé a tak sprahlé,
jak práhlo dříve žízní krve stálou.

Ó mnichu, kéž bych umřít mohl náhle!
Však nadarmo, mé duši místa není
ve lásce Boha věčné, všeobsáhlé.« —

»Ó pros, ach, pros a dojdeš odpuštění,«
mnich odpověděl, — »zpovídej své viny
a jmenem Boha dám ti rozhřešení.

Čas nejvyšší jest — vidím smrti stíny
jak po tvé skráni sesinalé bloudí,
jsi u brány, kde vejdeš v život jiný.

Jest zlatý paprsk modlitba, jež loudí
se z duše hříšné, která stená v muce
a Boha ruce sváže dřív než soudí.«

Klek' Pandulfo a obě sepjal ruce,
rty postačily sotva srdci mdlému,
jež v ňadrech bolných burácelo prudce.

»Ve jmenu Boha zpovídám se jemu
já, Pandulfo Petrucci ze Sieny,
chci vyznat hřích svůj a se přiznat k všemu.

Já hřešil mnoho« — V tom však vyděšený
kles' na lože, zrak jeho stíny halí
a Satana zas volá všemi jmeny

a řve: »Zas na mne balvan ten se valí!«

III.

Tři dny tak ležel v němém ustrnutí
a sotva dýchal, jakby hruď mu tížil
ten balvan, o němž blouznil v procitnutí.

Sen k jeho víčkům se víc nepřiblížil
a bdění jeho tak nejasné bylo,
jen balvan zřel, jak stále víc se nížil.

Vše v mlhu šedou kol něho se slilo
a z ní jen trčel hrozný onen kámen,
jak červ se pod ním jeho srdce vilo.

On chtěl jej svrhnout prudkým vzmachem ramen,
však darmo! Balvan seděl nepohnutý
na jeho srdci, zkamenělý plamen.

Tak ležel ve dne v noci, sám Bůh krutý
ve trestech svých se mnichovi zdál býti,
hlas jehož jizbou rozlehal se dutý.

Tu jednoho dne z rána tyran cítí,
že vzdaluje se břímě s jeho hrudi,
že volněji krev žilami se řítí.

Hned mnicha, jenž při žalmech dřímal, budí
a praví sám, že zpovídat se touží.
Jest velká řada hříchů, jež ho trudí.

Již cítí Smrt, jak lačným křídlem krouží
a dotýká se jeho těžké hlavy
a mrazem dravým v žilách se mu plouží.

»Buď chválen Pán, král nekonečné slávy!«
mnich odvětil; »leč všemu městu, pane,
všem stejně škodil ves tvůj život dravý.

Ať vidí všichni, že tvá slza kane!
Dám svolat sluhy tvé i město celé,
ty nahlas mluv.« — Děl tyran: »Ať se stane!«

A v brzké chvíli v jizbě osamělé
již tlačili se zástupové mrační.
Na loži klečel tyran, pot na čele

A svíci v ruce; jak luňáci lační
všech zraky na něho se upíraly.
Tu pravil mnich: »Nuž jmenem Boha začni!«

A Pandulfo — v očích mu slzy stály —
svou děsnou zpověď začal tichým hlasem,
jenž lavinou rosť, která hřímá v skály:

»Ve jmenu Boha, který slunci jasem
se otáčí nad vesmír povznešený
a kteréhož červ rozšlápnutý já jsem,

Já, Pandulfo Petrucci ze Sieny.
se zpovídám, ó slyšte všickni nyní,
vy muži trňte, a vy plačte ženy!

Neb každá vina čelo moje stíní
a každý zločin na mé duši leží.
Z každého hříchu svědomí mě viní.

Já bujný byl jak oř, jenž stepí běží
a šlape vše, co v ránu přijde jemu,
ať je to květ, anebo dívka svěží.

Svou pýchou já se tknul až nebes lemu
a vilností svou bahna na hnojišti,
v své drzosti já vysmíval se všemu.

Já ruku vztáhl — a již krev se prýští,
já brvou hnul — a padla vaše stáda
a děti vaše, vlasti zdoba příští.

Co viděl jsem, vše moje srdce žádá,
ať vinice, ať pole nebo dcera,
jak stoupa všecko drtila má vláda.

Jak vlk jsem bloudil v matných stínech šera,
jak liška ve dne, v číše jed jsem nalil,
můj páže kat byl, druh můj nedůvěra.

A plamen zloby tak mé nitro pálil,
že vystoup' jsem na Monte Amiata
a s hory na lidi jsem skály valil

Ó tato vina, jak noc černošatá,
mne nejvíc trudí; nevím, odpuštění
zda vymoci mi může Panna svatá!

Mnich, jenž šel kolem vhroužen v zbožné snění,
byl stejně sdrcen jako dělník, domů
jenž ubíral se po dne lopocení.

Můj balvan hřímal dutým hlasem hromu,
on zasáh' děvče, které s jahodami
se ubíralo kolem v stínu stromu.

On milující sdrtil, kteří sami
šli večer, hvězdám lkajíce své štěstí,
a rázem skončil touhy jich i klamy.

On kutálel se strčen mojí pěstí,
vše zasáhl a všem rozdrtil kosti.
Jich hříchy všecky já teď musím nésti.

Ty zatínáš pěsť, starče, v zuřivosti?
Ty, matko, stíráš slzu? Dítě tvoje
mám vrátit tobě? Hynu zoufalostí.

Však Lidskost, jejíž v ňadrech svojich zdroje
jsem vysušil, ta mstí se na mně v smrti.
Ten balvan stále tíží srdce moje.

Mou hlavu tíží a má prsa drtí;
teď na chvilku jen povolil, však vina
ta stále rve mne, trhá, škube, škrtí.

Ó proste za mne všichni Hospodina!
Ha, balvan zase blíž a blíže letí,
já pod ním úpím, chvěju se jak třtina.

*

Ó smilování! Jemu ve zápětí
se valí druhý. Satan na něm sedí.
Hřmí blíž a blíž a za ním opět třetí!«

Již domluvil, jen tupě před se hledí,
pěsť ňadra hledá, úzkostně je třímá,
zrak ve sloupu a rtové v chvění bledí.

A venku cosi ze hluboka hřímá.
Pandulfo mrtev — dvéře otevřeli
a strach a hrůza všecky rázem jímá:

Na prahu dveří velký balvan zřeli.

Ostatky.

Chmurný, posupný a šerý
ku hvězdám ční Eskurial,
zahradami vůně bloudí
resedy a žlutých fijal.

Chodbami a komnatami
teskné šero duši drtí,
za oponou těžkou v stínu
Filip král zří ve tvář smrti.

Don Diego Yépes vedle
sedí — listů tisíc píše,
píše, chvílemi pak slouchá,
nemocný jak těžce dýše.

Zpovědník on věrný krále,
strážce skývy, strážce číše,
co as Don Diego Yépes
do těch tisíc listů píše?

Tisíc poslů čeká venku,
tisíc připraveno mezků,
všickni mají Filipovi
ulehčiti k ráji stezku.

Neb již dopsal Don Diego
a již tisíc mezků běží
v širou říš, kde k nebi pne se
monastýrů tisíc věží.

V každém listu psáno stojí:
»Umírá již král náš, běda!
pomoz, kdo jsi věrný sluha,
k tobě s pláčem dlaně zvedá.

Lká co křesťan, ale vladař
rozkazuje, okamžitě
poslechněte, nežli ďábel
zdrhne nad ním černé sítě.

Rychle ostatky všech svatých,
jež váš klášterní chrám schrání,
k loži jeho úmrtnímu
pošlete sem bez meškání.

Ostatky všech apoštolů,
vyznavačů, mučenníků,
a pak zvoňte všemi zvony,
v hruď se bijte v pláči, vzlyku!«

A již jede tisíc poslů
v říš, kde slunce nezapadá,
a v hlaholu zvonů táhne
v Eskurial vozů řada.

Kadidla dým k nebi stoupá,
zvonů srdce děsně kvílí,
korouhve a praporečky
se nad mnišské kápě chýlí.

Z každé šedé kathedrály
předstupuje posel jeden,
svaté kosti odevzdává,
jimiž král má dojít v Eden.

Rameno tu svaté Kláry,
noha Rocha, ba tam celý
v křišťálové rakvi leží
svatý Jakub z Compostelly.

Složeno vše — ještě jeden
poslední vůz vzadu čeká,
koně, vozka zakukleni —
Filipa ten pohled leká.

Odkud jste? — Co přinášíte?
Poslové jsou dlouho němí;
náhle kmet v jich středu vstává:
»My jedeme z Nizozemí.

Ostatky ti vezem svaté,
ba, co svaté, nejsvětější,
bys moh' lehčej dokonati
do pekel pouť žití zdejší.

Ostatky to apoštolů,
vyznavačů, mučenníků,
za svobodu všichni padli
rukou tvojí beze vzlyku.

Vyznávali volnost vlasti,
hlásali ji — mřeli za to,
perly slz jich kosti věnčí
a ne démanty neb zlato.

Pohleď na ně a pak zemři!«
Odhalil vůz, jak to pravil,
v křečích jal se Filip svíjet
a jak raněná zvěř zavyl.

Dvůr se chvěl — jen kdosi smál se,
kde se každý třás' a lekal,
ďábel, jenž na duši krále
skrčen v stropu koutě čekal.

Daně a desátky.

— Karlu Kučerovi. —

Moc byla právo, kdo moh', vládl pěstí.
Bůh na jazyku lidí dlel, však štěstí
a náhoda, ty vedly slovo větší.
Co nešlo silou, zlomilo se lečí.
Lid úpěl, klna obloze i vládě:
mnich tisk' jej v chrámu, rytíř tisk' jej v hradě,
mnich sliboval mu peklo na věčnosti,
a rytíř za živa mu lámal kosti
ve lidomornách skalných, těsných tvrzí.
Jen peníz platil, jeho zvuku brzy
se rozumělo, nejdřív ale v Římě.
Lid pokoušel se, přendat svoje břímě
na druhé paže, přestal sloužit pánu
a sloužil knězi, hned však s davem manů
pán vrazil do vsi, drancoval a pálil
a teprv k ránu s kořistí se vzdálil.
Lid sloužil jemu, přestal sloužit knězi,
a znova viděl, v jaké pasti vězí.
Kněz poštval pána, nechtěl zatvrzele
mu prodat odpustků, až rytíř v čele
svých žoldnéřů a s církve požehnáním
ves vzdorujících napad' před svítáním
a vymoh' desátek, jenž patřil mnichu.

Ve úvoze pod hradem v nočním tichu
na vozy kupců rytíř čekal s vojem;
noc vzplála požárem a zněla bojem,
co v odpor stavilo se, všecko zbito,
a zboží, látky, šperky, víno, žito,
vše odvlečeno v hrad, na němž až k ránu
číš kypěla. Mnich zpíval žalmy Pánu
a mnul si ruce, řval v tu pitku hlučnou,
neb ze všeho svou kost si odnes' tučnou.

*

Pan z Böckelburgu špatném ve rozmaru
na svojí tvrzi seděl při poháru,
k dnu jeho častěj patřil než se sluší.

»Dbáš, pane, příliš málo na svou duši,« —
děl mnich, jenž u dveří stál, ruce spjaty.
»Víš, nové odpustky že otec svatý
nám vypsal, za něž dlužno sbírat daně
a slovo jeho jako slovo Páně.
Ty sedíš lhostejně na tvrzi svojí,
tví lidé zapomněli rvát se v boji,
na hradě strmém jako hnízdo ptačí
ty čekáš, dokud zásoby tvé stačí,
a každý pokyn církve je tu marný.
Ty čekáš klidně, až tvé zásobárny,
tvé špižírny a jídelny a sklepy
se vyprázdní, pak teprv selské cepy
v boj vyplašíš, tři vsi vypálíš za dne,
vše odneseš, co do rukou ti padne;

na kupce počíháš si a pak zase
po celý čas hluk pitky rozlehá se
ve síních hradu, v jizbách, po nádvoří.
Na přílbě tvojí rudý chochol hoří
a kříž na modrém poli ve tvém znaku,
však, mocný pane, ušlo tvému zraku,
že kříže věrným, zbožným služebníkům
desátek dluhují tvé vsi; nuž k díkům
když pohnouti chceš klášter náš i s Římem,
tož neuraz se při mém slovu přímém,
vstaň, zburcuj trochu sedláky své líné,
ať dají chleba, konvent hlady hyne,
ať dají vína — opat zmírá žízní!« —
»Tvá orace mne příliš dlouho trýzní,«
děl hrabě, zhurta vstal a strčil stolem.
Šel k oknu, hvizdnul, trouby hlas zněl dolem.
Meč přepásal, na hlavu přílbu vsadil,
ven vyšel, na koně sed' a již pádil
přes most, jenž skřípaje se pod ním sklonil.
Lid jeho za ním klusem, třemen zvonil
a korouhev jim nad hlavou se chvěla.

Mnich za nimi se díval, utřel s čela
si krápě potu, pak též dal se k bráně.

Šlo k poledni a právě byl den Páně.

*

Jel hrabě s vojskem přes lada a pole.

Chrám na vršku stál a ves pod ním dole
se ukrývala v sadech rovna hnízdu.

Již do vsi vjeli, na vše cesty jízdu
v stráž rozestavil hrabě, potom kázal
na bubny udeřit — však neukázal
se nikdo na to, ves jak po vymření;
u plotu hubený pes zuby cení,
po návsi drůbež popelí se v písku.
Tu s družinou vjel hrabě v plném trysku
na náves, ticho kol, ni jedna vrátka
se neotevřela. Co začít? — Rada krátká.
V plen kynul hrabě vojsku, v krátké chvíli
se pluky celou vískou rozptýlily,
však s prázdnem k pánu vracely se záhy.
Co našly — v kolébkách jen děti nahy,
neb u kamnovce starce dřímající.
Vše prázdno, celá vesnice ta spící
zde zívala jak vypleněna morem.
Svou prázdnotou jak nejživějším vzdorem
se smála hraběti, jenž v selském sadu
pod starou hruškou vztekem rval si bradu.
Vše bylo prázdné, stodoly a sklepy
i přístěnky, v světnicích pouze střepy
je vítaly, vše troska, poušť a bída.
I křičeli — jen ohlas odpovídá.
Dále jeli vsí a hrabě v jejich čele.
Tu u cesty pod křížem Spasitele
hle, žebrák seděl, spínal z dálky ruce
a lkal a úpěl. Uzdou oře prudce
trh' vztekle hrabě.

»Je-li milý tobě
stín života, jejž vlečeš, chceš-li zlobě
mých chrtů ujít, řekni bez prodlení,
kde je ta rota selská? V okamžení
jim kohouta na střechu kážu hodit.

Kde jsou? Sto ďáblů! Já se nedám vodit
jak medvěd kejklířem! Kde je ta chasa?«

»Dnes v kostele se boží slovo hlásá,«
děl žebrák, strachem zachvíval se celý,
»je neděle a do kostela spěli.«

»Ať červený jim kohout ke mši zpívá!«
děl hrabě k družině své a již divá
kol rozletla se jeho rota v smíchu,
a v krátké chvíli kotouč smolných víchů
vzplál nad kostelem v dešti jisker žhavém:
zpěv z chrámu zněl, pak ryk a v dýmu tmavém
vše ztápělo se, z něho praskot trámů
a nářek lidí prchajících z chrámu,
vzdech žárem ohně rozlitého zvonu,
kvil, kletba, ryk, jenž uhasínal v stonu.
Co zbylo, v dýmu, jezdců v dál klus divý
a spáleniště a zdupané nivy.

*

Hrad Böckelburg stál na vysoké skále,
kol něho černé lesy dál a dále
se vlnily, kam zrak sáh' udivený;
hrad stál na hrotu kolmé skalní stěny,
jež v středu nižších sester osamělá
do mlh a mračen čelem strmým čněla,
měl věže dvě a tlusté zdi a valy.
Most padací se skláněl k druhé skály
nižšímu hrotu nad propastí děsnou.

Ku skále cesta úžlabinou těsnou
se táhla jako had, jenž v slunci leží,
tak úzká byla, sotva jeden stěží
že projel vůz, jen krok a v propast dolů
se musil sřítit; skály na vrcholu
na valech pavlan byl, v němž troubou hlásný
zvěst dával, když most měl se zvednout: šťastný,
kdo vyšel z hradu, nebohý, kdo vcházel.
Stín zdí a věží s šerem sosen házel
jak výhrůžka své pruhy do příkopu.
Kdos vešel v hrad — sníh zavál jeho stopu,
most zvedl se a ticho, ani třtina
se nehnula, zeď nemluvila siná
a v mrtvém klidu posupná a vzdorná
ku nebi trčela věž — lidomorna.
Kdos vzdychal tam — zdi dosti tlusté byly,
by každý ston a nářek utlumily.

Roh hlásného teď zazněl, most se sklonil.
Tlum jezdců vyjel, za stínem stín honil
se dole po skalách, jak v pole vjeli,
tak stíny zmizely, kol údol ztmělý
zel jako hrob, most opět skřípající
se pozved' těžce. Nad krajinu snící
zved' měsíc v první čtvrti srp svůj jasný.
V ten letní večer vonný, snivý, krásný,
voj Böckelburský vyjel na výpravu,
pán zůstal doma, v lehkém pouze hávu
sed' na pavlan; hned panoš ponížený
sem konev s vínem přines', nachem pěny
číš přetékala, za hrabětem paní
si vyšla užit ticha po klekání,
kdy netopýr jen krouží podél valů

a křivolakým letem vráží v skálu;
mnich ku hostině přidružil se třetí.
Při číši hrabě začal vyprávěti,
jak vzdor sedláků ztrestal, nade hlavou
chrám zapáliv jim; mnich ve vína tmavou
zřel pěnu spokojen a hlavou kýval.
V tom hlásný, který do dálky se díval,
se troubit jal, až staré skály echem
se rozzvučely, až to hnulo mechem,
jenž v skulinách rosť vymletých od deště.
Hned hrabě vstal, šel k zdi, roh volal ještě,
mnich se hrabětem dívali se dolů.
Po úzké cestě, která ku vrcholu
se v klikách vinula skrz prachu vlny,
vůz za vozem se táhnul těžký, plný
jsa pytlů bílých, narovnaných stohem.
Vůz jeden sotva za skaliny rohem
se ztratil, za ním vyjel jiný, jiný,
teď v jas vyjely, teď zas padly v stíny,
a první u mostu stál, v jeho bránu
již zabušil.

»Kdo jest?«

»My vezem pánu
daň s desátkem na ječmenu a žitě!«

Hlas rohu nový a most spuštěn hbitě
se brzy prohýbal pod tíží vozů.
Již deset v nádvoří a ve úvozu
se ještě poslední na cestě mihal.
Kdo z žoldnéřů byl doma, hned se sbíhal,
by rychle při ruce byl ku skládání.

Předstoupil sedlák, poklonil se paní
a pánu též a mnichu naposledy.
Byl mohutný to muž a v tváři bledý,
však jistým hlasem jal se hovořiti:

»Ač pozdě, pane, milostiv rač vzíti,
co dluhujeme tobě, věř, tím pouze
je vina naše chudoba a nouze,
že zastesklo se tobě po desátku
dél, nežli slušno. O minulém svátku
dal cítit jsi nám příliš hněvy svoje.
Jsme poslušni a víme, všecky boje
že marny jsou, když moc je v tvojí pěsti.
Kol sousední vsi polekány zvěstí
té rány, která stihla nás z tvé ruky,
k nám přivezly vše obilí, tvé pluky
by netrpěly hlad, my spíš jej snesem;
dnes celičký den spěchali jsme lesem
ti složit třicet vozů plných žita «
»Ať hotovi jste, nežli jitro svítá!
Nuž skládejte! nuž dolů s pytli rázem!«

V tom náhle pytle oživly a na zem
se snuly, z každého z nich s chvatem divým
dva muži vyskočili s nožem křivým,
jenž v luny svitu lesk' se, v útok vrhli
se na hraběte, ku zemi jej strhli,
než mohla čeleď hnout se poděšena;
pak spoután mnich a spoutána i žena
a chasa zbita. Most zas spuštěn dolů
a tisíc jiných, kteří ve údolu
v tmách čekali, se hrnulo v hrad bouří.

Na nádvoří již velký oheň kouří,
kol něho muži s kosami a cepy.
Již vyloupeny špižírny a sklepy
a, v půlnoc pochodní kdy žáry kmitly,
mnich, hrabě, žena, všichni těmi pytli
jsou uškrceni, v kterých mstitelové
v hrad dostali se, a když jitro nové
v kraj mhou se dívalo, tu zpět se řítil
dav jásavý, hrad na cestu jim svítil.

Maják Arkonský.

— Paní Sofii Podlipské. —

Když shasí slunce Bůh v tmě beze hrází,
rozsvítí člověk maják nad skal srázy.

John majáku byl strážcem na Arkoně,
hoch dobrý, dbalý služby; v mračen cloně
věž jeho vždycky jako slunce plála,
všem lodím ukazujíc, ostrá skála
kde vlnou klamně kryta svůj hřbet ježí.
Ve chudé chatce živ byl na pobřeží
a přes den s plavci rybařil a ploval,
a večer denně maják rozsvěcoval
a radost měl, když zářil nocí tmavou,
a šťastný byl, když plavbou namáhavou
loď ztýraná při jeho světla lesku
ve přístav pevný našla jistou stezku.

Buď Johne vesel, maják pěkně svítí!

Leč může za to moře syn, že cítí,
jak srdce jemu divě v žebra buší,
když časně ráno nebo večer tuší,
že v přístav přijde Hana sousedova?

A láska jejich tiše, beze slova
se spřádala, až přece řekl o ni.
A staré zvony na Rujaně zvoní
jak z Arkony by staré z moře zněly.
A byla svatba, věru po den celý
John plné ruce práce měl a shonu.
Ta cesta pro nevěstu, v zvuku zvonů
pouť do kostela a pak přátel trochu
se k jídlu sešlo, věřím, dobrý hochu,
že rád jsi byl, když poslední šel domů
a měsíc kmital šerem starých stromů.

Ten večer slastný s Hanou ruku v ruce
John seděl; jak mu srdce bilo prudce,
a letl čas a noc tu byla ztmělá
a John zapomněl na světlárnu zcela.
Vždyť v loktech Hany jiná zář mu plála.
Což dnes mu moře proud a ostrá skála!
On nevěděl, že brzy měsíc zmizel,
že mrak jak žnec v tmy záděň mraky sklízel,
a vichr vyl jak stáda vlků lačných,
že blesk se kmitl řasou oblak mračných,
a duněl hrom jak temná trouba soudu
a výsměchem zněl do prázdna jek proudů.

Bůh s lodí buď, jež na vlnách se zmítá!

V tom vichřice, slyš, opřela se lítá
o dvéře chatky Johna, v okno tepe
jak řvala by: Majáku oko slepé
v tmu zírá, vstaň, ó hanba, strážce dbalý!
Již pospěš, vlny bijí do úskalí
a ženou loď vstříc záhubě a zkáze.
Noc tmavá jest a moře beze hráze.

*

Jak bleskem raněný John s lože skočil
a leknul se, když bouři zuřit zočil,
a letěl ven jak na perutích ptáka.
Zřel s děsem na blesky a na oblaka
a vzpomněl si, že maják nerozsvítil;
hlod výčitky a žalu v duši cítil
a letěl k věži.

— Jaké překvapení!
Zřel, moře osvícené jak se pění,
pod září světel jak se leskne v dáli,
jak zřejmé jsou, jak trčí z vody skály,
jak loď přes hřbety proudů rozčeřené
se vítězně kol skalisk v přístav žene,
přes vichru vztek, přes hromy, blesky, příval.
Kdo rozsvítil jen, když se večer stmíval?
On venku nebyl, on jen od světlárny
má klíče. K čelu sáhnul a pot parný
si nahmatal a zřel zas ku majáku
a nemoh', nemoh' věřit svému zraku;
však pravda byla to, stál maják v jasu.
V tom jakby slyšel zpěv podivných hlasů,
i zbystřil zrak a do dálky se díval.
Na skalisku, kol něhož příval splýval,
sbor bílých postav stál, jich dlouhá roucha
ve větru vlála — stojí a on slouchá —
to divný zpěv v neznámé, cizí řeči,
hlas vázne v hrdle mu, on chví se v křeči.
Ty postavy jsou vážné, skráň jich bílá
a věnec lipový ji obestýlá;
ty v rukou mají lyry a ty meče.
Tak zpívají a světlá záře vleče
se přes vlny a maják hoří, hoří . . .

A stichne bouře na dalekém moři
a větry mlčí, v hlubinách se tají
a řady ryb se zvednou, naslouchají . . .
Již dozpívaly, tlum jich zpět se vrací
a v majáku se tmavé bráně ztrácí;
ten shas' v té chvíli a v tom jitro vzplálo.

John myslil, všecko to že se mu zdálo.
Leč ráno cizí kapitán mu ruku
tisk' vesele při sklenic plesném zvuku.
»Váš maják svítil jako zázrak věru,
bez něho bysme zabloudili v šeru
a rozbili se o skalisek jehly,
dík jemu, že jsme šťastně v přístav vběhli.«

John mlčel, usmál se a dopil ke dnu.

Po letech pak čet' starou knihu jednu,
kde stálo: »Tam, kde maják nyní kmitá,
čněl před lety chrám slavný Svantovíta
a na skalisku zářil v noci stíny;
tam zpěvy zněly, tak že do skaliny
loď nevrazila, když za světlem jela,
byť vichr dul a bouř divoce hřměla.
A posud praví staří námořníci,
že viděli jas divný, hárající
plát nad vodami v dálku o půlnoci.
Leč kdoby věřil takých kouzel moci?
to byli pohani — my ctíme Krista.«

Leč dobrý John náš věřil dozajista.

OBSAH.

I. Staré fresky.

II. Kniha idyll.

III. Mezi řádky kronik.

Nakladatelství

J. OTTO

v Praze